NOVOSTI HOBOCTИ

#1096

Samostalni srpski tjednik

Petak 18/12/2020

10 kn/100 din/1.20 €

ISSN 1845-8655

Alem Ćurin

(1953. – 2020.)

PIŠE
Milorad Krstulović

RABLJENA SEDMICA

Virus je posvuda isti, ali ne i uspješnost borbe protiv njega (Foto: Igor Kralj/PIXSELL)

Bolest

Zaraženi-umrli-cjepivo, zaraženi-umrli-cjepivo, zaraženi-umrli-cjepivo... monotoni je i zastrašujući ritam u kojem kroz naše živote tutnji kraj ove 2020. Evropski centar za prevenciju i kontrolu bolesti objavio je da je Hrvatska evropski šampion po broju aktivnih slučajeva koronavirusne bolesti na 100 tisuća stanovnika u proteklih 14 dana. Među 31 evropskom državom nema gore, što bi značilo da su mjere koje nam serviraju vodeći hrvatski epidemiolog DAVOR BOŽINOVIĆ, kao glavni interpretator volje ANDREJA PLENKOVIĆA, sa suradnicima, dramatično neefikasne i ubojito zakašnjele, jer virus je posvuda isti, ali, kako vidimo, ne i uspješnost borbe protiv njega. Ne pokažu li se novi proizvodi omražene farmaceutske industrije efikasnima, prognoze nisu dobre, osim za one s autodestruktivnim pogledom na svijet. Prema riječima KRUNOSLAVA CAPAKA, jednog od Božinovićevih pratećih vokala, Pfizerovo bi cjepivo trebalo stići u Hrvatsku 4. siječnja. 'No ranije su iz tvrtke rekli da, čim stigne odobrenje EMA-e, već u ovoj bi se godini mogle isporučiti simbolične količine cjepiva istodobno za sve zemlje EU-a, kao što je i dogovoreno, a ostatak bi trebao stići nakon Nove godine.'

Hrvatska je naručila milijun doza koje će stizati u manjim količinama, a prvih 125 tisuća bit će namijenjeno korisnicima domova za starije i njihovim njegovateljima te zdravstvenim radnicima. Prema najavama, Nacionalni stožer civilne zaštite započet će 21. prosinca kampanju o prednostima cijepljenja i mogućim nuspojavama. Nitko, čini se, ne zna kako će cijepljenje biti organizirano, a posebni problemi očekuju se kada počne cijepljenje opće populacije iznad 65 godina. Ne zna se ni koliko će zaposlenih u zdravstvu pristati na cijepljenje – polovica, procjenjuje se, ali nije sigurno – ne zna se kako će se cijepljenje provoditi, čak ni hoće li se organizirati isključivo u liječničkim ordinacijama ili i u ljekarnama, što se također spominje kao mogućnost.

BiH

ZORAN MILANOVIĆ i Andrej Plenković bave se Bosnom i Hercegovinom. Nije to ništa novo, hrvatski predsjednici i premijeri još se od (ne)vremena FRANJE TUĐMANA vole baviti Bosnom i Hercegovinom, ona im se, valjda, sa svim svojim unutarnjim problemima i razjedinjenostima čini idealnom za bildanje vanjskopolitičkog aspekta vladarskog ega. Zbog toga se, eto, hrvatski predsjednik nije nekidan osjećao spremnim zamijeniti bolesnog premijera Andreja Plenkovića na sastanku Evropskog vijeća u Bruxellesu, gdje je Hrvatsku predstavljao JANEZ JANŠA, ali se smatra pravom osobom za uvođenje reda u BiH gdje su, po njegovu čvrstu uvjerenju, Hrvati neravnopravni jer izborni zakon nije usklađen sa željama tamošnjeg HDZ-a. Zbog toga se i Plenković, čelni čovjek jedne od najneuspješnijih evropskih vlada u borbi protiv Covida, osjeća pozvanim kratiti vrijeme ispravljanjem krive Drine. 'Daytonski sporazum više je od mirovnog sporazuma. Njima je označen kraj sukoba u BiH, ali je postavio i preduvjete na kojima tri konstitutivna naroda mogu zajedno izgraditi suverenu i demokratsku državu', izjavio je Plenković u povodu 25. obljetnice prisilnog druženja balkanskih gospodara rata u Daytona. Ove riječi izgovorio je ne samo u dogovoru s Milanovićem, nego i u njegovo ime, što znači da u vrhu hrvatske politike trenutno vlada nježni konsenzus o temi. Predsjednik i premijer mogu se neslagati oko odlazaka u takozvani klub DRAGANA KOVAČEVIĆA, ali kada je riječ o širenju pipaka prema BiH, tu dilema i nesuglasica nema.

Sklad oko BiH – premijer i predsjednik (Foto: Vjeran Žganec Rogulja/PIXSELL)

Izbori

Pet mjeseci do lokalnih izbora, pravo vrijeme za nagađanja o kandidatima. U Zagrebu se očekuje ulazak MILANA BANDIĆA u trku, nije malo onih koji su uvjereni da ga se prerano politički pokopalo i da će veliki meštar mnogih hulja i ovoga puta naći put do biračkog srca. Izazivač će biti TOMISLAV TOMAŠEVIĆ, zeleno-lijevi kandidat, nagađa se hoće li SDP imati nekog svog marasa, klisovića... ili će podržati Tomaševića. Spekulira se da će HDZ u trku poslati manje bitne uzdanice u ulozi rezervnih kandidata, ako ne upali stvar s Bandićem kojeg podržavaju. I Mostov ZVONIMIR TROSKOT pokušat će postati gradonačelnik, spominju se i kandidature MIROSLAVA ŠKORE iz Domovinskog pokreta, DAVORA NAĐIJA iz Fokusa, arhitekta OTTA BARIĆA, VESNE ŠKARE OŽBOLT, žene s nepresušnim političkim ambicijama. U Splitu će lokalni HDZ stati iza svog novog predsjednika VICE MIHANOVIĆA, tu su ZDESLAV BENZON iz HSLS-a, BRANKA RAMLJAK, profesorica na Ekonomskom fakultetu, navodno i Željko Kerum. Zanimljivo će biti u Rijeci, gdje će umjesto dugogodišnjeg gradonačelnika VOJKA OBERSNELA SDP kandidirati ne baš dojmljivog MARKA FILIPOVIĆA. Most ide s MARINOM MILETIĆEM, a Radnička fronta s KATARINOM PEOVIĆ, dok se o HDZ-ovim kandidatima tek nagađa. Više u narednim tjednima.

Bandićev izazivač – Tomislav Tomašević (Foto: Marko Lukunić/PIXSELL)

Sloboda

DRAGAN KOVAČEVIĆ, bivši direktor Janafa, izašao je na slobodu nakon što je tri mjeseca sjedio u Remetincu, u istražnom zatvoru, tom glasovitom okupljalištu hrvatske poslovne elite. Osim njega pušten je i bivši velikogorički gradonačelnik DRAŽEN BARIŠIĆ. Novinarima je rekao da je milijun eura, koje je dovezao u neku kuću u Samoboru, čuvao za kupovinu 250 hektara zemljišta u Slavoniji, zanijekao je da je dan prije hapšenja

Na slobodi ponovno može na čvarke – Dragan Kovačević (Foto: Davor Puklavec/PIXSELL)

bacio mobitel u rijeku, objašnjavao kako je klub u Slovenskoj mjesto gdje su 'ljudi donosili hranu na druženje. Neko donese čvarke, neko vino'. Proričemo beskonačni sudski postupak, žalbe, nepravomoćnu presudu, pobijanje, drugi postupak... Sve već viđeno milijun puta.

Dnevnice

A u aferi dnevnice osuđen je TOMISLAV SAUCHA, bivši Milanovićev FRKA PETEŠIĆ, i njegova tajnica SANDRA ZELJKO. Saucha je dobio tri, a Zeljko četiri i pol godine jer su izvlačili državni novac preko lažnih putnih naloga. Ovo je, naravno, nepravomoćna presuda, slučaj traje tek četiri godine, ima vremena...

IMPRESSUM
Godina XXI / Zagreb | petak, 18/12/2020
NOVOSTI #1096

Samostalni srpski tjednik

IZDAVAČ
Srpsko narodno vijeće
ZA IZDAVAČA
Milorad Pupovac
GLAVNI UREDNIK
Nikola Bajto

ZAMJENICE GLAVNOG UREDNIKA
Tamara Opačić
i Andrea Radak
IZVRŠNI UREDNICI
Goran Borković (Portal Novosti), Petar Glodić (Kronika), Boris Postnikov (Kultura)
REDAKTORICA Darija Mažuran-Bučević

KOLUMNISTI
Marinko Čulić, Boris Dežulović, Viktor Ivančić, Sinan Gudžević, Boris Rašeta
REDAKCIJA
Paulina Arbutina, Mašenjka Bačić, Jerko Bakotin, Dragana Bošnjak, Milan Cimeša, Zoran Daskalović, Ivica Đikić, Tena Erceg, Milan Gavrović, Dragan Grozdanić, Tomislav Jakić, Mirna Jasić Gašić, Nenad Jovanović, Vladimir Jurišić, Davor Konjikušić, Saša Kosanović, Anja Kožul, Igor Lasić, Bojan Munjin, Srećko Pulig, Hrvoje Šimičević, Alem Čurin (ilustrator) i Borivoj Dovniković (karikaturist)

TAJNICA REDAKCIJE
Vedrana Bibić
GRAFIČKI UREDNICI
Ivica Družak, Darko Matošević
DIZAJN
Parabureau / Igor Stanišljević & Damir Bralić, Nikola Đurek

ŠTAMPA Tiskara 'Zagreb', Zagreb
TIRAŽA 6500
Novosti su financirane sredstvima Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske i sredstvima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
REDAKCIJA
Gajeva 7, 10 000 Zagreb
T/F 01/4811 198, 4811 281
info@portalnovosti.com
www.portalnovosti.com

3 KOLUMNA
Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

ARITMETIKA POLITIKE

Hrvatski trampizam

PIŠE Marinko Čulić

Trumpov odlazak zavio je u crno hrvatsku radikalnu desnicu koja nikada u protekla tri desetljeća nije imala autentičnijeg međunarodnog lidera, no odlična je vijest za Hrvatsku koja se dugo vukla na repu američke politike, ali ima sreću da joj je evropsko sidro ipak bilo bliže

SADA kada je jasno da DONALD TRUMP zbilja odlazi, jer je potrošio praktički sve nokte kojima se grčevito držao za tvrdnju da je pokraden na izborima, zanimljivo je pogledati što je on značio i još znači u očima Hrvatske. O, tu ima svega i svačega. Naravno, svi su kod nas bili zatečeni nokauterskim stilom novog američkog predsjednika i bilo je najpametnije pričekati barem rundu-dvije da se vidi što će taj predsjednički MIKE TYSON u nastavku napraviti. Ali, ne. Svi su našijenci požurili da se smjesta odrede prema njemu, a prva je to učinila hrvatska desnica. Ona je u roku odmah vidjela u Trumpu barjaktara borbe protiv globalizma, što u njihovom suženom vidokrugu ima isto značenje kao internacionalizam, da ne kažem baš lenjinizam. Sve je tu, naravno, nahereno kao trulo deblo vrbovog panja. Trump nije nikakav doktrinarni i uvjereni protivnik globalizma i da bi to bilo jasnije, treba prvo objasniti što je uopće globalizam, preciznije kako je do njega došlo.

Dvije najsnažnije globalističke zemlje u posljednjih stoljeće-dva, Sjedinjene Države i Velika Britanija, nisu uopće postale globalističke iz uvjerenja da bi globalizam imao postati svjetovna biblija na kojoj bi trebalo urediti moderni svijet. Naprotiv, bile su izrazito zatvorene u sebe i protekcionističke, a tek kada su se dovoljno obogatile da su ostatak svijeta mogle smatrati svojom periferijom, razvile su zastavu globalizma, koji je imao značiti potpuno slobodno cirkuliranje političkih ideja, ali prije svega, naravno, ekonomske trgovine. I tako je to trajalo dok je moglo trajati, a nije moglo vječno. Posebno Velika Britanija, a sada i SAD, nisu više lideri koji kroje civilizacijsku kartu svijeta, naprotiv, prva se Brexitom i službeno odrekla tih ambicija, a sada gledamo isto i u slučaju Sjedinjenih Država, iako Trump nije nikada izrijekom to potvrdio. Dakle, hrvatska desnica sve je tu krivo razumjela. Odlazeći američki predsjednik nije nikakav dobošar novog svjetskog poretka slobodnih nacija, nego ga je sila prilika natjerala na skretanje u izolacionizam, istina ne tako otvoreno kao u britanskom slučaju. Štoviše, najavio je mogućnost povratka SAD-a na pozicije prve svjetske sile, izrekavši ono poznato 'America first', što može značiti da će Sjedinjene Države ubuduće više voditi brigu o sebi nego o ostatku svijeta, ali može i to da će se nastojati vratiti na kormilo svjetske zajednice, koje je posljednjih desetljeća i desetljeća neopozivo držala u rukama.

Naravno, hrvatska desnica ni to nije razumjela, a zanimljivo je da je jedini koji je to shvatio bio ražalovani pripadnik nekadašnje HDZ-ove vrhuške MIRO KOVAČ koji je 'America first' javno okvalificirao kao 'darvinistički' pristup svjetskoj politici. Jednako je zanimljivo, ili i zanimljivije, da je Trumpu u početku davao podršku i dio lijevih analitičara, vjerojatno ponukan njegovim relaksiranjem odnosa s Rusijom, što se može razumjeti, ali se baš nikako ne može razumjeti da su povjerovali u njegovo obećanje da će njegova nova administracija učiniti sve za dobrobit 'američkog naroda'. Za boga miloga, takva obećanja davali su i najgori tiranski satrapi novijeg doba, ali sada se to, evo, odjednom treba uzimati za ozbiljno. Zanimljivo je također da je dijelu lijevih analitičara sasvim promaklo ono što je rekao Kovač, pa čak hvale Trumpa da je trgovinskim ratom protiv Kine uspio sačuvati velik broj radnih mjesta u SAD-u. Zaboravljaju da bi trgovinskim ratom svih protiv svih bila zatvorena i ta radna mjesta i drugdje u svijetu, iz jednostavnog razloga što više nitko ne bi imao ništa što bi prodao drugima.

Donald Trump i Kolinda Grabar-Kitarović na samitu NATO-a u Bruxellesu 2017. (Foto: Kay Nietfeld/DPA/PIXSELL)

JEDNAKO je kratkovidna blagonaklonost prema Trumpu kada je riječ o tome da je prekinuo američke intervencionističke ratove na Bliskom istoku i na sjeveru Afrike. Da, zbilja ih je prekinuo, ali je istodobno toliko povećao prodaju oružja tim zemljama da je to dovoljno za višestruko brojnije ratove koji bi ondje mogli buknuti u budućnosti. Usto, i iz aviona se vidi da je ova prodaja u funkciji zbližavanja dijela islamskih država, uključujući najrigidnije, Izraelu, što i ne bi bilo tako sporno da u pozadini očito nije Trumpova mrzovolja prema Iranu, kojem Evropska unija vjeruje kada je riječ o nuklearnoj demilitarizaciji. Ali, evo, odlazeći američki predsjednik ne samo da ne vjeruje, nego je godinama brusio noževe da se fabricirana koalicija Izraela i dijela sunitskih država obračuna s najvećom šijitskom zemljom, s kojom bi rat sigurno izazvao najveću katastrofu poslije Drugog svjetskog rata. Ako ništa drugo, to je dovoljan razlog da se šampanjcem i konfetima nazdravi odlasku još aktualnog američkog predsjedniku, a ima tu i izrazito dobrih stvari s hrvatskog gledišta.

Trump je nesumnjivo očarao dobar dio Hrvatske, što je više na njenu sramotu nego diku, a to valjda treba objasniti ključnom ulogom Washingtona u uspjehu 'Oluje', ideološkom srodnošću s američkim konzervativcima ili tko zna čime, nije ni važno. Najvažnije je da Hrvatska stjecajem okolnosti nije mogla svoju nagnutost Americi institucionalizirati u neku višu formu savezništva, osim kroz zajedničko članstvo u NATO-u. Naprotiv, sidro koje je pustila prema Evropskoj uniji puno je krupnije i snažnije, jer je riječ o nekoj vrsti polukonfederalnog savezništva, i od toga Hrvatska ima ogromnu korist, veću i od dvadesetak milijardi eura koje joj stoje u izgledu paketom unutarevropskog fonda solidarnosti. Ona je naime bila najozbiljniji kandidat da postane četvrta evropska kolonija američkog neokonzervativizma (prve tri su Poljska, Mađarska i Slovenija). I to je sada, hvala nebesima, izbjegnuto. Odlaskom Trumpa sigurno će ostati barem malo bez daha mrzitelji prema hrvatskim 'Meksikancima' (Srbima), zagriženi protivnici seksualne ravnopravnosti, jednako zagriženi protivnici pobačaja... A to je u hrvatskom slučaju još i važnije nego u poljskom, mađarskom ili slovenskom, jer se praktički izravno sljubljuje s nostalgijom za fašizmom i NDH, čega drugdje u toj mjeri ipak nema. I zato je odlazak Donalda Trumpa tako važan za Hrvatsku. Ona je u ideološkom smislu još mekušac u formiranju ili, ako hoćete, plutača bez sidrišta, koju lako privuku razni oblici antiliberalnog, čak polufašističkog kapitalizma, kakvi su posljednjih godina u naramcima dolazili iz Washingtona.

Zato su hrvatski trampisti sada sigurno u dubokoj tuzi. Izgubili su svog konzervativnog 'hazjajina', a time ostali i bez njegovih tvitova, kojima su kao u kratkom kursu novog bojevnog neokonzervativizma mogli ispunjavati večeri vrućim raspravama kako to primijeniti i ovdje kod nas. E, to više neće ići. Trump je zacijelo za sva vremena otegnuo papke i sada će ovi naši morati pronaći nekog novog kolovođu (BOLSONARO?), što zvuči previše blijedo. A treba im željeti i svaki mogući peh koji ih pritom može zadesiti. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Hrvatska Vlada vjerojatno će birati eskadrilu višenamjenskih borbenih aviona između rabljenog francuskog Rafalea i novog američkog F–16 Blok 70/72

PIŠE Ivica Đikić

Foto: Borna Filić/PIXSELL

Kamo leti Vlada

Čini se da Hrvatska ne može mnogo izgubiti otklanjanjem američke ponude za F–16 Blok, dok bi joj kupovina Rafalea mogla priskrbiti savezništvo i podršku Francuske, jedne od dviju ključnih država EU-a, u preostalim elementima eurointegriranja: ulasku u šengensku zonu i u priključenju državama u kojima je moneta – euro

Povjerenstvo vode premijerov predstojnik Zvonimir Frka Petešić i admiral Robert Hranj (Foto: Goran Stanzl/ PIXSELL)

TJEDNIMA i mjesecima najavljivalo se da će 12. prosinca, na datum koji se inače vodi kao Dan Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Međuresorno povjerenstvo za nabavu višenamjenskoga borbenog aviona objaviti što je ustanovljeno analizom četiriju najboljih ponuda. Povjerenstvo – koje broji petnaest članova i kojim supresjedaju ZVONIMIR FRKA PETEŠIĆ, predstojnik Ureda predsjednika Vlade, i admiral ROBERT HRANJ, načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske – u subotu, 12. prosinca, nije međutim objavilo ništa, nego je dan ranije iz Ministarstva obrane saopćeno ovako: 'Nakon što je u rujnu ove godine Međuresorno povjerenstvo za nabavu višenamjenskog borbenog aviona zaprimilo ponude od Kraljevine Švedske, Sjedinjenih Američkih Država, Francuske Republike i Države Izrael, uslijedio je proces validacije i evaluacije, koji završava 12. prosinca 2020. godine. Sljedeći tjedan sastat će se Međuresorno povjerenstvo kako bi Vladi uputilo studiju izvedivosti kojom se preporučuje najpovoljnija opcija za nabavu višenamjenskog borbenog aviona za Republiku Hrvatsku. Zbog zaštite integriteta cijelog procesa ta je preporuka tajna, a konačnu odluku donijet će Vlada.'

S obzirom na to da se dosad nije spominjalo da će preporuka stručne komisije biti zaštićena tajnošću, nameće se pitanje zašto se pribjeglo tom rješenju, i što znači formulacija o 'zaštiti integriteta cijelog procesa'. Zašto javnost ne bi službeno, mimo pouzdanih izvora, bila obaviještena o rezultatima višemjesečnog rada petnaestero ljudi koji su bili zaduženi da s tehničko-financijskog aspekta ocijene kako najbolje potrošiti između milijardu i milijardu i petsto milijuna eura javnog novca? Kao što je poznato, povjerenstvo će Vladi predložiti najbolju opciju u kategoriji novog borbenog aviona i najbolju opciju u kategoriji rabljenog aviona: nitko nije očekivao javno iznošenje najsitnijih pojedinosti, ali u demokratskom društvu bilo bi normalno da su Frka Petešić i Hranj stali pred novinare i obrazložili zašto su preporučili Vladi baš ono što su preporučili, uz ogradu da će definitivna odluka, naravno, biti politička, a ne tehnička. Što god da su odlučili članovi komisije, izuzme li se donekle izraelska modifikacija američkih aviona F–16 Blok 30/32 pod nazivom Barak, argumenata im sigurno ne manjka, čak i bez ulaženja u cijenu, u plan otplate i u detalje popratne industrijske i obrambene suradnje. Čemu to nepotrebno mistificiranje u velikom i osjetljivom poslu koji, kad je već odlučeno da je neodložan, mora prije svega biti transparentan u svakom koraku i postupku? Čemu uopće mnogočlana stručna komisija i javno poznati sastav komisije, ako javnosti neće biti rečeno što su zaključili i ako ne mogu otvoreno stati iza svoje preporuke? Podatak o tome što je preporučila komisija ionako će se probiti u javnost, pa je utoliko nejasnije zašto se oko toga podiže veo tajnovitosti. Usto, četiri ponude koje su razmatrane – dvije za nove i dvije za korištene avione – nisu, kako se doznaje, ostavile previše prostora za ozbiljnija iznenađenja i za veće prijepore među ljudima koji su činili međuresornu komisiju.

Do zaključenja ovoga teksta u srijedu poslijepodne, još uvijek nije bilo objavljeno je li se povjerenstvo sastalo i je li uputilo svoje tajne zaključke u Banske dvore. No prema glasovima koji kruže vojnim i političkim kuloarima, Vladi će, u slučaju da se odluči za kupnju novih nadzvučnih letjelica, biti preporučeno da nabavi eskadrilu američkih F–16 Blok 70/72. To znači da je iz utrke ispao švedski Gripen sa svojim avionom JAS–39 C/D. Izuzev cjenovnog momenta, taj model švedskog aviona teško se može nadmetati s F–16 Blok 70/72 u bilo kojem segmentu važnom za hrvatsku odluku, no razlika u cijeni – barem po neslužbenim informacijama i veoma ugrubo – nije nimalo zanemariva: dvanaest novih Gripena – deset jednosjeda i dva dvosjeda – koštalo bi između 800 i 900 milijuna eura, dok je američka ponuda teška oko milijardu i petsto milijuna eura. Što se tiče rabljenih aviona, povjerenstvo je, opet prema neslužbenim izvorima, izabralo francuski Rafale-F3R, a ne već spomenutu – prilično ostarjelu – izraelsku verziju F–16 zvanu Barak. Da podsjetimo, prvi pokušaj Republike Hrvatske da nabavi višenamjenske borbene avione propao je upravo zbog neobične fiksacije tadašnjeg ministra obrane DAMIRA KRSTIČEVIĆA i njegovih ljudi da se za Ratno zrakoplovstvo kupe rabljeni i uglavnom isluženi izraelski zrakoplovi: zapelo je na tome što su Sjedinjene Američke Države, gdje se proizvodi F–16, odobrile prodaju samo 'golog' stroja, a smisao uzimanja tih aviona – osim u cijeni – bio je upravo u izraelskim softversko-elektronskim nadogradnjama. Povratak na tu opciju predstavljao bi svojevrsni mazohizam koji bi sigurno otvorio pitanja o skrivenim privatnim interesima pod egidom uspostave strateškog partnerstva s Državom Izrael, premda je riječ o neodrživoj i promašenoj zamisli.

Pred Vladom će se, dakle, naći izbor između novih američkih F–16 Blok 70/72 za oko milijardu i pol eura, i rabljenih francuskih Rafalea-F3R – ne starijih od deset godina – za otprilike milijardu eura. Ove iznose valja uzeti krajnje uvjetno, jer podrazumijevaju i naoružanje, rezervne dijelove, obuku pilota i niz drugih stavki, a posebna je priča program industrijske suradnje s hrvatskim tvrtkama. Posebna je priča, također, i trošak 'naleta po satu', a u tome su Amerikanci i Francuzi više-manje izjednačeni: šezdeset minuta djelovanja i jednog i drugog aviona košta oko dvadeset hiljada eura, premda je Rafale, za razliku od F–16, dvomotorni zrakoplov. Pred vladom ANDREJA PLENKOVIĆA, ukratko, naći će se najkrupnija i pritom financijski najteža hrvatska vanjskopolitička odluka unatrag nekoliko godina. Riječ je o vrhunskim avionima, i za jednu i za drugu soluciju, rekosmo, ima vrlo dobrih argumenata, i vojno-tehničkih i novčanih, ali radi se ponajprije o političkoj odluci iz koje će se, uz ostalo, moći iščitati stremljenja aktualne hrvatske vlasti u pogledu međunarodnih odnosa i relacija unutar NATO-saveza. Radi se o političkom odabiru koji će na duže staze uvelike odrediti hrvatsko pozicioniranje na globalnoj mapi i u zapadnom sigurnosnom kontekstu.

Radi se o političkom odabiru koji će na duže staze uvelike odrediti hrvatsko pozicioniranje na globalnoj mapi i u zapadnom sigurnosnom kontekstu

U OVOM trenutku, mjesec ili mjesec i pol prije konačne odluke, čini se da su Francuzi u blagoj prednosti, što ne mora tako i ostati do kraja. Mimo političkih razloga i motiva, u njihovu korist ide cijena, jer se radi o rabljenim avionima, kao i mogućnost brže isporuke prvih šest aviona. Ovo drugo za Hrvatsku nije nimalo zanemariv faktor. Postojeći MiG-ovi–21 Ratnog zrakoplovstva mogu letjeti još najviše dvije-tri godine, pa bi se Hrvatskoj moglo dogoditi da ostane bez sposobnosti kontroliranja svog zračnog prostora. Lakše je Francuzima izvaditi iz svoje armije postojeće Rafale nego Lockheed Martinu proizvesti nove F–16, naročito s obzirom na to da je knjiga narudžbi američke kompanije dobro popunjena. Osim toga, Francuska je nedvojbeno pokazala da joj je više nego SAD-u stalo da napravi posao s Hrvatskom, iako ni Amerikanci nisu bili ravnodušni i pasivni. Jedan od strateških ciljeva predsjednika EMMANUELA MACRONA jest oporavak i jačanje francuske, pa onda i zajedničke europske vojne industrije te obrambene moći, a prodaja borbenih zrakoplova Hrvatskoj bila bi zgodan financijski i promotivni uspjeh na tom putu. Rafale je dosad izvezen u Egipat, Indiju i Katar, s dobrim izgledima za prodaju Švicarskoj i sa šansama u Grčkoj i Finskoj, pa bi zaključenje ugovora s Hrvatskom bilo vjetar u leđa izrastanju Francuske u ključnu točku europskog obrambenog sistema, a zajedno s Njemačkom i u neku vrstu protuteže američkoj dominaciji unutar NATO-a.

Zaključenje ugovora s Hrvatskom bilo bi vjetar u leđa izrastanju Francuske u ključnu točku europskog obrambenog sistema, a zajedno s Njemačkom i u neku vrstu protuteže američkoj dominaciji unutar NATO-a

Ako bi izbor pao na Francuze, to bi značilo da Hrvatska donekle diverzificira svoju generalnu obrambenu orijentaciju. Vojna suradnja sa SAD-om i bilateralno i u okviru NATO-a i dalje bi ostala prioritet, ali stvarao bi se i obrambeni mehanizam na razini Europske unije, za slučaj da na funkciju predsjednika SAD-a opet bude izabran netko hirovit, destruktivan i suštinski nezainteresiran poput DONALDA TRUMPA. Već je najavljeno formiranje europskog fonda za obranu koji će za početak raspolagati sa sedam milijardi eura. Sa sviješću o tome što je Trumpova administracija proizvela unutar NATO-a i kako se odnosila prema vodećim državama EU, novi predsjednik JOE BIDEN neće biti u poziciji da se ljuti na relativno blago francusko soliranje – prema kojem je Njemačka, inače, još uvijek suzdržana – pa onda još manje na hrvatsku kupovinu francuskih borbenih aviona. Čini se da Hrvatska ne može mnogo izgubiti otklanjanjem američke ponude, pitanje je koliko bi se i što – uz same avione – moglo dobiti prihvaćanjem te ponude, dok bi kupovina Rafalea mogla, između ostalog, priskrbiti Hrvatskoj savezništvo i podršku Francuske, jedne od dviju ključnih država EU, u preostalim elementima eurointegriranja: ulasku u šengensku zonu i u priključenju državama u kojima je moneta – euro. U svakom slučaju, odluka o kupovini borbenih aviona uvijek je i svugdje politička odluka prvog reda, i ne smije se skrivati da je tako. Razumljivo je da se u toj vrsti međudržavnih poslova ne može baš sve saopćiti javnosti, ali moralo bi se govoriti puno više nego što je vlast dosad govorila i nego što je, kako se čini, uopće naumila govoriti. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Još jedan biser u spomeničko-rasipničkoj transverzali zagrebačkoga gradonačelnika Milana Bandića

PIŠE Hrvoje Šimičević

Cjenovnik domovine

Zagrebački Spomenik domovini moguće je tumačiti kroz Bandićevu cjelokupnu vladavinu te bogaćenje pojedinaca kroz namještene i precijenjene natječaje za izgradnju u javnom prostoru. Donosimo rasipni troškovnik koji između ostalog uključuje staklenu opeku, kameni monolit, granit, stroj za maglu i grijače protiv snijega

Poskupio 10 milijuna u odnosu na postavljeni natječaj – Spomenik domovini (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

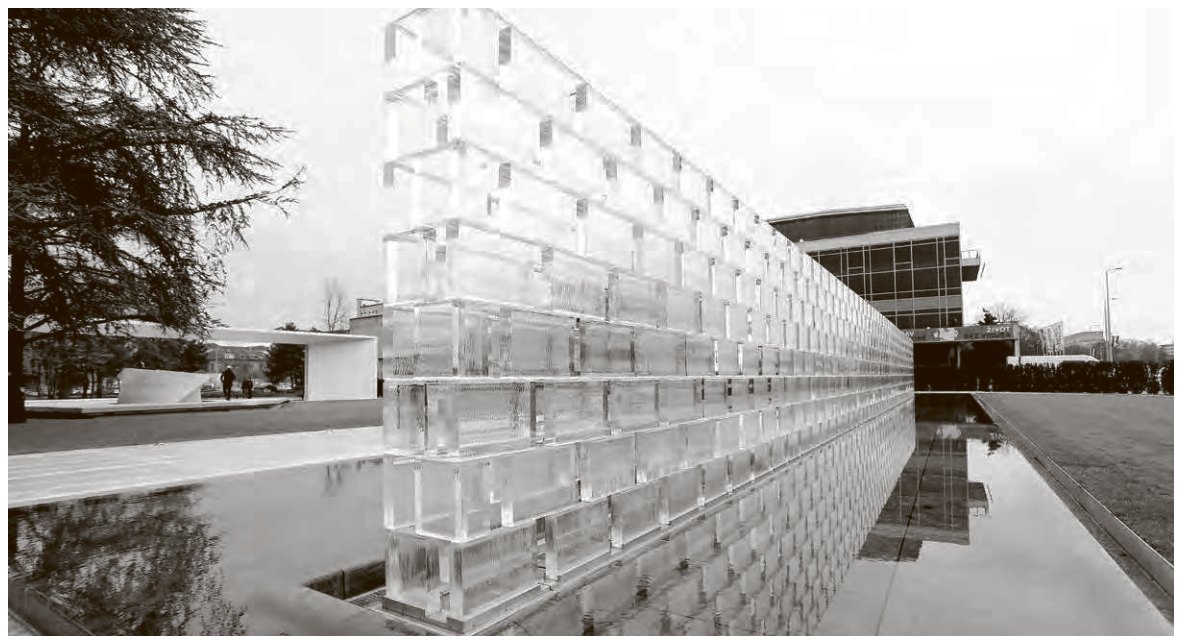

Staklene opeke bile su najveći trošak (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Roba iz Kine i Nizozemske, majstori iz Češke, izvođači koji godinama dobivaju najunosnije poslove od Grada Zagreba i Republike Hrvatske povezani s gradonačelnikom MILANOM BANDIĆEM, projekt koji je preko noći poskupio za desetak milijuna kuna – to je gotovo jedini odgovarajući način na koji bi trebalo čitati nedavno otvoreni Spomenik domovini. Arhitekt NENAD FABIJANIĆ koji ga je projektirao rekao je suprotno tome, da je ovo 'mjesto slave i počasti izvorištima, posebnostima i izvrsnostima'. Fabijanić je, međutim, u istom intervjuu dodao da svatko ima pravo izraziti svoje mišljenje o njegovom djelu i simbolici. Stoga bi na ovom mjestu valjalo interpretirati spomenikov simbolički značaj u ponešto drugačijem, doslovno materijalnom ključu. Za takvo čitanje dodatan doprinos daje i okolina, u kojoj se nalaze spomenik FRANJI TUĐMANU, čuvene Bandićeve fontane, ali bi tamo trebao biti i budući spomenik holokaustu. No zašto je, za početak, Spomenik domovini koštao 34,7 milijuna kuna?

Natječaj koji je raspisan prije dvije godine imao je 10 milijuna kuna manju težinu. No onda je naručitelj, Grad Zagreb, odlučio povećati cijenu temeljem procjene vještaka. Ispostavilo se da su naručeni materijali znatno skuplji od prvotne procjene. Nisu pomogle oštre kritike oporbe u zagrebačkoj Skupštini: gradonačelnik i njegovi eksperti odgovarali su da se radi o specifičnom pothvatu koji je, uostalom, ionako posvećen domovini. Najvažnije sirovine ne proizvode se i obrađuju u Hrvatskoj, pa se zbog spomenika koji joj je posvećen posegnulo u strane zemlje. Za izvođače i građevinsko-obrtničke radove plaćeno je 21, 6 milijuna kuna, od čega je 11,2 milijuna kuna otišlo na 'razne ugradnje'. Kad je riječ o materijalima, najviše su plaćene staklene opeke za zid, kao podsjetnik na žrtve u Domovinskom ratu. Grad je nabavu, brušenje i ugradnju 1.100 cigli platio 4.346.724 kuna.

Stručnjaci koji surađuju u emisiji Strah od Slobode na Radio Studentu, inače najzaslužnijoj za javno otkrivanje detalja ovog projekta, postavili su i primjerenu komparaciju. Od novaca za stakleni zid mogla se obnoviti potresom oštećena Osnovna škola Izidora Kršnjavog čija je sanacija ugovorena za 3,8 milijuna kuna. Cijena zida značajna je zato što su troškovi uključivali dobavu 'silikatnog optičkog stakla' specifičnog kemijskog sastava iz Kine, ali i njegovo brušenje u Češkoj.

Drugi najveći trošak je kameni monolit, dobavljen iz Istre za cijenu od 3,9 milijuna kuna. Na kamenu se nalazi brončana skulptura, namijenjena za vječni plamen, po cijeni od 448.500 kuna. Portal od 31 metara, koji je izrađivan u Nizozemskoj od posebnog polimernog materijala ojačanog vlaknima otpornima na atmosferske utjecaje, koštao je 1,6 milijuna kuna. Uz fasadu od polimernog materijala ojačanog staklenim vlaknima plaćenu 3,5 tisuća kuna po četvornome metru (665.000 kuna), na njemu se nalaze i grijači za otapanje snijega. Na stavku troškovnika koja se zove 'tehnika fontane' utrošeno je 2,9 milijuna kuna. Najveći trošak ovdje je otpao na već čuveni efekt magle, koji je koštao 766.890 kuna. Elektro-radovi koštali su 324.761 kuna, a cijevni razvod, kemijska priprema vode i sterilizator oko 750.000 kuna.

To je što se tiče magle i vode. Sama površina fontane obložena je zelenim granitom Verde Oliva koji je po kvadratu naplaćen više od 3.000 kuna, odnosno ukupno 536.448 kuna. Istog je materijala nabavljeno u vrijednosti za još 1,5 milijuna kuna. Kamenoklesarski radovi, uključujući i spomenute cijene, iznosili su na kraju 2 milijuna kuna, dok je na klupe potrošeno 104.832 kuna. Za elektrotehničke instalacije isplaćeno je dodatnih 2,5 milijuna, za instalaciju rasvjete 1,7 milijuna kuna, a za samu opremu dekorativne i ostale rasvjete 837.599 kuna. Uz navedeno, dodatnih 1,7 milijuna kuna potrošilo se na izradu tehničke dokumentacije i stručni nadzor.

Projekt su izrađivale dvije partnerske firme Tigra i Vodotehnika, jedine koje su se javile na prvom i ponovljenom natječaju. Pisalo se već poprilično o njihovoj povezanosti s Bandićem u najspornijim poslovima Grada Zagreba. Vlasnik Tigre MILAN PENAVA u javnosti glasi za Bandićevog kuma. Dva javna WC-a koji su koštali 11.000 eura po kvadratu, kućica ZET-a za 5.000 eura po kvadratu i sanacija Velikog potoka na Črnomercu bili su projekti Tigre te su zbog njih dospjeli pod istrage Uskoka. Kad je uhitila Bandića, policija je banula u vilu u Novom Vinodolskom, čiji je vlasnik na papiru bila upravo Tigra.

U zadnjih desetak godina, samo je ova firma od grada dobila niz ugovora preko natječaja u iznosu većem od 300 milijuna kuna. Slična svota, koja se broji u stotinama milijuna kuna, slijevala se s gradskog proračuna na račun partnerske kompanije Vodotehnike. Poput Tigre, i oni su više godina zaredom bili među top deset kompanija s najvećim brojem ugovora i novčanih iznosa s Bandićevom administracijom.

Vodotehnika je bila izvođač na Bandićevim fontanama. Uoči njegova uhićenja 2014. godine, grad je s ovom firmom sklopio posao gradnje i zadnje tri fontane. Slično kao kod Spomenika domovine, početna procijenjena vrijednost od 19 milijuna kasnije se popela na gotovo 31 milijuna kuna. Vodotehnika je dobila i zadaću održavanja fontana. Prošle godine sklopila je posao od 3 milijuna kuna, a od 2016. godine joj je za istu gažu uplaćeno desetak milijuna. Samo od 2011. do 2016. s gradom su ugovorili poslove vrijedne 210 milijuna kuna, a zadnje četiri godine taj je iznos značajno uvećan. Vodotehnika je izdašni sponzor Bandićeve političke karijere; samo za predsjedničke izbore 2010. godine uplatila mu je 100 tisuća kuna.

Firma Tigra je u zadnjih desetak godina s Gradom Zagrebom sklopila niz ugovora u iznosu većem od 300 milijuna kuna. Slična svota slijevala se na račun partnerske kompanije Vodotehnike

Uz Tigru i Vodotehniku, rad na Spomeniku domovini nadzirala je tvrtka Mlasing u vlasništvu MLADENA SIKETIĆA, i to za iznos od 612.500 kuna. Mlasing se donedavno zvala Nering projekt. Kao takva je ušla u Uskokovu optužnicu zbog afere nadstrešnice pod optužbom da je pri višemilijunskoj šteti u gradskome proračunu, njen vlasnik Siketić u dogovoru s Bandićevim suradnicima, zloupotrijebio poziciju nadzornog inženjera, odnosno funkciju koju je njegova firma obavila i u projektu kojim se ovdje bavimo.

Iako je postupak i dalje u tijeku, njegova novoimenovana firma u zadnje je vrijeme od Zagreba dobila niz istovjetnih i jednako unosnih poslova za nadziranje različitih komunalnih radova. Tu su također poslovi nadzora nad uređenjem okoline nekih drugih zagrebačkih spomenika te nad gradnjom kontroverzne žičare Sljeme.

Uz Mlasingov inženjerski nadzor, cijela je spomenička lokacija omeđena i kamerama. A za četiri postavljene kamere Grad Zagreb je dodijelio čak 269.540 kuna plus PDV, i to tvrtki King ICT. Poznata i po bivšem zaposleniku, donedavnom ministru obrane DAMIRU KRSTIČEVIĆU, i ova je kompanija dobivala brojne ugovore preko javne nabave s Gradom Zagrebom i brojnim državnim tvrtkama. Prije postavljanja video-nadzora, lokaciju su fizički štitili radnici tvrtke Bilić-Erić u vlasništvu MATIJE JOZIĆA, supruga Bandićeve pročelnice za gospodarstvo MIRKE JOZIĆ. Pored ovog poslića, spomenuta je kompanija samo u zadnje dvije godine od Zagreba dobila poslove u vrijednosti većoj od 100 milijuna kuna.

Simbolički aspekti velebnog Spomenika domovine vezani su uz njegovu okolicu. Prije nekoliko dana arhitekta Fabijanića je kritizirao jedan od kolega jer smatra da je spomenik trebalo jasnije dovesti u vezu s obližnjim spomenikom prvom hrvatskom predsjedniku Franji Tuđmanu.

Kad smo već kod susjedstva, Tuđman nije koštao 4 milijuna, nego 8 milijuna kuna. Premda bi i s prvim iznosom bio najskuplji u državi, slično kao i Spomenik domovine te fontane, njegova vrijednost povećana je naknadno. Arhitektica SUZANA DOBRIĆ, koja surađuje u emisiji Strah od slobode, prošle je godine izradila najdetaljniju računicu te došla do dvostruko većeg iznosa.

Kipar KUZMA KOVAČIĆ dobio je 560.000 kuna za izradu kipa i 475.000 za njegovu umjetničku doradu. Ljevaonici umjetnina Ujević aneksom je dodijeljeno dodatnih 355.000 kuna, pa je za izradu spomenika zaradila 2 milijuna kuna. Dodatnih pola milijuna kuna uplaćeno je i tvrtki Graditelj Svratišta, koja je na koncu ovaj posao odradila za 3,6 milijuna. Prije toga, u zadnjih desetak godina, s gradom su iz Graditelj Svratišta sklopili poslove čija vrijednost nadilazi 250 milijuna kuna. Tvrtka Elicom, koja je za pola milijuna kuna dekorativno osvijetlila Tuđmanovu skulpturu, od 2011. sklopila je više od 60 ugovora s Holdingom i Gradom, poput održavanja gradske rasvjete i svjetlosnog kićenja za vrijeme adventa. Povrh svega, za dokumentaciju je raznim firmama isplaćeno 328.000 kuna, od čega 248.000 tvrtki Studio Elle, poznatoj po sudjelovanju u osporavanim projektima poput uređenja Trga žrtava fašizma.

Nedaleko Spomenika domovine i Franje Tuđmana, na zagrebačkom Glavnom kolodvoru, planirano je podizanje spomenika žrtvama holokausta. Predviđeni trošak je 11 milijuna kuna. Sama izrada spomenika koštat će 6,1 milijuna, dekorativna rasvjeta 1,1 milijuna kuna, izrada dokumentacije 612.000 kuna a uređenje okoliša 3 milijuna kuna. Potonji trošak namijenjen je za usluge tvrtke P.G.P., koja je s Gradom Zagrebom i Zagrebačkim holdingom zadnjih desetak godina sklopila poslove veće od 250 milijuna kuna. Osim što dobitno rješenje podsjeća na spomenik žrtvama holokausta koji je prije nekoliko godina podignut u Gdanjsku, projekt su snažno kritizirali iz Svjetskog židovskog kongresa i Židovske zajednice u Hrvatskoj. Sporan je, naime, potpuni izostanak lokalnog ustaškog udjela u pogromu Židova.

Kontroverzan s pozicije svjetskog i uopće civilizacijskog stajališta, baš ovakav projekt je simbolički nositelj istine o tretmanu historijskog naslijeđa u Hrvatskoj. Ako ništa, u savršenoj je komunikaciji s obližnjim spomenikom Tuđmanu, začetniku revizionističke pomirbe ustaša i partizana, uz njegovo umanjivanje broja žrtava ustaškog logora u Jasenovcu i proklamiranje Nezavisne Države Hrvatske kao izraza volje i težnje hrvatskog naroda za slobodom i neovisnošću.

Između Tuđmana i spomenika koji će isijavati istinom tako što ju prešućuje, nalazi se Domovina, kao tridesetogodišnja posljedica takvog tuđmanizma. Spomenik domovini može se čitati i na taj način, a moguće ga je tumačiti u korelaciji s tuđmanovskom privatizacijskom grabeži, kršenjem ljudskih prava i despotskom odnosu prema Zagrebu tijekom devedesetih godina. Moguće ga je također tumačiti kroz Bandićevu cjelokupnu vladavinu ili prema postprivatizacijskom bogaćenju pojedinaca kroz namještene i precijenjene natječaje za izgradnju spomenika u javnom prostoru. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Slijedom vijesti da je inspekcijskim nadzorima ove godine pronađen veliki broj ilegalnih obiteljskih domova

PIŠE Igor Lasić

Privatni domovi, javna sramota

Premda je inspekcijskim nadzorima u 2020. pronađeno 50 ilegalnih obiteljskih domova za starije i premda ni u dijelu onih legalnih životni uvjeti nisu dobri, malo je toga sistemski poduzeto da se stanje popravi, a razmjeri tragedije zapuštanja te važne javne usluge tek se otkrivaju

JEDNA od velikih društvenih istina s kojom nas je u Hrvatskoj suočio koronavirus, jest stanje javne brige o ljudima starije životne dobi. Ne zato što bismo se dijelili na one koji njihov život cijene kao svaki drugi, i one koji smatraju da sigurnost te gerijatrije ipak nije vrijedna baš ovolike naše muke s epidemiološkim mjerama, nego zbog smještaja u kakvom je veliki broj njih uopće dočekao pandemiju. Jer, prošli tjedan objavljena je vijest da je inspekcijskim nadzorima ove godine pronađeno točno 50 ilegalnih obiteljskih domova, uz 458 regularnih.

Praktično svaki deseti, dakle, s tim da je gotovo isključivo riječ o ustanovama za pružanje usluga starim i nemoćnim osobama. Tako uz 10.202 korisnika domova iz te dobne kategorije imamo i 583 njih u smještaju na crno, a svaki treći takav uslužni kapacitet – od navedenih 50 – bio je već zabranjen u inspekcijama kroz proteklih pet godina, ali je svejedno nastavio s radom. Nadalje, zanimljivo je da 49 legalnih domova nastanjuje više korisnika nego što je dopušteno, pa bi se reklo da uz crnu imamo posla i sa sivom zonom poslovanja, odnosno socijalne skrbi.

Ljudi su ostali u tim domovima, međutim, i domovi su nastavili raditi, a država ih nije zatvorila, sve naprosto zbog toga što nitko nije imao bolje rješenje za same vremešne stanare. Što pak znači da smo došli u situaciju gdje se država više očito ne može nositi s problemom, dok se tržište ionako ne obazire na iole poželjne ili prihvatljive standarde, sve dok ima potražnje i za najgorim ponuđenim uslugama brige o starijima. To je ionako bilo rješenje za sve socijalne politike s kojih je država digla ruke, npr. stambeno pitanje te zdravstvo iznad svega – potpuna ili djelomična privatizacija i rastuća komercijalizacija. Hororične slike domova koji su izgorjeli u požaru skupa s teško pokretnim stanarima, zato što nisu imali adekvatnu, propisanu protupožarnu zaštitu, prestale su nam tako biti poznate samo kao filmska scena. Jednostavno, kapital je i ugrožavanje života starčadi pretvorio u robu, pa strahom i nesigurnošću trži bez obaziranja na povremena otklizavanja u crnu kroniku.

S druge strane, dovoljan broj potrošača u tom području osiguran je protržišnom generalnom ekonomskom politikom koja naglašava socijalne razlike i uvijek poveliki dio ljudi drži pod izrazitom egzistencijalnom ucjenom. Prevedeno u temu brige o najstarijima, to hoće reći da nikako drukčije s domovima za umirovljenike i općenito starce nije ni moglo završiti, doli u tragediji čije precizne razmjere tek lagano otkrivamo. No moglo je ispasti i gore, naime, da je izostala korona, jer su ilegalni domovi već počeli ubijati više ljudi negoli je ona u stanju.

— Zbog nagomilanih problema i općenito njihove važnosti, Vladi RH predložili smo da to pitanje učini novim područjem ozbiljnih reformi – rekao nam je o javnoj skrbi za starije osobe GOJKO BEŽOVAN, profesor socijalnog rada na Pravnom fakultetu u Zagrebu, te predvodnik hrvatskog tima u Europskoj mreži za socijalnu politiku.

— Primjerice, činjenica je da imamo građane bitno diskriminirane, s obzirom na različite njihove položaje, kad se radi o korištenju takve javne usluge. Kapaciteti su jako ograničeni, a ne postavlja se imovinski uvjet za dobivanje mjesta u domu, pa znatan dio korisnika predstavlja pravu malu kastu povlaštenih – tumači on pogubno zanemarivanje materijalnog statusa pojedinaca. Usto dodaje da imućnije obitelji mogu lakše klijentelistički progurati svoje starije članove u domove u javnom vlasništvu koji su u pravilu sigurniji, a često i udobniji, ako ne računamo najluksuznije i najskuplje privatne ustanove.

— Ista pravila u principu trebaju vrijediti za sve, ali nemaju svi iste startne pozicije, pa bi najprije trebalo osigurati mogućnost da svi uopće mogu koristiti sama pravila. To nije slučaj sve dok se u dom primaju osobe čije se imovno stanje nikako ne razmatra, dobrostojeći i sirotinja jednako, jer će sirotinja izvisiti. Država na taj način podebljava imovinu nasljednika onih dobrostojećih, a sve je nekako obavijeno velom tajne, i pritom u javnim raspravama na tu temu figuriraju osobe bez znanja i političke težine. Zato sad ispada da je država ustvari otkrila da nema kompetencija da organizira stanje javnih usluga, bar ovih o kojima govorimo, bez obzira na to tko ih pruža – zaključio je Bežovan.

Ovaj stručnjak za socijalne politike smatra da smo dospjeli u škripac gdje smještaj u staračkom domu, kao jedno od najvećih prava koja se mogu dobiti u Hrvatskoj, biva lišen ozbiljnijih kriterija za dodjelu, premda naspram toga stoje ograničeni resursi i prevelika konkurencija, tj. potražnja. No u međuvremenu saznajemo i da se određeno rješenje ipak priprema te da iza tih priprema stoje dugotrajni napori, iako ćemo još vidjeti hoće li se i to možda izroditi. Jer, porazgovarali smo zatim s JASNOM PETROVIĆ, predsjednicom Sindikata umirovljenika Hrvatske i predsjednicom Nacionalnog vijeća za umirovljenike. Najprije smo od nje čuli da je potrebno odstraniti institut obiteljskog doma koji samo pridonosi dodatnoj zbrci u ovoj ukupnoj materiji.

— To je podvala, izmišljena kao i npr. dosmrtno uzdržavanje, sve da bi se ovo područje privatiziralo ili da bi se na neki drugi način došlo do vrijednosti koje posjeduju stariji ljudi. No što se tiče problematike s umirovljeničkim domovima općenito, Nacionalno vijeće je to pitanje postavilo već na svojoj prvoj sjednici kao jedno od temeljnih, uz obiteljske mirovine i slično – rekla nam je Petrović.

— Ako već imamo i privatni smještaj, a ne protivimo se ni tome, onda nadzor mora imati smisla. Mora se provoditi sistematično, i mora uključivati realne sankcije. Ovako centraliziran, s jednim uredom u Savskoj ulici u Zagrebu, bez ispostava na lokalnoj razini, nipošto ne može kontrolirati sve dijelove zemlje. No još važniji iskorak ostvarili smo praktično nedavno, u vezi s reguliranjem odnosa nad domovima u javnom vlasništvu – dodaje Jasna Petrović.

Stoga ovdje moramo napomenuti da je tim ustanovama inače vlasnik Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, pri čemu su županije suosnivači, ali bez vlasničkih prava koja omogućuju i daljnje ulaganje. Županijski staračke domovi trebali bi tako dobiti i vlasnička prava županija, što će im omogućiti dogradnju kapaciteta i opremanje. Prije toga svjedočili smo i političkom nastojanju da se promjena vlasništva uredi kao formalna kupoprodaja između dviju instanci javne vlasti, a za ukupnu vrijednost u iznosu od oko dvije i pol milijarde kuna. No i tu se pokazalo da treba biti na oprezu, sudeći po nalazima Jasne Petrović:

— Shvatila sam da taj model podrazumijeva i otvaranje prostora za daljnju preprodaju. Jer, ako bi dom prodali županiji, sutra će ga možda i neki bolji kupac preuzeti za – hotel. Zato sam uporno ponavljala da se prijenos vlasništva mora obaviti bez ikakve nadoknađivane cijene, besplatno. A nije pritom točno, kao što tvrde predstavnici privatnih domova, da EU-fondovi neće davati novac za gradnju javnih domova. Jer, ne bi dali za državne, ali dat će za županijske, i tu priliku sad treba iskoristiti za preokretanje ovakve grozne situacije.

Predsjednica SUH-a također drži:

— Smanjit će se time prostor da hrvatske vlasti, i SDP i HDZ tretiraju ovo područje kao plijen i sredstvo ucjene. Županije koje su bile samo osnivačice domova, bez vlasništva nisu mogle za te domove uzeti ni kredit mimo HZMO-a, dok privatnički lobiji nisu dopuštali promjenu odnosa, a sad već kreću neki projekti širenja u javnom sektoru, primjerice u Istarskoj županiji. Srećom, vlada je popustila na pritiske s naše strane, uslijed sve crnjeg stanja koje je dodatno naglasila i ova epidemija. Država još nema rješenje za izradu Zakona o socijalnoj zaštiti s unificiranjem kriterija za sve domove, ali nešto se ipak pomaknulo. Nemamo ni mi rješenja za spas preko noći, mada ustrajemo na onim činjenicama koje su već dugo evidentne. Jednom ćemo tako valjda i mi doći do javnog subvencioniranja gradnje prilagođenih naselja i manjih stanova za starije osobe – zaključuje Petrović. ■

Kapital je i ugrožavanje života starijih pretvorio u robu (Foto: Matija Habljak/PIXSELL)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

UVREDE & PODMETANJA

Sapun i slično

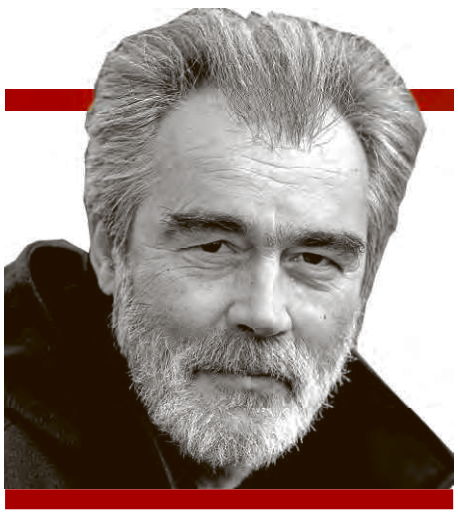

PIŠE Viktor Ivančić

Ako su naši koljači naši heroji, s državnom potvrdom u vidu kakve medalje arhaična naziva, normalno da se onda građanska država – koja u svoj protokol ne uključuje dodjelu odlikovanja za ubojstva – predstavlja kao 'daleki, daleki san'. Samo što taj 'daleki, daleki san' nedostižnim čini upravo predsjednik RH, sirovim patriotiziranjem zločina

U TRIVIJALNOJ konstrukciji, primjerenoj ovom potpisniku, prizor bi mogao biti ovakav...

Predsjednik Republike Hrvatske ZORAN MILANOVIĆ, nakon što je s nekom delegacijom odradio sastanak čiji je sadržaj zaboravio čim je rekao doviđenja, odlazi u toalet s namjerom da kao savjestan građanin poštuje protuepidemijske mjere i temeljito opere ruke, a usput možda olakša mjehur ili štogod slično. Na licu mjesta ustanovi da u sanitarnoj prostoriji nedostaje osnovnih higijenskih potrepština i, logično, zatraži pomoć nadležnoga servisnog osoblja.

'DEZMONDE, donesi mi sapun!' zaviče iz WC-a.

Manje od pola minute kasnije u toaletni prostor ulazi Dezmond i, logično, pruža predsjedniku dva lista papira koje ovaj dohvaća mokrom rukom.

'Što je ovo?' upita zbunjeno.

'To je dopis što vam ga je prije puna tri tjedna uputila Inicijativa mladih za ljudska prava, a u kojem traže da oduzmete državna odlikovanja pravomoćno osuđenim ratnim zločincima', reče Dezmond. 'Ne samo što na to niste reagirali, nego im niste ni odgovorili da ste dopis primili.'

'Tražio sam sapun!' nervozno kaže predsjednik.

'Pa zato sam vam ovo i dao', smireno kaže Dezmond.

Zoran Milanović pogledava već mjestimično raskvašeni dokument. Poslan je na treću godišnjicu završetka procesa 'šestorici' pred Haškim sudom. 'Pravomoćno osuđeni ratni zločinci JADRANKO PRLIĆ, SLOBODAN PRALJAK, MILIVOJ PETKOVIĆ, VALENTIN ĆORIĆ i BRUNO STOJIĆ još uvijek nose neka od najviših odlikovanja Republike Hrvatske', stoji između ostalog u pismu. 'Osim što to pokazuje ignoriranje činjenica utvrđenih od strane Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), na taj način žrtvama se negiraju njihov status i patnja, a javnosti se zločinci prezentiraju kao heroji.'

U dopisu se dalje predsjedniku RH poručuje kako koncept udruženoga zločinačkog pothvata nije 'izmišljotina' – kakvim ga je on jednom prigodom nazvao – već pravna doktrina kojoj je značajan doprinos dan još u radu sudova u Nürnbergu, te je primjenjivana i u praksi MKSJ-a. A zatim:

'Utvrđene činjenice, iako ne idu u prilog narativu o obrambenoj i osloboditeljskoj ulozi Hrvatske u ratovima devedesetih, jesu hrvatska stvarnost s kojom se morate suočiti kako to ne bi morale činiti nadolazeće generacije. Upućujemo Vas stoga da oduzmete odlikovanja pripadnicima 'šestorke', te da se za ratne zločine počinjene s hrvatske strane ispričate. Ostanite zapamćeni kao predsjednik kojem je prioritet bio pomirenje i izgradnja održivog mira, a ne politički oportunizam izgrađen na nacionalističkom mitu.'

Predsjednik krajnjim naporom kontrolira bijes.

'Suzdržat ću se, Dezmonde, i neću reagirati na tvoju provokaciju', kaže kroz zube, vraćajući papire djelatniku servisne službe.

'Znam da nećete, predsjedniče', reče Dezmond, odbijajući higijensku potrepštinu primiti natrag. 'Kao što niste reagirali ni prije tri tjedna, kada ste prvi put vidjeli ovaj dopis. Na meni je ionako samo da obavim svoju funkciju u ovom tekstu i ništa drugo.'

'Kakvu funkciju?' pita predsjednik.

'Da vas podsjetim, najprije, kako uopće nije pristojno ne odgovoriti na nečiji dopis i javni apel, ili barem javiti pošiljaocu da je poruka primljena', reče Dezmond. 'Tim više što ste zadnjih mjeseci reagirali i na najmanje podražaje, ulazili ste u žustre rasprave sa svakom šušom, od premijera do novinara, mediji su bili puni vaših vatrenih odgovora na prozivke, obično takvih da je reakcija uvelike nadmašivala povod, tko god je spomenuo vaše ime u kritičkom tonu mogao je očekivati plotune srdžbom okićenih argumenata, a kad su djevojke i mladići iz Inicijative mladih za ljudska prava zatražili od vas da, u skladu sa svojim ovlastima i u skladu s boljim civilizacijskim običajima, oduzmete državna odlikovanja osuđenim ratnim zločincima, odjednom ste zašutjeli kao riba, glasa ne puštate, papila vam maca jezik, zavukli ste se u neku mišju rupu kakvih je u predsjedničkoj rezidenciji zasigurno mnogo, i evo već puna tri tjedna čekate da jedan utemeljeni javni poziv sretno odlepršа u zaborav. A tu je onda naravno i pitanje higijene...'

Čeka da javni poziv sretno odlepršа u zaborav – Zoran Milanović (Foto: Damir Špehar/PIXSELL)

'Kakve higijene?' pita predsjednik.

'Temeljne higijene, predsjedniče', reče Dezmond, 'one bez koje se ne bi smjelo javno nastupati, a kamoli upuštati u državničke prodike. Nedavno ste, u jednom od svojih mnogobrojnih patronizirajućih osvrta na prilike u susjednoj Bosni i Hercegovini, svisoka otpisali građansku državu kao 'daleki, daleki san', kao tlapnju bosanskih naivaca, upotrijebivši onu ljigavu metaforu – 'prvo sapun, onda parfem'. Moja funkcija u tekstu je da vas podsjetim kako je to u moralnom smislu nepodnošljivo. Intenzivni vonj parfema što ga širite oko svoje cijenjene pojave ne može prikriti taj bijedni nesporazum, tu grotesknu činjenicu da lekcije o prvenstvu sapuna dijeli onaj čije su ruke već duže vrijeme umrljane tragovima sasušene krvi.'

'Kakve krvi?' pita predsjednik.

'Uglavnom bošnjačke, predsjedniče, i nešto srpske', reče Dezmond. 'One čije su izdašno izlijevanje uzrokovali osuđeni hrvatski ratni zločinci, a na čijim prsima, vašom zaslugom, i dalje blistaju hrvatska državna odlikovanja. Jer vi ste tu gvožđuriju mogli lakim potezom skinuti s njihovih revera i hitnuti je u najbliži koš za smeće, gdje joj je i mjesto, držeći se pritom svojih ovlasti i boljih civilizacijskih običaja. Ali niste. Apel Inicijative mladih, kao svojevrsnu uputu o mjerama moralne higijene, glatko ste odbacili, uz kukavičku šutnju, a zatim s onečišćenim rukama krenuli zaostalim Bosancima reklamirati sapun. Iako vas i zakon upućuje na to da ratnim zločincima uskratite državne počasti.'

'Kakav zakon?' pita predsjednik.

'Zakon o odlikovanjima i priznanjima RH, predsjedniče', reče Dezmond, 'koji preporučuje da se onome tko je u kaznenom procesu osuđen na tri ili više godina zatvora državna gvožđurija oduzme. Pripadnici 'šestorke', kao što znate, zaradili su mnogo veće robije, a skoro svaki se može pohvaliti nekim ordenom kneza Jebomira sa zlatnom palentom. Time se utvrđuje prirodna veza između zločina i države, dotle da ne bi bilo suviše pretjerano državu s takvom praksom okrstiti zločinačkom. Ako su naši koljači naši heroji, s državnom potvrdom u vidu kakve medalje arhaična naziva, normalno da se onda građanska država – koja u svoj protokol ne uključuje dodjelu odličja za ubojstva – predstavlja kao 'daleki, daleki san'. Samo što taj 'daleki, daleki san' nedostižnim činite upravo vi, predsjedniče, sabotirate ga vječnom javom, naime sirovim patriotiziranjem zlodjela. I sad smo još dobili taj bizarni manevar, scenu u kojoj prolazni lik iz hrvatske nacionalističke sapunice preporučuje susjedima korištenje sapuna.'

'Dezmonde, Dezmonde, kako je to uzaludno...', s vidnim sažaljenjem reče predsjednik, vrteći glavom. 'Meni je savršeno dobro poznato sve što sada melješ, ali me naprosto nije briga. Shvaćaš? Dosad si iz službenog, a bogme i kolektivnog poimanja hrvatske državnosti mogao naučiti barem to da je stvar strukturno zadana i da je položaj predsjednika Republike Hrvatske po definiciji položaj moralnog invalida. Zar ti se ne čini besmislenim obraćati se nekome takvom moralistički intoniranim argumentima? Razumijem tvoju funkciju u ovom tekstu, ona je čak pomalo dirljiva, ali radi se o tome da je sam tekst potpuno promašen. Omašio ceo fudbal, što bi se reklo.'

'Pa što sad da radim?' zbuni se Dezmond. 'Da krenem iznova?'

'Nema ti druge, Dezmonde', ohrabri ga predsjednik.

U trivijalnoj konstrukciji, primjerenoj ovom potpisniku, prizor bi mogao biti ovakav...

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović, nakon što je s nekom delegacijom odradio sastanak čiji je sadržaj zaboravio čim je rekao doviđenja, odlazi u toalet s namjerom da kao savjestan građanin poštuje protuepidemijske mjere i temeljito opere ruke, a usput možda olakša mjehur ili štogod slično. Na licu mjesta ustanovi da u sanitarnoj prostoriji nedostaje osnovnih higijenskih potrepština i, logično, zatraži pomoć nadležnoga servisnog osoblja.

Manje od pola minute kasnije u toaletni prostor ulazi Dezmond i, logično, pruža predsjedniku dva lista papira kojima će ovaj obrisati... zna se već što. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja uslijed pandemije 'zaboravilo' na ranjive skupine

PIŠE Dragan Grozdanić

Diskriminacija na Trećem

U školskoj godini, koja se zbog pandemije odvija *online* i uz pomoć TV-programa, resorno ministarstvo izostavilo je nastavne planove i programe za učenike na jezicima i pismu manjina. Tako su u pravu na jednakopravno obrazovanje zakinute sve učeničke skupine kojima hrvatski nije materinski jezik, a nadležni se oglušuju na upućene apele

Samo za pripadnike većine – Škola na Trećem (Foto: Goran Stanzl/PIXSELL)

I u tekućoj školskoj godini koja se u okviru mjera za sprječavanje širenja virusa Covid–19 odvija dijelom u sklopu programa Škola na Trećem na Hrvatskoj radioteleviziji, Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO) na čelu s ministrom RADOVANOM FUCHSOM nije osiguralo nastavne planove i programe za učenike na jezicima i pismu nacionalnih manjina, premda se oni, zahvaljujući ustavnim i zakonskim odredbama provode u redovnoj nastavi u osnovnim i srednjim školama. Jednako tako, unatoč odredbama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, djeci tražiteljima azila također nije osigurana pripremna ili dopunska nastava hrvatskoga jezika. U pravu na jednakopravno obrazovanje, dakle, zakinute su posebno ranjive učeničke skupine: srpska, talijanska, romska, mađarska, češka i slovačka manjina, koje pohađaju programe po modelima A i C, a izvode se prema kurikulima donesenim za njih lanjske i ove godine, djeca s teškoćama u razvoju i učenju za koje je potrebno prilagoditi dodatno *online* nastavu, kao i djeca izbjeglica (azilanata), kao i već spomenuta djeca tražitelja azila, odnosno svi inojezični govornici – kojima hrvatski nije materinski jezik.

Otkako je još proljetos za vrijeme ministrovanja BLAŽENKE DIVJAK pandemija otjerala škole na *online* platforme i televiziju, GOOD inicijativa, Srpsko narodno vijeće (SNV), udruga Are You Syrious i Romska organizacija mladih, uputili su do danas nekoliko apela Ministarstvu znanosti i obrazovanju i HRT-u, ali i prigovor Odboru za prava djeteta UN-a zbog kršenja prava druge i drugačije djece na obrazovanje.

Jedan od zahtjeva jest i da se svaki radni dan na HRT-u organizira razredna nastava drugoga manjinskoga jezika i kulture u tra-

janju od dva školska sata, što je minimalna satnica za model C koji obuhvaća nastavu na hrvatskom jeziku i pismu uz dodatak od dva do pet sati jezika i kulture manjine. Ministarstvo znanosti i obrazovanja u sklopu Škole na daljinu također je kreiralo internetsku platformu (i-nastava) za pohranu video-lekcija koje manjinske udruge s nastavnicima same snimaju, bez ikakve podrške na terenu i oglušujući se, zajedno s HRT-om, na kontinuirane upite o televizijski organiziranoj nastavi koja se izvodi na dominantnom, hrvatskom jeziku i latiničnom pismu.

Ministarstvo je, dakle, za dominantnu nastavu na hrvatskom jeziku i pismu imenovalo stručne grupe: voditelje, koordinatore i nastavnike, zadužene za plan snimanja, organizaciju sadržaja i honorare nastavnicima. No takav odnos u imenovanju, koordinaciji, honoriranju nastavnika i provedbi nastavnog plana nije jednako primijenjen na učenike kojima hrvatski jezik nije materinski dok se svaka od nacionalnih manjina ponaosob u organizaciji i-nastave o svom trošku morala pobrinuti na pripremu i dostupnost obrazovnih sadržaja. Drugim riječima, djeca su u ovom slučaju dobivala onoliko podrške koliko bi udruge, nastavnici i volonteri imali kapaciteta pružiti, dok primjerice za djecu izbjeglice nikada nije organiziran ni takav minimum. Tako je, prema podacima sa stranica resornog Ministarstva, obrazovni program na talijanskom jeziku i pismu za učenike razredne, a poslije i predmetne nastave organiziran zahvaljujući inicijativi Istarske županije i jedne privatne televizije. Učenici koji pohađaju nastavu na češkom jeziku pratili su ili pak prate nastavu uglavnom na hrvatskom jeziku i pismu i elektroničkim kanalima za nastavu češkoga jezika, dok nastavu prema modelu A na mađarskom jeziku i pismu, Ministarstvo preporuča pratiti čak i na mađarskoj televiziji(?!) preko *Médiaklikk* stranice.

NINA ČOLOVIĆ, voditeljica Programa obrazovanja u SNV-u i članica grupe Nejednaki, okupljene u kontekstu GOOD inicijative za pravo na pristup obrazovanju, kaže za Novosti da je napuštanje marginaliziranih, ranjivih grupa djece istovremeno rezultat strukturne diskriminacije i marginalizacije, kao i tromosti i nezainteresiranosti nadležnih institucija. Ističe da je obrazovanje na manjinskim jezicima i pismu te obrazovanje djece izbjeglica i inače u redovnim uvjetima gurnuto po strani, dok je u svjetlu aktualne pandemije takvo stanje samo više ogoljeno i izoštreno. Iako je kod srpske nacionalne manjine specifičan upravo obrazovni model C, koji se odnosi većinom na ruralna i ekonomski zahtjevna područja (sjeverna Dalmacija, Lika, Banija, Kordun, istočna Slavonija), gdje žive djeca koja često nemaju ili imaju otežan pristup internetu tako da bi za njih opcija televizijske nastave bila adekvatnija zbog sustavnosti njezinog praćenja, istovremeno su se i djeca izbjeglice kao i romska manjina, domeće naša sugovornica, suočavale s materijalnim problemima poput nedostatka laptopa i drugih tehničkih pomagala. Tako je prema anketi Mreže za podršku romskoj djeci REYN-Hrvatska provedenoj na uzorku od 65 škola u kojima se školuju djeca Romi, 30 posto škola odgovorilo je kako više od 30 posto učenika romskog etniciteta ne sudjeluje u nastavi.

Nadalje ni srpska nacionalna manjina spomenutu i-nastavu zasad nije dobila u cjelokupnoj organizaciji Ministarstva, premda nastojanja za tim i dalje traju. Trenutno je, kako doznajemo, takva odluka na ministrovu stolu i možda bude potpisana prije polugodišta.

Umjesto, dakle, ravnopravnog tretiranja nastave na daljinu na koje je SNV u nekoliko navrata apelirao dopisima prema Ministarstvu, Agenciji za odgoj i obrazovanje i HRT-u, dobili su tek konkretne smjernice za pripremu video-priloga za osnovne i srednje škole. Prema riječima Nine Čolović, rečeno im je

Nina Čolović

da koriste Power Point prezentacije Škole za život, a da prilozi trebaju trajati od 15 do 20 minuta. Nakon snimanja šalju ih savjetnicama u Agenciji za odgoj i obrazovanje koji pak popisuju snimljeni sadržaj (naslov, predmet, nastavnik) i prosljeđuju Ministarstvu. No snimljeni sadržaji, kaže nam naša sugovornica, nisu bili predviđeni za emitiranje već samo za pospremanje na stranice MZO-a.

— Tako su u našem slučaju SNV i Zajedničko vijeće općina (ZVO) u obrazovanju na srpskom jeziku i ćiriličnom pismu silom prilika preuzeli ulogu Ministarstva; koordinirali su i honorirali nastavnike, usmjeravali pripremu video-lekcija, osiguravali prostor, snimanje i montažu, te zatim sve gotovo upućivali u Ministarstvo, koje bi te sadržaje pohranjivalo na svoje stranice, stvarajući dojam da se nešto radi – govori Nina Čolović.

Pa ipak kakva je uloga HRT-a u cijeloj priči? Nakon što su ignorirali i posljednji rujanski dopis SNV-a s napomenom da je potrebno snimljene televizijske sadržaje dostupne na platformi HRTi prilagoditi na srpski jezik i ćirilično pismo, javna bi televizija trebala barem poštovati ugovor koji je sklopila s Vladom do kraja 2022., godine u kojoj se obavezuje producirati sadržaje za djecu i mlade, posebno pripadnike nacionalnih manjina. Na angažiraniji rad trebao bi ih podsjetiti i članak 9. Zakona o HRT-u u kojem jasno piše da će javna televizija proizvoditi, suproizvoditi i objavljivati

Obrazovanje na manjinskim jezicima i pismu te obrazovanje djece izbjeglica i inače je u redovnim uvjetima gurnuto po strani, dok je u svjetlu aktualne pandemije takvo stanje samo više ogoljeno i izoštreno – ističe Nina Čolović iz SNV-a

programe namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina u RH na jezicima nacionalnih manjina, uključujući i programe za djecu na jezicima nacionalnih manjina. Na naš upit HRT-u na koji način kane osigurati ustavno načelo jednakosti obrazovanja u aktualnoj pandemiji kako bi se osigurao kontinuitet odgojno-obrazovnog procesa kada je riječ o nacionalnim manjinama, umjesto konkretnog, dobili smo općeniti odgovor. 'Hrvatska radiotelevizija osigurava sve potrebne tehničko-produkcijske uvjete (scenografija, studio 6, tehničko vodstvo, montaža, realizacija, dnevni urednici...) za projekt Škola na Trećem, dok Ministarstvo, između ostalog, dostavlja scenarije pisane prema nastavnim planovima u skladu s kurikulumima. Za sva ostala pitanja, molimo vas da se obratite Ministarstvu znanosti i obrazovanja', stoji između ostalog u odgovoru s HRT-a.

Obratili se jesmo, a premda su u dopisu Novostima iz Ministarstva znanosti i obrazovanja suglasni su da je jedan od najvažnijih ciljeva njihovog rada osiguravanje jednakosti svih učenica i učenika te ostvarivanje ustavne odrednice prava na obrazovanje, na naša pitanja o nemogućnosti nastave u Školi na Trećem na jeziku i pismu nacionalnih manjina i diskriminaciji učenika kojima hrvatski nije materinski jezik nismo dobili odgovor. Umjesto toga ističu dosadašnje korake u organizaciji *online* nastave kao i to da je Ministarstvo s ciljem što kvalitetnijeg nošenja s mogućim širenjem utjecaja epidemije trenutno u postupku imenovanja radne skupine za koordinaciju izrade materijala za nastavu na daljinu na jeziku i pismu nacionalnih manjina u školskoj godini 2020./2021.

Loptanje između HRT-a i Ministarstva možda bi i bilo nekome zabavno da svoj posao rade na zadovoljstvo svih aktera u odgojno-obrazovnom procesu u okolnostima pandemije koronavirusa. Docentica s katedre za sociologiju zagrebačkog Pravnog fakulteta i članica Nadzornog odbora HRT-a ANTONIJA PETRIČUŠIĆ, odmah je u martu ove godine nakon uspostave škole na daljinu i Škole na Trećem i Ministarstvu i javnoj televiziji uputila dopis u kojem ističe i podsjeća da je država zakonski obavezna osigurati nastavu hrvatskog jezika za inojezične govornike djeci kojima hrvatski nije prvi jezik: djeci tražiteljima azila, azilantima, povratnicima, pripadnicima romske manjine i drugima, kao i da je Ministarstvo znanosti i obrazovanja dužno prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina osigurati i nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Kao stručnjakinja na području ljudskih i manjinskih prava, između ostalog napisala je: 'Nalazim da je posebice ranjiv, a doista iz nastave i isključen, dio djece pripadnica i pripadnika nacionalnih manjina, kojima je hrvatski drugi jezik (...) Zbog svog ograničenog poznavanja hrvatskog jezika ovakvoj je djeci teško ili nemoguće pratiti nastavu na daljinu i stoga im je uskraćeno pravo na obrazovanje.'

— To znači da se djeca pripadnici nacionalnih manjina ipak drugačije tretiraju nego njihovi vršnjaci hrvatske nacionalnosti – govori za Novosti Antonija Petričušić.

I prije početka ove školske godine odaslala je ponovno upit Ministarstvu i HRT-u da bi se u *online* nastavu trebale uključiti i ranjive skupine koje su u pravom valu korone ostale isključene, ali odgovor nije dobila, unatoč tome što je na prijedlog MARKA KOŠIČEKA, bivšeg savjetnika ministrice Divjak, razložila i modele uključivanja takvih ranjivih skupina, napomenuvši da dio djece koja pripadaju grupama čije se obrazovanje nastoji osigurati u programu Škole na Trećem nerijetko žive u siromaštvu i nemaju jednak pristup tehnološkim pomagalima i internetu. Baš bi zato za njih, kao i za njihove učitelje i nastavnike, trebala biti osigurana dodatna podrška Ministarstva.

Ako već ostvaruju pravo na pristup obrazovanju djece čiji je materinski jezik hrvatski, bio bi red također da se u programu Škole na Trećem to isto osigura i za drugu djecu – kaže Antonija Petričušić s Pravnog fakulteta

Antonija Petričušić (Foto: Davor Puklavec/PIXSELL)

— Ono što je najtužnije i govori o mojoj nemoći kao članice Nadzornog odbora HRT-a jest činjenica da na moj zahtjev s javne televizije nisu ništa odgovorili. Jer ako već ostvaruju pravo na pristup obrazovanju djece čiji je materinski jezik hrvatski, bio bi red također da se u programu Škole na Trećem to isto osigura i za drugu djecu, pripadnike nacionalnih manjina i onima kojima hrvatski nije prvi jezik – kaže profesorica Petričušić i domeće:

— Kao članica Nadzornog odbora javne televizije dužna sam skrbiti da HRT provodi sve hrvatske zakone i da sudjeluju kao komplicit na sve što ih njima obavezuje. Jer ako Ministarstvo ne provodi zakon koji se tiče pristupa obrazovanju, onda ni HRT jednako tako ne doprinosi tome. Iako će s HRT-a reći vjerojatno da im je Ministarstvo trebalo dati upute da proizvedu taj program – kaže naša sugovornica, koja ni općenito nije zadovoljna s realizacijom manjinskih programa na javnoj televiziji, unatoč tome što su sastavnice ugovora, na što je višekratno ukazivala.

Na kraju nam se valja složiti s Ninom Čolović koja ističe da slučaj u kojem se Ministarstvo i HRT mjesecima oglušuju na zahtjeve manjinskih udruga, neminovno upućuje na zaključak o njihovoj bespomoćnosti zbog sustava koji se nalazi u stanju raspadanja ili da su spomenuti akteri jednostavno nezainteresirani. Pa ipak ni jedno ni drugo ne ulijeva daljnje povjerenje, čak zahtijeva neodgodivi i radikalni zaokret u načinu na koji trenutno funkcioniraju kako obrazovanje, tako i javna televizija. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Njemački analitičar povodom godišnjice Daytona i mostarskih izbora govori o prilikama u BiH

RAZGOVARAO **Jerko Bakotin**

BODO WEBER
Zapad nema strategije za BiH

Prelaskom iz 'dejtonske' u takozvanu 'briselsku' fazu, politika zapada prema BiH pod vodstvom EU-a ostaje bez ikakve strategije. Došlo je do nazadovanja svega što su postigle prethodne reforme, vratio se sistem etnopolitičke vladavine zasnovan na potpirivanju strahova i patronaži, odnosno korupciji i klijentelizmu

U PONEDJELJAK, 14. prosinca obilježena je 25. obljetnica potpisivanja Daytonskog sporazuma. U nedjelju 20. prosinca u Mostaru se po prvi puta od 2008. održavaju lokalni izbori, omogućeni sporazumom lidera HDZ-a BiH DRAGANA ČOVIĆA i SDA-a BAKIRA IZETBEGOVIĆA postignutim ovog lipnja uz zapadno posredovanje. Tim povodima razgovaramo s njemačkim analitičarem, suradnikom *think-thanka* Vijeće za demokratizacijske politike (DPC) BODOM WEBEROM koji se Balkanom, a naročito Bosnom i Hercegovinom, kao i balkanskom politikom Europske unije bavi desetljećima. Nedavno je u sarajevskom dnevnom listu Oslobođenje upozorio da dogovor Čovića i Izetbegovića cementira etničku podjelu Mostara.

— Predstavnici EU, Sjedinjenih Država i Velike Britanije ovim su prljavim *dealom*, o čijim detaljima će DPC krajem tjedna objaviti moju studiju, potpuno prekinuli 25-godišnje napore usmjerene ka reintegraciji Mostara i nadilaženju etničke podjele. U to su uložena ogromna sredstva, a i HDZ i SDA su svojevremeno prihvatili cilj ujedinjenja grada. Međutim, prelaskom iz 'dejtonske' u takozvanu 'briselsku' fazu, politika zapada prema BiH pod vodstvom EU ostaje bez ikakve strategije. Došlo je do nazadovanja svega što su postigle prethodne reforme, vratio se sistem etnopolitičke vladavine zasnovan na potpirivanju strahova i patronaži, odnosno korupciji i klijentelizmu. U Mostaru je riječ o pokušaju da se pronađe rješenje za odluku Ustavnog suda BiH iz 2010. kojom je način izbora polovine vijećnika u Gradsko vijeće proglašen diskriminatornim jer je iz gradskih izbornih jedinica biran isti broj vijećnika unatoč uvelike različitom broju stanovnika, te zato što su stanovnici bivše centralne zone isključeni iz tog glasovanja. Problem se spominje i u mišljenju Europske komisije za BiH, a u oktobru 2019. Evropski sud za ljudska prava (ECHR) proglasio je BiH odgovornom za kršenje Konvencije o ljudskim pravima zbog uskraćivanja prava na izbore. U ove pregovore međunarodni su predstavnici ušli bez ikakvih principa, s ciljem da se dođe do ikakvog sporazuma koji bi makar formalno ispoštovao uslove Ustavnog suda i omogućio da se građanima nakon 12 godina vrati pravo glasa. Drugo, po prvi puta u pregovore nisu uključene sve relevantne političke stranke, nego samo dvije od ukupno devet. Treće, sporazum je set tri različita dokumenta – riječ je o amandmanu na Izborni zakon, novom Statutu Mostara i političkom sporazumu o načelima reforme izbornog sustava BiH. Posljednja dva dokumenta su HDZ i SDA ispregovarali bez ikakvog učešća zapadnih pregovarača.

Mora postojati ravnoteža etničkih i individualnih prava, međutim, postojeće institucije pod krinkom zaštite vitalnih interesa konstitutivnih naroda služe kao sredstvo za autoritarnu patronažnu politiku

Novi Statut zapravo je amandman na prethodni Statut iz 2004. Njime se *de facto* vraća podjela Mostara na šest gradskih općina koje su postojale sa statutom iz 1996.. Općine su bile rezultat etničkog čišćenja te su se pokazale kao instrument podjele grada na zapad pod kontrolom HDZ-a i istok pod kontrolom SDA-a. Sada ih se, u kombinaciji najgoreg iz dosadašnjih rješenja, vraća u poluformalnom obliku takozvanih gradskih područja. Ta se tijela neće izgrađivati kao službene opštine, ali će se na njih s centralnog gradskog nivoa prebaciti veliki dio ovlasti. Nadzirat će urbano planiranje, raspolagati prihodima od dodjele gradskih zemljišta i imati pravo veta u odnosu na sve dokumente za urbanističko planiranje centralnih institucija. Upakovalo se mnogo toga što nema veze s uslovima Ustavnog suda i mišljenjem EK. Putem gradskih područja vraća se etnoteritorijalna podjela, a HDZ i SDA kontrolirat će sve poluge vlasti i resurse te tako održati sistem patronaže.

Zarobljavanje države

Što je bila motivacija da se nakon dugo godina sklopi ovaj sporazum?

HDZ i SDA su prilično dobro i bez izbora surađivali na kontroli resursa. Svake godine bi HDZ-ov gradonačelnik LJUBO BEŠLIĆ i šef gradskih finansija IZET ŠAHOVIĆ supotpisali gradski budžet. Međutim, s jedne strane imamo povećani pritisak zapada zbog presude ECHR-a. S druge strane stoji interes obje stranke za podjelom grada, kao i nešto što je javna tajna, a to je demografski razvoj. U čitavoj BiH uslijed destruktivnih socioekonomskih posljedica vladajućih politika imamo masovnu emigraciju, zbog koje je u Mostaru ratom proizvedena statistička dominacija Hrvata nestala. Procjene kažu da danas u gradu živi od pet do deset tisuća više Bošnjaka nego Hrvata, iako biračke liste to ne registriraju. Time je onemogućen cilj HDZ-a da preko demografske većine dominira Mostarom. Zato je HDZ prešao na opciju podjele, kako bi zacementirao svoju vlast na zapadu te uz pravo veta i 'zaštite prava konstitutivnih naroda' podijelio kontrolu nad centralnim institucijama sa SDA. U SDA su svjesni da imaju demografsku većinu, ali dok je Gradsko vijeće bilo blokirano nisu ništa mogli uraditi. Sada mogu kontrolisati svoju polovinu grada, a naročito su im važna neizgrađena zemljišta na jugoistoku. Inače, junskim je sporazumom povećan – i to na 22 od ukupno 35 – broj vijećnika koji se biraju iz gradskih područja, a na štetu onih koji se biraju iz centralne liste čitavog grada, što nema nikakve veze sa odlukom Ustavnog suda. Unatoč demografskom razvoju, 13 vijećnika bira se sa zapada, a samo devet s istoka Mostara. SDA na tu formulu sigurno ne bi pristala da je centar moći ostao na Gradskom vijeću.

Hrvatske stranke prevođene HDZ-om inzistiraju na izmjenama čitavog izbornog sustava BiH, kako bi se spriječilo da hrvatski član predsjedništva ponovo bude, poput Željka Komšića, izabran bošnjačkim glasovima?

Međunarodna zajednica je poslije znatnih reformskih uspjeha BiH od 2005. prepustila samoj sebi. Političke su stranke dejtonski sporazum potom koristile u skladu s njegovom biti, odnosno kao institucionalno sredstvo za politiku sijanja međuetničkog straha zarad zarobljavanja države i kontrole resursa. Sistem je savršeno funcionisao sve do kobne odluke SDP-a da za hrvatskog člana predsjedništva kandidira KOMŠIĆA. Sam izbor kandidata uz dio bošnjačkih glasova bio je potpuno legalan. Ali taj potez je ugrožavao istinski koncept iza dejtonske ustavne strukture, a to nije ravnopravnost konstitutivnost naroda, nego zapravo ravnopravnost 'konstitutivnih stranaka', to jest vladavina dominantnih etničkih stranaka

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

(Foto: Privatni arhiv)

unutar svakog naroda. Na isti način na koji je vladao Savez komunista – jer je koncept konstitutivnih naroda, to se danas zaboravlja, ili namjerno zataškava, proizvod iz kuhinje TITOVOG ideologa socijalističke nacionalne politike EDVARDA KADELJA. Na prvim višestranačkim izborima 1990. etničke stranke su koncept očistile od socijalističke tradicije i prisvojile u vlastite svrhe. Međutim, SDP je taj korak učinio bez ikakve strategije i cilja. Član užeg vodstva SDP-a rekao mi je svojevremeno da je jedini razlog bio 'zato što smo mogli'. Time su Čoviću i HDZ-u dali pokriće za zamjenu teza, po kojoj nije ugrožen položaj HDZ-a, nego ravnopravnost Hrvata. Kako zapad i bošnjački milje ne prihvaćaju treći entitet, HDZ je poveo desetogodišnju i do sada neuspješnu bitku za uspostavu trećeg entiteta na stražnja vrata kroz takozvanu izbornu reformu, odnosno putem daljnje etnoteritorijalizacije izbornog sustava. Ti su zahtjevi vođeni terminologijom 'ravnopravnosti naroda' i 'legitimnog političkog predstavljanja'. Oba su pojma legitimirana trećim dokumentom iz mostarskog sporazuma, što je opasan presedan i ustupak EU, SAD-a i SDA zahtjevima HDZ-a za trećim entitetom. To je potpuna negacija svih dosadašnjih zapadnih politika, a ujedno i velika opasnost za budućnost BiH i za interese tamošnjih Hrvata, što hrvatska javnost nikad nije razumjela.

Novim statutom se de facto vraća podjela Mostara na šest gradskih opština koje su postojale sa statutom iz 1996., a pokazale su se kao instrument podjele grada na zapad pod kontrolom HDZ-a i istok pod kontrolom SDA-a

Propast gradskih službi

Zašto je ideja trećeg entiteta destruktivna za bosansko-hercegovačke Hrvate?

Čitava rasprava o ravnopravnosti konstitutivnih naroda zasnovana je na lažima. Ne radi se o postizanju balansa kolektivnih i individualnih prava, nego o alatu zarobljavanja države od strane konstitutivne stranke, što vidimo u općinama i kantonima u kojima je HDZ na vlasti. Ne postoji autonomija policije i nezavisnost pravosuđa, nema ni individualnih niti kolektivnih prava, jer vlada bespravno stanje, a HDZ, odnosno druge etničke stranke kontrolišu državnu upravu i javne resurse, a preko njih i najveći dio privatnog sektora, što posve guši ekonomski razvoj. Posljedice su, primjerice, potpuna propast mostarskih gradskih institucija poput službe za odvoz smeća, nasilni protesti iz februara 2014. i masovna emigracija. Ta je politika pogubna za sve građane, pa tako i za Hrvate. Uspostava trećeg entiteta takvo bi stanje pod krinkom očuvanja kolektivnih prava Hrvata samo zacementirala, što vidimo i na primjeru Republike Srpske, jedinom *de facto* monoetničkim teritorijalnom cjelinom u BiH. Inače, mostarski sporazum se čini potpuno nerealan. Navodi se da će HDZ i SDA u roku od šest mjeseci postići sporazum o pitanjima utvrđenim presudama ECHR-a u slučajevima Sejdić-Finci, Pilar, Zornić i ostalima. Neke od tih presuda postoje duže od desetljeća, a rješenja nema upravo zbog pokušaja HDZ-a da tim putem *de facto* kreira treći entitet.

Kakve su promjene izbornog zakona nužne i moguće?

Prvo, teze o ukidanju kolektivnih prava naroda zasnovane su na spinovima političkih elita. Zbog istorije i nedavnog rata građansko uređenje i princip 'jedan čovjek jedan glas' u BiH nisu opcija. Mora postojati ravnoteža etničkih i individualnih prava, međutim, postojeće institucije pod krinkom zaštite vitalnih interesa konstitutivnih naroda služe kao sredstvo za autoritarnu patronažnu politiku. Mislim da nikakve implementacije presuda ECHR-a niti smišljene promjene izbornog zakona nisu moguće bez donošenja novog ustava, jer se postojeći ne može popravljati. Svjestan sam da je to veliki tabu, ali i koncept 'konstitutivnog naroda' se mora ili demokratizovati ili ukinuti. BiH je potreban sistem stvarnih mehanizama zaštite kolektivnih prava, koji će joj ujedno omogućiti da postane zaista demokratska država.

Rusije se ne treba bojati

Novi predsjednik SAD-a Joe Biden dobro poznaje regiju, a najavio je nužnost 'teških koraka' da bi se postigla funkcionalna BiH. Istovremeno, ovog su tjedna bošnjački i hrvatski član predsjedništva Šefik Džaferović i Komšić odbili primiti ruskog šefa diplomacije Sergeja Lavrova, uslijed njegove podrške srpskom članu predsjedništva Miloradu Dodiku. Lavrov je izjavio da je 'rušenje Dejtona prijetnja stabilnosti'. Koliko je 'Dayton 2', koji se učestalo zaziva, realan?

Rusije se ne treba bojati. Ona na Balkanu nije igrala značajnu ulogu sve dok se zapad nije povukao i stvorio vakuum moći. Rusija strateških interesa na Balkanu uopće nema, a to sigurno nisu RS i Srbi u BiH. Jedini cilj Moskve je da poveća svoj globalni uticaj pravljenjem problema zapadu, a DODIK je bio idealan da se iskoristi u te svrhe. Što se 'Daytona 2' tiče, vrijeme velikih konferencija je prošlo. Nije realno da zapad piše novi Ustav BiH. Rješenje vidim u promjeni strateške politike EU, koja u suradnji sa SAD mora odrediti principe ustavne reforme i jasan ishod – demokratsku državu s jakom vladavinom prava uz balans kolektivnih etničkih i građanskih prava. Zapad mora Dodiku i Čoviću suziti do sada neograničeni prostor i spriječiti da u pokušaju preživljavanja posegnu za strategijom izazivanja etničkog nasilja ili secesije RS-a. Treba sklopiti savez sa građanima, na način da se liderima jasno poruči da s ovakvim antidemokratskim i koruptivnim ustavom nikad neće ući u EU i NATO. Dodik, Čović, Izetbegović i ostali bili bi prisiljeni postići kompromis o reformama ili priznati svojim javnostima da im demokratski sistem i EU-integracija nisu u interesu. Upravo smo vidjeli ostavku korumpiranog predsjednika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća MILANA TELGETIJE, kao i Dodikovo skidanje ploče s imenom RADOVANA KARADŽIĆA sa studentskog doma na Palama. To je uzrokovano spremnošću Visokog predstavnika VALENTINA INZKA da uđe u sukob, sigurno potaknutom i Bidenovom pobjedom. Ovi mali primjeri pokazuju da su rezultati mogući čim postoje vizija i spremnost na vršenje pritiska. Vjerujem da se otvara mogućnost za promjene. Riječ je o dugotrajnom projektu koji zahtjeva dugoročnu strategiju. Ustavna reforma može se inkorporirati u proces pristupa EU-a, na primjer tako kako je dijalog Beograda i Prištine uvršten u poglavlje 35 pristupnih pregovora Srbije.

Prije dvije i pol godine ustvrdili ste da je politika Hrvatske prema BiH nakaradna i da je Zagreb zato izoliran unutar EU-a?

Hrvatska unutar EU funkcionira kao trojanski konj politike proširenja, jer podriva politiku Unije prema BiH. Tako nastupa hrvatska politika u cjelini – od Vlade do zastupnika svih hrvatskih stranaka u Evropskom parlamentu koji inzistiraju na 'federalizaciji' BiH, što je ništa drugo nego pokriće za treći entitet. Neću ni spominjati nedavne radikalne i sramotne izjave predsjednika ZORANA MILANOVIĆA. Uslijed toga se Hrvatsku, što se BiH tiče, doživljava kao disidenta među 27 članica EU i kao agresivan remetilački faktor, a protiv sebe je okrenula čak i zemlje koje se inače ne bave BiH, poput Poljske i Francuske. Hrvatska zadnjih godina čak više ne traži samo da se u dokumente EU ubaci termin 'ravnopravnost konstitutivnih naroda', nego i da se izbaci 'ravnopravnost građana', čime podriva temelje EU i signalizira da je sama u EU ušla tek simulirajući privrženost demokratskim principima. Hrvatska politika zarobljena je nedavnom prošlošću, uslijed čega je u čvrstom savezu s HDZ BiH. To se interpretira kao solidarnost s tamošnjim Hrvatima, iako su u Hrvatskoj svi svjesni da je riječ o nedemokratskoj stranci čija politika šteti Hrvatima u BiH. Nažalost, mostarski je sporazum Hrvatskoj dao vjetar u leđa. ■

Kriza donosi originalne ideje o kresanju prava građana i novim rezovima

INTRIGATOR

Put u krezubost

Je li iz Ministarstva zdravstva pušten probni balon o ukidanju primarne zubarske zaštite ili tek smanjenju sredstava za ugovorne ordinacije?

PACIJENTI u dentalnoj primarnoj zdravstvenoj zaštiti mogli bi uskoro doživjeti još jedan udar na svoja prava, barem kako tvrdi poslovni.hr na osnovu svojih izvora iz Ministarstva zdravstva. Radi se vjerojatno o probnom balonu u uvjetima krize, kojim se ispituje bi li se moglo ići u smanjenje opsega prava i usluga u primarnoj stomatološkoj zaštiti za osiguranike od 18 do 65 godina. Ona bi se navodno odvijala isključivo u segmentu preventivne skrbi, što bi dovelo do krizne uštede od ukupno 1,2 milijarde kuna, koliko se godišnje troši na stomatološke usluge.

U Hrvatskoj komori dentalne medicine strahuju da bi nakon najava o navodnim uštedama mogla biti ukinuta dentalna zaštita u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, a plaćene stomatološke usluge svedene tek na preventivu, što bi postalo neizdrživo financijsko opterećenje za pacijente. Komora upozorava da bi takvim potezom mogla biti zatvorena većina privatnih ugovornih ordinacija te ugroženo oko 4.000 stomatologa i dentalnih asistenata koji rade u ugovornom odnosu s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje.

Iako iz HZZO-a ističu da nisu u tijeku promjene propisa koji reguliraju prava u dentalnoj zaštiti, hrvatski pacijenti koji su naviknuti na kontinuirano rezanje prava i zdravstvenih usluga ipak strahuju, u skladu s onom narodnom 'gdje ima dima, ima i vatre'. No iz strukovnih udruženja okreću priču u drugom smjeru.

— Prava pacijenata ne mogu se više smanjivati jer su ona već smanjena. Najsiromašnija smo država po kvaliteti zdravlja zuba i najlošiji u Europskoj uniji. Pacijenti nisu upoznati sa svojim pravima i s njima se manipulira u ordinacijama ugovornih doktora koji se sada boje za svoja primanja jer je veliki dio dosadašnjih davanja za pacijente završavao upravo u džepovima tih stomatologa. Neosporna je činjenica da je područje stomatologije tajkunizirano na račun solidarnog zdravstvenog sustava – ističe MARIO DRLJE, predsjednik Udruge hrvatskih pacijenata.

Nezadovoljstvo na polju dentalne primarne zaštite ne skrivaju ni u Udruzi dentalnih tehničara.

— Do sada nikada nismo čuli ugovorne doktore stomatologije da su se pobunili kada su prava pacijenata smanjivana. Čini mi se da se ide u zbunjivanje pacijenata i da bi u pitanju moglo biti tek smanjivanje davanja ugovornim doktorima. Oni su svoj nerad naplaćivali novcem iz HZZO-a koji je bio namijenjen plaćanju usluga pacijentima. Hrvatski pacijenti, koji mjesečno izdvajaju 16,5 posto bruto osobnog dohotka u solidarni javni sustav, imaju daleko manja prava i mogućnosti od pacijenata u europskim zemljama koji imaju privatno izdvajanje – napominje ŽIVANA RADIĆ, predsjednica Udruge dentalnih tehničara.

■ Paulina Arbutina

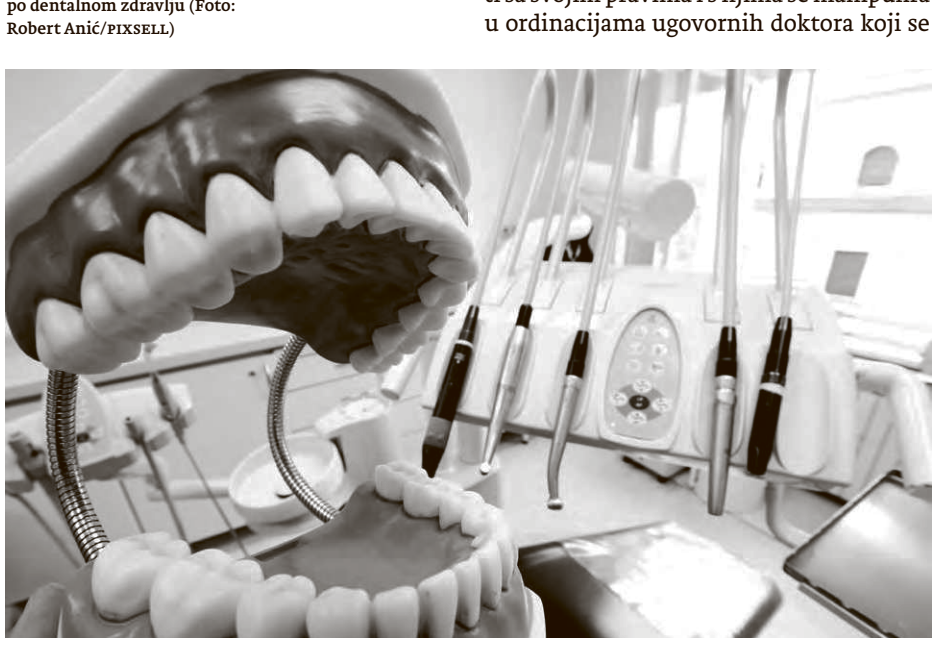

Hrvatska je najlošija u EU-u po dentalnom zdravlju (Foto: Robert Anić/PIXSELL)

BORDOLINE

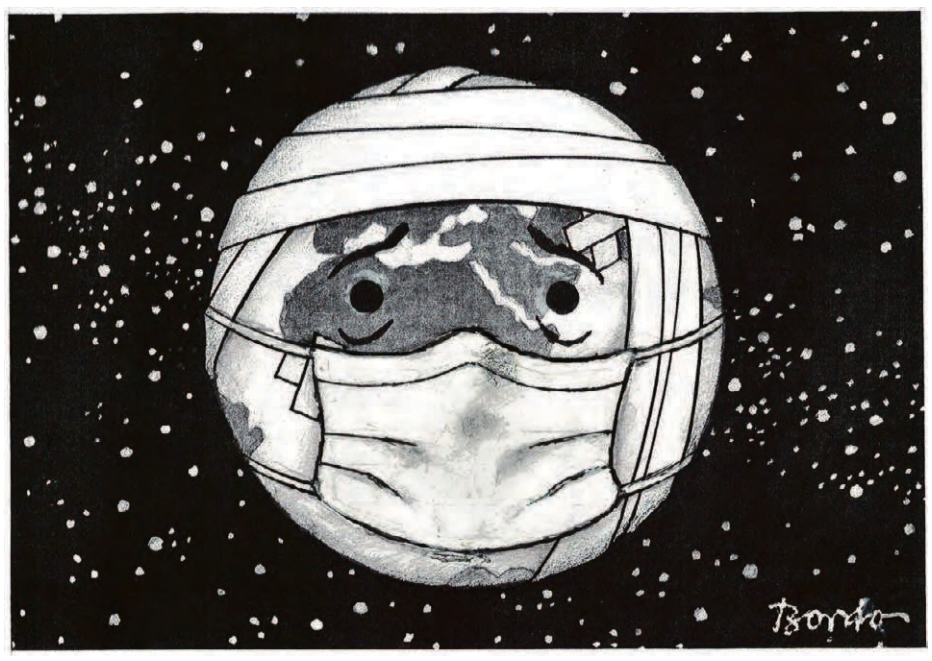

TERRA A.D. 2020

Miksanje kostiju u Martijancu

OPĆINA Martijanec u Varaždinskoj županiji najavljuje uređenje glavnoga trga i rekonstrukciju postojećeg spomenika NOB-u. Pojedini građani antifašističkih uvjerenja s varaždinskog područja ovaj projekt u Martijancu ocjenjuju kao revizionistički te se pribojavaju da vlasti namjeravaju simbolički pomiješati kosti antifašista i fašista.

S druge strane, općinski načelnik DRAŽEN LEVAK (nezavisni s podrškom HDZ-a) rekonstrukciju smatra 'izrazom domoljublja i načinom na koji bi se spriječile povijesne podjele u hrvatskom narodu'. 'Bit će to spomenik svim mještanima općine koji su se kroz povijest borili za opstojnost hrvatske nacionalne svijesti i državotvornost Hrvata na ovim područjima i pritom stradali na razne načine. Svi su oni htjeli Hrvatsku, bez obzira na ideološko-političke razlike', rekao je Levak.

Želeći saznati više, upit smo poslali na adresu Općine Martijanec, no odgovor nismo dobili. Na službenim stranicama općine je dokument koji se odnosi na buduću rekonstrukciju spomenika iz kojeg je jasno vidljiva intervencija u postojeći dizajn spomenika, upravo onako kako najavljuje načelnik.

Predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH FRANJO HABULIN smatra da je ovakva praksa općinskih i gradskih vlasti nedopustiva jer se njome nastavlja trend uništenja spomenika NOB-u i rehabilitira fašizam, dok se ustaštvo prikazuje kao izraz domoljublja.

■ Zoran Vitanović

Ranko Britvić, predsjednik udruge veterana Domovinskog rata i antifašista

Obnovimo kninski spomenik

Veterani Domovinskog rata i antifašisti pokrenuli su inicijativu za obnovu spomenika osloboditeljima Knina u Drugom svjetskom ratu?

U suradnji sa Zajednicom antifašista i antifašističkih boraca Splitsko-dalmatinske županije odlučili smo da bi trebalo obnoviti spomenik osloboditeljima Dalmacije, izrađen 1969. u Kninu na lokaciji brda Spas. Spomenik visok 25 metara, u čijem je podnožju kosturnica s posmrtnim ostacima boraca iz cijele bivše države, organizirano je srušen 1995., nakon oslobađanja Knina i okupirane Krajine. Spomenik slavi pobjedu partizanskih jedinica koja predstavlja završnu operaciju borbe za oslobođenje Dalmacije. Bitka se vodila od ljeta do 3. prosinca 1944. Taj dan se do danas slavi kao Dan oslobođenja Dalmacije. Važno je istaknuti da su u bici za oslobođenja Knina partizanske jedinice napale šest njemačkih divizija, dvije ustaške, domobransku i Dinarsku četničku diviziju zloglasnog MOMČILA ĐUJIĆA. Naglašavamo povijesnu istinu – četnici i ustaše bili su kvislinška vojska pod zajedničkom komandom nacističke Njemačke, a partizani su bili oslobodilačka vojska sastavljena od svih naroda i narodnosti koji su živjeli u bivšoj državi, pa tako i na području Hrvatske.

Kako ga planirate obnoviti?

Obnova spomenika započela bi administrativnom borbom da se on putem Ministarstva kulture i medija vrati na popis povijesne kulturne baštine, iz koje se posljednjih 25 godina pomalo izbacuju svi spomenici NOB-u. Očekujemo potporu Ministarstva i Vlade te svih političkih i društvenih snaga u Hrvatskoj. On će imati još jednu važnu ulogu – predstavljat će spomenik svim porušenim spomenicima iz NOB-a na području RH. Želimo da područje oko porušenog spomenika bude u funkciji sjećanja i spominjanja te pobjede kojom se službena Hrvatska od svog osamostaljenja ponosi, no ističe je, nažalost, samo na međunarodnim susretima, kada se ističe uloga hrvatskog naroda kao dijela antifašističke koalicije u borbi za oslobođenje od fašizma i nacizma. Inače, udruga VEDRA je u svoje aktivnosti uključila mlade na više polja. U tri godine postojanja organizirali smo posjete studenata i đaka Jasenovcu, Mauthausenu i Auschwitzu.

■ Mirna Jasić Gašić

Grbavo jamstvo

Radnici dva mjeseca bez plaće – Brodotrogir (Foto: Ivana Ivanović/PIXSELL)

Da bi Brodotrogiru bilo odobreno državno jamstvo od 31 milijun eura, Danko Končar bi najprije morao namiriti postojeće dugove

TAMAN bi se reklo da u Brodotrogiru nema ničeg novog, a jer ni brodova nema, pa se propadanje toga škvera u vlasništvu DANKA KONČARA čini jednolično, kadli nam stižu vijesti o daljnjim komplikacijama. Naoko je riječ o ohrabrujućim informacijama: država je odobrila jamstvo od 31 milijun eura iz HBOR-a za gradnju dvaju ugovorenih brodova, zbog čega je prethodno dopustila i davanje dijela tamošnje koncesije na pomorsko dobro u posjed drugom Končarevu poduzeću. Dosad je koncesionar na svih oko 120 tisuća četvornih metara škvera bio Brodotrogir d.d., a sad je pola od toga do 2031. godine prepisano Brodotrogir Cruiseu d.o.o. koji s njim nije u direktnoj vezi.

Nije tolika nevolja u tome što BDT Cruise spada u Kermas, krovno poduzeće Končarevo, kad bismo ovdje imali posla s iole razvojno orijentiranim brodograditeljem. No posrijedi je ona vrsta poduzetnika općeg tipa kojem je svejedno posluje li s rudnikom dijamanata, hotelskim apartmanima ili remontom jahti, i bilo čime drugim što podrazumijeva visok i brz profit. I nije kriv Danko Končar što je ova država – uz permanentan blagoslov Europske komisije – izabrala (i) njega da se pobrine za brodogradnju dotučenu sistematičnim dvodecenijskim iscrpljivanjem javnog sektora. S izuzetkom stotina milijuna kuna preuzetih subvencija za restrukturiranje škvera, kao i perspektive da preusmjeri dio kapaciteta u sektor nautičkog turizma, Končar u brodograđevnom biznisu nije ni mogao naći osobiti interes. Danas, kad su te prvoloptaške mogućnosti dobrano iscrpljene, do izražaja sve bolnije dolaze svi mnogobrojni efekti propadanja Brodotrogira, uz nova opterećenja za javni proračun.

Za početak, državno jamstvo zapinje već na činjenici da prema ranije ovjerenom predstečajnom sporazumu Brodotrogir d.d. samo HBOR-u duguje oko 286 milijuna kuna, dok ukupnih 83 vjerovnika od njega potražuje ukupno 493 milijuna kuna. Vladina odluka o jamstvu, naime, predviđa i jedan podosta grbav uvjet da bi Ministarstvo financija ovjerilo tu garanciju: 'Plaćanja dospjelih, nepodmirenih javnih davanja i obveza društva Brodotrogir Cruise d.o.o., Trogir, i društava iz Brodotrogir grupe.'

Ipak, ne bi bilo prvi put da Končar, a to zahvaljujući stalnom prelijevanju vrijednosti i radnika između sestrinskih poduzeća koja izniču brzinom zavidne nekadašnje proizvodnje brodova u Trogiru, iznova nađe zajednički jezik s benevolentnom državom. No takvo se razumijevanje najviše prebija o leđa radnika od kojih velikoj većini – danas ih je tamo svega još tristotinjak – nisu isplaćene zadnje dvije plaće. Osim što se nedavno pokazalo da Končar jednom dijelu njih nije uplaćivao obavezne doprinose, pa ne mogu ostvariti ni povrat poreza za prošlu godinu.

Od škveranina DAMIRA PALADE dobili smo kratki komentar na trenutnu situaciju:

— Pozivam gospodu iz Sindikata metalaca u Zagrebu da obrate pažnju na to kako im se članstvo kod nas prepolovilo u zadnje vrijeme. I pozivam gospodu iz Vlade RH da primijete, dok se kunu u domoljublje, kako tu završavaju radnici, pa i naših gotovo 200 dragovoljaca Domovinskog rata – protjerani, često i bez pune otpremnine.

■ Igor Lasić

Posprdna javna rasprava

DA li su samo četiri radna dana, od 11. do 15. decembra, dovoljna za javno savjetovanje o Integriranom nacionalnom energetskom i klimatskom planu Hrvatske za razdoblje 2021. – 2030., kako je to bila odredila Vlada? Zelena akcija smatra da je rok bio krajnje neprimjeren, a proces netransparentan, zbog čega je zatražila da se produži na 30 dana. Taj bi dokument trebao biti glavna os i vodilja nacionalne klimatske politike, a izravni je produkt Pariškog klimatskog sporazuma prema kojem sve države potpisnice trebaju objaviti svoje nacionalne planove.

'Ovime se nastavlja netransparentan proces jer je i 2018. javno savjetovanje oko prvog nacrta Plana trajalo samo četiri radna dana, između Božića i Nove godine. Na taj način Vlada onemogućava javnost, udruge, privatni sektor te razne institucije da kvalitetno pridonesu poboljšanju ovog važnog dokumenta', saopćili su iz Zelene akcije. Smatraju i da je očigledna nezakonitost vidljiva u postupku donošenja Plana. Dodaju da 'Zakon o zaštiti okoliša propisuje minimalan rok od 30 dana za sudjelovanje javnosti u vezi sa strategijama, planovima i programima koji se odnose na okoliš. Radi se o dokumentu koji će imati značajan utjecaj na okoliš i klimu. I prema Kodeksu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću, bilo je potrebno organizirati široku javnu raspravu, a ne samo kratko internetsko savjetovanje'.

— To je sveobuhvatni dokument koji zadire u sve sektore života. U domeni emisije štetnih pinova Hrvatska je bila vrlo konzervativna za jednu članicu EU-a jer je predvidjela smanjenje za deset posto, a veće zahvate tek do 2030. Predviđeno je smanjenje emisije za deset posto, iako bi u odnosu na 1990. ono trebalo iznositi 60 posto. Čak i kod smanjenja emisije industrije ostaju promet, elektrana Plomin C i daljnje najave povećanja korištenja plina i ugljena – rekao je za Novosti LUKA TOMAC iz Zelene akcije.

Još je jednom pozvao Vladu da klimatske promjene i politiku za njihovo suzbijanje shvati ozbiljno te provede transparentan postupak koji uključuje široku javnu raspravu.

■ Nenad Jovanović

LEKSIKON TRANZICIJE

Deindustrijalizacija

DEINDUSTRIJALIZACIJA; proizvodno-radni i s njima povezani ekonomsko-politički procesi koji rezultiraju značajnim reduciranjima ili potpunim napuštanjem modelâ industrijske produkcije, to jest industrijalizacije, za koju su karakteristične politike masovne proizvodnje i zapošljavanja (npr. automobilska industrija, brodogradnja, metalurgija, rudarstvo... ili tzv. lake industrije poput tekstilne). To dovodi do velikih transformacija po pitanju tipova rada te profilâ radnih i socijalno-klasnih identiteta, bilo da je riječ o marginalizaciji zapadnjačkog, tzv. fordističkog tvorničkog radnika ili socijalističkog proletera.

Nakon duge epohe tzv. industrijske revolucije započete u drugoj polovini 18. stoljeća, koja je svojevrsne razvojne vrhunce doživjela u 1950-im i 1960-im godinama, uslijedili su počeci deindustrijalizacije u Sjevernoj Americi i Evropi. Ona se vezuje uz ekonomsko-političke trendove iz sredine 1970-ih, tadašnju stagnaciju, inflaciju, naftne krize i početak slabljenja modela 'kompromisnog kapitalizma', to jest uzdrmavanje tzv. socijalne države blagostanja koja je kreirana nakon kraja Drugog svjetskog rata.

Deindustrijalizacija je povezana i s neoliberalnom restauracijom kapitalizma, s pojačanom financijalizacijom, te promicanjem novih radnih i proizvodnih tipova u vidu postindustrijskih djelatnosti – tzv. kognitivni kapitalizam, informacijsko-komunikacijska ekonomija, kreativne kulturne industrije, servisno-uslužni obrti itd. Deindustrijalizacija na zapadu praćena je svojevrsnom industrijalizacijom istoka, odnosno seljenjem proizvodnih postrojenja velikih korporacija u mnogoljudne zemlje s 'fleksibilnijim' zakonskim regulativama, što u uvjetima globalizacije i shodno eksploatacijskom karakteru neoliberalizma nije rezultiralo društveno-radnim prosperitetom radnih masa, već praksama novog robovlasništva i ekocida, izrabljivanjem prekarijata i onečišćenjima prirodnog okoliša.

Na prostoru Jugoslavije, srodno mnogim drugim verzijama socijalizma, široko provedena industrijalizacija i njoj pripadajuća klasa industrijskih radnika-proletera bili su središnje poluge socijalističke modernizacije, ali i elementi za ideološku legitimaciju sistema. S raspadom te zemlje došlo je do ubrzanih procesa deindustrijalizacije u kontekstu tzv. tranzicije, pri čemu su do izražaja došla neokolonijalna obilježja na relaciji proizvodno-izvozno evropsko središte vs. uvozno orijentirana periferija. No u suprotnosti s uvriježenim stavovima i mišljenjima, a kako pokazuju neka recentnija istraživanja (na primjer ona provedena u Bazi za radnički inicijativu i demokratizaciju), procesi deindustrijalizacije i privatizacija u ranoj tranziciji tokom 1990-ih nisu prolazili bez radničkih i sindikalnih protivljenja, otpora i protesta.

■ Hajrudin Hromadžić

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

UGOVOR S ĐAVLOM

Kraj epizode

PIŠE Boris Dežulović

Digao je Alem toga jutra sidro na koćetu, odvezao cime i otplovio na daleki, izgubljeni kontinent što ga zovu i Mu, i što ga zovu Atlantida, 'mašti se vrativši kao kući', nama zauvijek, sebi samo još jednom, 'unovo'. Ostavio nam je požutjele mape, znakove i tragove, da ga jednog dana, odlučimo li se na Alemovu slobodu, tamo nađemo

Na Jukatanu, recimo, tu su daleku zemlju zvali Mu. Ili su barem tako mislili europski istraživači devetnaestog vijeka, prevodeći stare svete knjige Maja, u kojima su majanski naziv mitskog kontinenta čitali kao Mu. Bila je to, naravno, Atlantida, ali nova nauka o porijeklu riječi – koju je u to vrijeme temeljio pionir i otac moderne etimologije, njemački lingvist AUGUST FRIEDRICH POTT – nije još nalazila put između majanskih i naših riječi. Morski put do tamo bit će otkriven tek u srpnju 1887., kad Pott izdahne, a njegov pionirski duh useli u dijete koje će tih dana u La Valetti na Malti dobiti jedna Ciganka iz Seville i neki engleski mornar iz Cornwalla.

Njihov će sin postati poznat kao Corto Maltese, nemirni pustolov što će nekoliko puta oploviti svijet u potrazi za izgubljenom zemljom Mu, prije nego mu se trag izgubi za Španjolskog građanskog rata. Iz pisama njegove dugogodišnje ljubavnice Pandore Groovesnore saznat ćemo da je nemirni Cortov istraživački duh nakon Drugog svjetskog rata konačno pronašao zemlju Mu i tamo se trajno smirio, izdahnuvši iz Corta Maltesea u rujnu 1953., i uselivši se u dječaka židovsko-ciganske krvi, kojega će toga dana u dalekoj Dalmaciji dobiti izgubljeni potomak nekog apotekara iz Odese, zalutao u Paiz na otoku Hvaru.

Izvanredan umjetnički i grafički dar mali je Alem po svemu je sudeći naslijedio od poznatog engleskog umjetnika i bakropisca THOMASA GIRTINA – oca tehnike akvarela, koji je umro u studenom 1803., kad se rodio August Pott – i izumitelja slova, oca moderne tipografije JOHNA BASKERVILLEA, koji je umro onih dana 1775. kad se rodio Girtin.

I to je po prilici sve što dokumentirano i pouzdano znamo o ALEMU ĆURINU, njegovim životima i traganjima. Iz njegova škrtog profila na društvenim mrežama znamo još da je živio na obalama Split Lakea u Manitobi, gdje je stigao iz Splotta, Cardiff, u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Sve ostalo što znamo, ili mislimo da znamo, ili je apokrif ili mit, uvijek negdje između stvarnosti i mašte. Najfantastičnije stvari iz legendi o Alemu ispale bi onda istinite poput BORGESA, a neke prozaične faktografske fusnote izmišljene poput televizijskih vijesti. Najzad, onu posve nevjerojatnu malu televiziju, koju je kao dijete Cortova duha gledao u prozorskom okviru obiteljske kuće u Paizu, vidio sam svojim očima: *cameru obscuru* što ju je lom hvarskog sunca projicirao u naopaku malu sličicu na prozorskom okviru, i u kojoj je gledao izravni prijenos sa starogrjske rive. I ostalih strana svijeta.

Recimo: *U svakom listu/ što pada/ vidim lice smrti,/ tako nekako, loše prepisan Tin/ na mojoj crtaćoj dasci, drvo furnir/ jasen,* ALU, *Ilica 85, vonj ugljena/ od haustora do krovova,/ Agram, jesen 1976./ 44 ljeta iza, isto ojeseni,/ jasen ispred mene isti,/ les od ožiljaka razrezan/ tušem uprskan/ pošteno škvorcan/ ona slova nemam,/ al' ne dam, jok! i ne! o' se štit/ na kojem su me, poraženog/ bezbroj puta, ovoj adresi prinosili,/ mrtvog mašti kući unovo vraćali.*

Tako je pjesnik Alem Ćurin – jer bio je, kaže legenda, i pjesnik – pisao prije jedva dva mjeseca, u autobiografskoj pjesmi 'Jasen fosna'. Pjesmu će, jasno, čitati kao slutnju kraja, jer vole tako čitati i učitavati znakove kraja, kao kod DISA i MILJKOVIĆA, ili u onom PUPAČIĆEVOM 'križu' što 'svejedno gori', ali dalje od istine još je samo izgubljeni kontinent Mu. Pjesma je, naime, slutnja i znak njegova nemirnog i pustolovnog života.

Veći od McCaya i Fostera – Alem Ćurin (Foto: Sa(n)jam knjige)

'Jasen fosna' ide ovako: kao dječak Alem je u splitskom kazalištu gledao jedan komad kojemu je zapamtio 'orača' u naslovu, i sve otkako ga je kao zagrebačkog studenta na ulici zaskočio Albert Cobb iz one davne predstave, svojim je urođenim nagonom za istraživanje izgubljenih lica, riječi i kontinenata tragao za njim pune četrdeset četiri godine – nitko u splitskom HNK, naravno, nije pamtio nikakvog 'orača iz teatra' – sve dok na koncu nije otkriven stari, požutjeli plakat za dramu FRANKA D. GILROYA 'Tko će spasiti orača?' sa ZVONKOM LEPETIĆEM kao gospodinom Cobbom.

Tako je s Alemom. I tko zna koliko će takvih zametnutih dokaza njegovih izmaštanih lica, riječi i kontinenata otkrivati u životima koji mu slijede, tko zna koliko takvih zaboravljenih znakova danas po svjetskim arhivima leži i još im je dugo ležati. Kad 'u svakom listu što pada vidi lice smrti', on vidi zapravo lica nama dalekog i neživog svijeta kojim je cijeli život plovio, i kad konačno u njemu ugleda svoje, to će biti 'adresa' na koju će se 'mašti kući unovo vratiti' – arhipelazi njegova neistraženog i neistraživog oceana čija smo svjedočanstva pogrešno čitali jezikom našeg malog i tijesnog stvarnog svijeta, jednako pogrešno kao što su njegovi prijašnji suvremenici Atlantidu čitali kao Mu.

'Kurac je Zemlja okrugla: More je okruglo!', znamenita je Alemova rečenica, koju je izgovorio bezbroj puta, ljut na kopnocentričnu kulturu koja okruglost svijeta mjeri stopama po čvrstoj zemlji, iako je mora dva i pol puta više, a naša mala balota – ne zaludu plava – zapravo tek svemirska kugla slane vode. Jednu od hiljadu godinu svog života, recimo, Alem je proveo kao ribar na koćarici. Ljudi s kopna često koću brkaju s koćetom, i ne znajući da zaista postoji svijet u kojemu su u pravu: koćeta, tradicionalna postelja iz starih dalmatinskih soba, visoka uzglavlja i tek malo nižeg, hm, nizglavlja – ili uznožja? – bila je brod kojega je Alem izgradio još kao dijete, prvi put vidjevši Maloga Nema WINSORA MCCAYA.

Sve otada, nikad zapravo ne odrastavši, Alem je bio mali Nemo, budan živeći u čudesnom Slumberlandu: s nama je bio tek u svojim snovima, kad bi – očaran svijetom na Drugoj obali – opisivao čuda koja je tamo vidio. Na ovom svijetu nije bilo takvih čuda, pa čudo nije bilo ni to što ga često nisu razumjeli, ni to što njemu do njihova razumijevanja nije stalo.

Ako, naime, u tipografskoj radionici Baskervilleovoj postoje takva slova, ako u grafičkoj radionici Girtinovoj postoji takva gravura, ako u Pottovu djelu od tih slova i bakropisa postoji takva bakropisana riječ, i ako ju je Corto Maltese u brodski dnevnik ikad zapisao – kao najbližu onome što ćemo mi, junaci Alemovih snova, slutiti kao njegovu javu – onda bi to bila riječ 'sloboda'. Nikad u svojim malim kopnenim životima nismo upoznali čovjeka tako razuzdano slobodnog kao što je to bio Alem Ćurin.

Ne razumijevajući njegovu slobodu, smještali su ga u popularnu urbanu mitologiju, zajedno s tipovima koji su igrali basket bolje od TONIJA, koji su bili veći talenti od BAJDE, luđi i dalji od TOME BEBIĆA – svim onim mitološkim gradskim genijima koji bi osvojili svijet, samo da ih je taj svijet razumio i htio: bio je tako i taj tip, koji bi bio veći i od McCaya i od HALA FOSTERA, samo da ga je svijet tako velikog bio spreman prihvatiti. Jedino još izgubljeni kontinent Mu, rekoh, dalje je od istine.

Nije uopće bila riječ o tome da njega svijet nije razumio i htio, već o tome da Alem nije razumio i htio takav svijet. Zato tamo nikad nisu vidjeli čovjeka manje zainteresiranog da ga razumiju. Oslobođen od svake takve unutarnje, ljudske potrebe, plovio je punim jedrima, slobodan poput vjetra s kojim je kao suputnikom plovio u Nemovoj koćeti. Bio bi, kažu onda, svjetska zvijezda da je htio. Naravno da nije htio: svijet čija je zvijezda mogao biti bio je mali, prazan, plitak i ravan poput crtaće daske. A njegovo je more golemo, puno, duboko i okruglo.

Digao je Alem toga jutra sidro na koćetu, odvezao cime i otplovio na daleki, izgubljeni kontinent što ga zovu i Mu, i što ga zovu Atlantida, 'mašti se vrativši kao kući', nama zauvijek, sebi samo još jednom, 'unovo'. Ostavio nam je požutjele mape, znakove i tragove, da ga jednog dana, odlučimo li se na Alemovu slobodu, tamo nađemo.

Negdje pak s ove strane, nije nam dato znati gdje, danas se rodio mali jedan istraživač slova, riječi, papira i oceana, pustolov kojega će valovitim životom – umjesto potrebe za tuđim razumijevanjem – voditi vjetrovi, morske struje i nemirni duh, tko zna otkud i od koga naslijeđen, do dalekih arhipelaga i izgubljenih zemalja kojima ne znamo pravo ime.

'On zna da je more okruglo/ On zna da baš more je svit/ On zna da je ankoru strglo/ Da može se na vitru vit', očarano će mali čitati odnekud mu poznate stihove velikog atlantidskog pjesnika PREDRAGA LUCIĆA o davnom jednom istraživaču izgubljenih zemalja: *'On zna da i kopno je slano/ Da leti i kolpomorto/ Kroz nebo da skroz profundano/ Ploviš sâm ka pas ka Corto."*

Kraj epizode. ■

NOVOSTI

#977

Samostalni srpski tjedik

Petak 07/09/2018

10 kn/100 din/1.20 €

ISSN 1845-8655

Alem Ćurin

(1953. – 2020.)

Prvu ilustraciju u Novostima Alem je objavio u 520. broju od 4. prosinca 2009., a posljednju prošlog tjedna, u 1095. broju. Ukupno je u 11 godina objavio u Novostima oko 550 ilustracija, uglavnom na naslovnicama. Naslovnice brojeva 619. i 977. bile su njegovi autoportreti

2 ALEM ĆURIN ĆУРИН (1953. — 2020.)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Novosti:
Samostalni srpski tjednik

ISSN 1845-8955
BROJ 541
Petak, 30. april 2010.
Cijena 10 kn
www.novossti.com

str. 16-17
"Bljesak" u Okučanima
Krvavi prvomajski uranak

Sretan vam 1. i 3. maj

str. 18-19
Razgovor s Anđelkom Martić
Pirgo Molesters

TO SU NAŠIH RUKU DJELA

Ilustracija Alem Ćurin

Novosti:
Samostalni srpski tjednik

ISSN 1845-8955
BROJ 555
Petak, 6. august 2010.
Cijena 10 kn/100 din/1,2 €
www.novossti.com

str. 10-11
Zadar
Ne dirajte moju ruševinu!

str. 14-15
Snježana Kordić
Hrvati i Srbi u Hrvatskoj jezično se ne razlikuju

OLUJOM DO MIRA

Ilustracija Alem Ćurin

Novosti:
Samostalni srpski tjednik

ISSN 1845-8955
BROJ 575
Petak, 24. decembar 2010.
Cijena 10 kn/100 din/1,2 €
www.novossti.com

SLUČAJ "SLOBODNA": USKOK PRED VRATIMA EPH

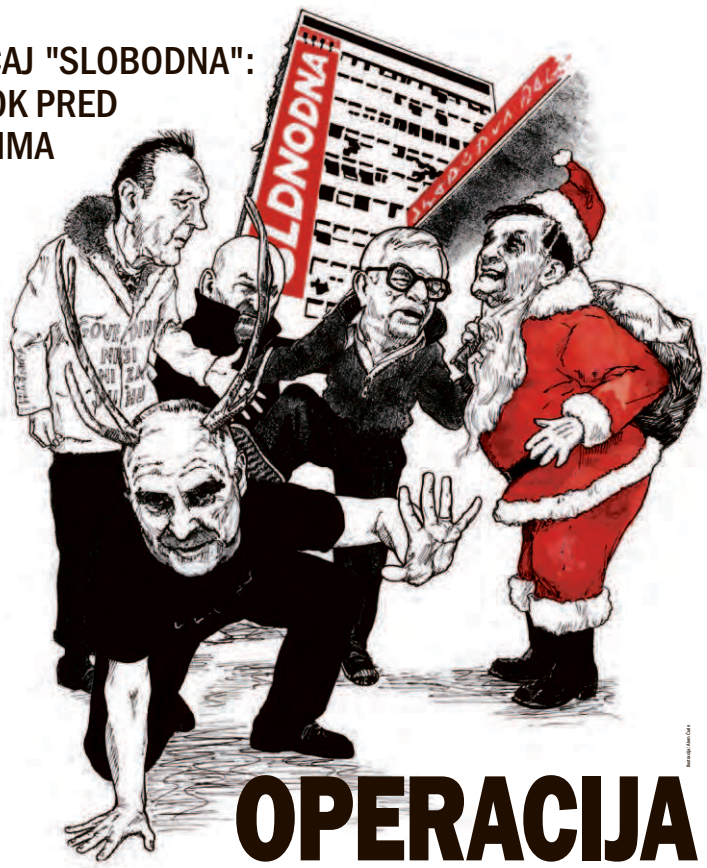

Ilustracija Alem Ćurin

OPERACIJA DOKAPITALIZACIJA

Novosti:
Samostalni srpski tjednik

ISSN 1845-8955
BROJ 619
Petak, 28. oktobar 2011.
Cijena 10 kn/100 din/1,2 €
www.novossti.com

Ilustracija: Alem Ćurin

SABOR KAO MJESTO ZLOČINA

HADEZEMOKRACIJA

Stranica 3.

З АЊЕМ ЋУРИН ЋУРИН (1953. — 2020.)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

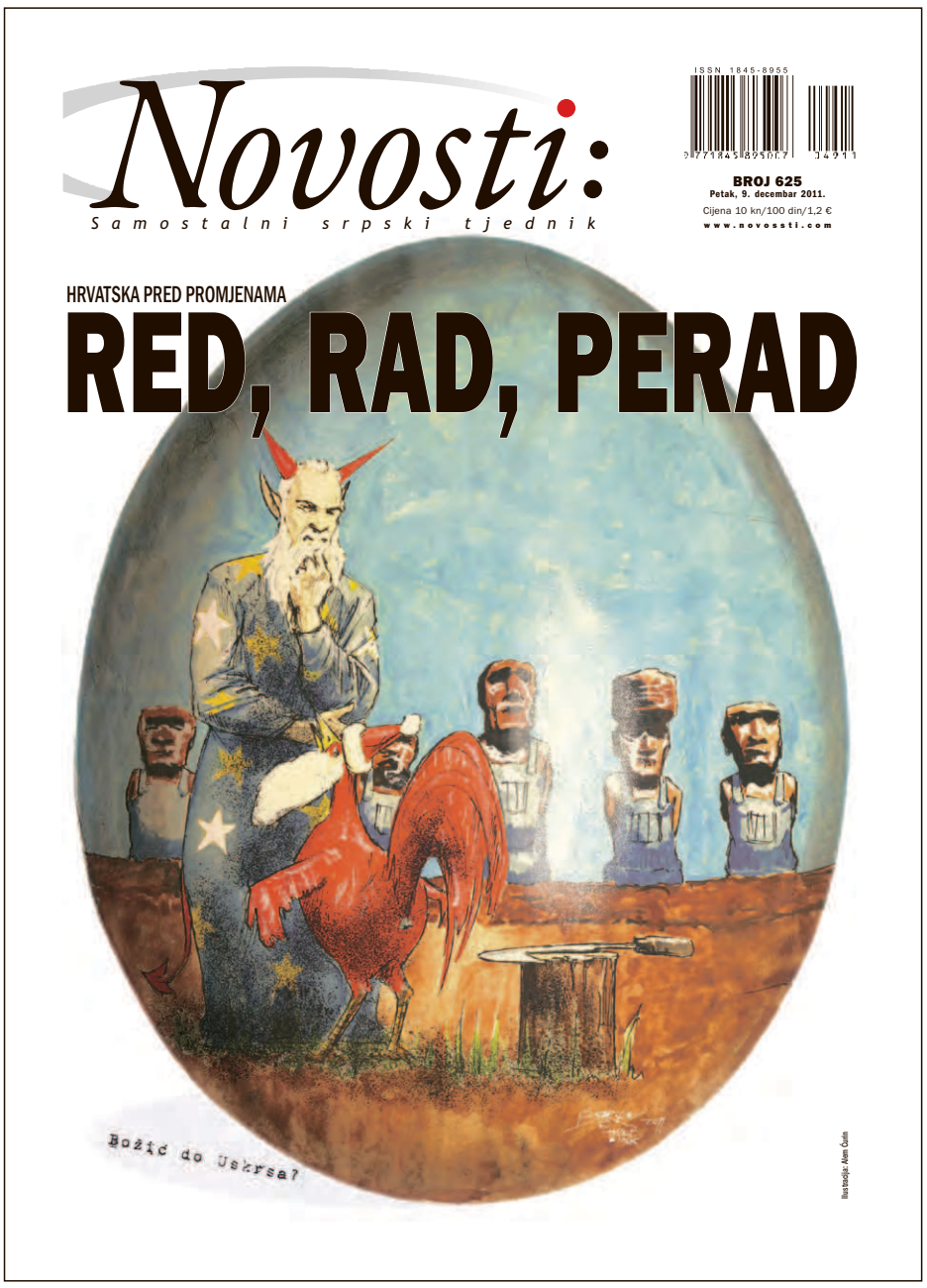

4 ĆURIN ЋУРИН (1953. — 2020.)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

NOVOSTI НОВОСТИ #727
Samostalni srpski tjednik
Petak 22/11/2013
10 kn/100 din/1.20 €

Podešnjela Evropa

Pučistički pokušaji u Hrvatskoj uklapaju se u aktualne evropske trendove zbijanja redova krajnje desnice uoči izbora za Evropski parlament
str. 2, 3, 10, 11

AKCIJA JUDA Nazovi B radi informacija, 6-7 / ANALIZA POSLOVANJA HOLDINGA Bandićeva i Ljubičićeva prćija, 8-9 / BORIS BRAUN Glupost je razbijati ćirilične ploče, 16-17 / MIŠKOVIĆ PRED SUDOM Isprekidano 'suđenje stoljeća', 19

NOVOSTI НОВОСТИ #731
Samostalni srpski tjednik
Petak 20/12/2013
10 kn/100 din/1.20 €

Pudlost Ivana Aralice

Bard poseljačene proze smatra da je plodotvoran suživot s onima koji su etnički i ideološki drugačiji ostvariv na način da drugačijih ne smije biti
str. 7

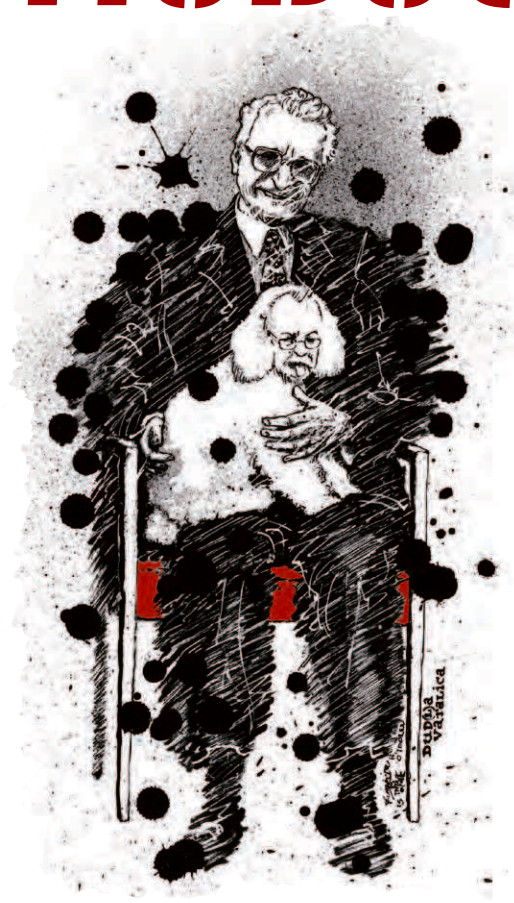

PELJEŠKI MOST Sanaderovsko opsjenarstvo, 4-5 / VLADIMIR CVIJANOVIĆ EU se treba ugledati u Island, 16-17 / DIMITRIJE BOAROV Vojvodina strahuje od Vučićevog cunamija, 20-21 / DRAGAN VELIKIĆ Živimo u provizorijumu domaćih dahija, 24-25

NOVOSTI НОВОСТИ #785
Samostalni srpski tjednik
Petak 02/01/2015
10 kn/100 din/1.20 €

PREDSJEDNIČKI IZBORI Prvi krug debakla, 4-5 / OLIVER FRLJIĆ Kazalište nije crkva da se bavi vjerskim osjećajima, 8-9, TREVOR PAGLEN Dolazi vrijeme videćih mašina i države algoritma 16-17

Gas do Savske

str. 7

NOVOSTI НОВОСТИ #818
Samostalni srpski tjednik
Petak 21/08/2015
10 kn/100 din/1.20 €

Oj Hrvatska mlati

Nemoj plandovati. Sori, samo sori, svi će sokolovi za te čekićati!
str. 2-5.

NOVOSTI HOBOĆIN

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Znanje ne znači imanje

Bez podrške države da nagradi stvaranje proizvoda, poljoprivreda neće imati smisao jer ćemo biti baštovani, a ne proizvođači, kaže vlasnik OPG-a Dejan Mihajlović

JEDAN od načina preživljavanja mladih na ruralnim područjima je otvaranje Obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG). O tome svjedoči brojka od oko 160.000 postojećih OPG-ova, a zanimljivo je i da žene čine 30 posto nositeljica gospodarstava. Posljednjih godina veći OPG-ovi se mogu javljati na brojne natječaje iz domaćih fondova i fondova EU, a za one manje osmišljeni su natječaji nekoliko ministarstava namijenjeni sredinama u kojima živi više od pet posto pripadnika nacionalnih manjina. O svojim iskustvima u pokretanju i djelatnosti OPG-a govore DEJAN MIHAJLOVIĆ, načelnik Općine Krnjak i JELENA NESTOROVIĆ iz Omladinske mreže Srba u Hrvatskoj.

Natječaja za poljoprivrednike ima, ali opća politika je problematična (Foto: Marijan Sušenj/PIXSELL)

Mihajlović, koji od 2006. ima OPG s proizvodnjom mlijeka, tovom goveda i zemljoradnjom te značajnim brojem konja, ističe jednostavnu proceduru.

— Potrebni su kopija osobne iskaznice, izvod iz katastra ili ugovor o najmu ili korištenju zemlje, žiro-račun i biljezi u vrijednosti od 70 kuna – objašnjava Mihajlović. OPG-ovi osnovani nakon 2011. godine, suočavaju se obavezom plaćanja doprinosa u slučaju da nositelj nije zaposlen. Postoje pragovi na osnovu ekonomske veličine, odnosno zbroja svih vrijednosti proizvodnje. Ispod veličine od 3.000 eura nositelj ne mora plaćati doprinose, ali treba znati da jedna muzna krava ima ekonomsku veličinu 2.000 eura. Ako je tu i junica, prag je prijeđen i nositelj mora plaćati doprinose koji s troškovima knjigovodstva iznose i do 1.500 kuna mjesečno. Što se tiče poreza, OPG-ovi s prihodom do 80.500 kuna ne moraju biti upisani u registar poreznih obveznika, do 300.000 kuna su paušalni obveznici, a oni veličine preko 300.000 ulaze u sustav PDV-a.

— Što je veći ekonomski potencijal, to su bolji uslovi za prijavu i mogu se povući veća sredstva. Iako danas postoji obilno projektno financiranje i u tom smislu je znatno bolje stanje, kada sve zbrojimo, ispada ipak da država nema osjećaj za poljoprivredu jer se više isplati održavanje golog zemljišta, nego ozbiljna proizvodnja koja bi donijela dodatnu vrijednost. To je rezultat evropske politike. Evropski fondovi i poticaji idu prema tome da se zemljište u vlasništvu OPG-a održava ali da ne daje prinos, odnosno proizvod koji bi se plasirao na tržište jer se tada ugrožava proizvodnja drugih država EU. Dakle, daju nam sredstva da ne koristimo zemlju – rekao je Mihajlović.

Naglasio je da od 2014. ima mnoštvo prilika za ovakve natječaje iz EU fondova, ali prvih nekoliko godina ih nije bilo.

— Broj je bio velik od 2016. ali su naši OPG-ovi bili zatečeni, pa ih nisu ni konzumirali. Isprva je bilo malo prijavljenih. Kod nas u Krnjaku su se javila dvojica, a kad su prošli na natječaju i kupili strojeve, na sljedećem pozivu ih je bilo već dvadeset a na trećem stotinjak. Mnogo se ljudi javlja za natječaj ruralnih mjera iz domene 6.3 za OPG-ove ekonomske veličine od 2.000 do 8.000 eura, jer mogu dobiti 15.000 eura – rekao je Mihajlović i dodao da se sredstva za kupovinu stoke, zemljišta, nasada ili strojeva daju u dva dijela: avansno 50 posto, dok se druga polovica kasnije refundira, što je za mnoge kočnica u povlačenju sredstava.

POTPORA se može dodijeliti samo jednom u programskom razdoblju koje traje šest godina. Što se tiče poslovanja, uvjet obavljanja dopunskih djelatnosti u smislu prerade, usluga, ruralnog turizma i sličnog, što je također obuhvaćeno mjerama 6.3 , jeste ulazak u registar poreznih obveznika, jer je poznato da se mnogi poljoprivredni proizvodi mogu uspješnije prodati u prerađenom stanju. U novom proračunskom razdoblju EU od 2020., povlačenje sredstava će biti daleko lakše, a tim da je početak novog razdoblja odgođen do 2022.

— Bez podrške države da se nagradi stvaranje proizvoda, poljoprivreda neće imati svoj smisao jer ispada da ćemo biti baštovani, a ne proizvođači – rekao je Mihajlović. Osvrnuo se i na natječaje namijenjene sredinama u kojima živi više od pet posto pripadnika nacionalnih manjina, što je svojevrsna kopija mjera 6.3 uz mnogo jednostavniju proceduru. Naglasio je značajan doprinos Srpskog narodnog vijeća.

— U Krnjaku smo osnovali odjel koji se bavi projektima i pomoći OPG-ovima kojih je na našem području mnogo – preko njih 50 u općini koja po popisu iz 2011. broji 2.000 a realno 1.500 ljudi, kako bi se što uspješnije realiziralo sredstva iz domaćih i fondova EU – rekao je.

— Nažalost, postoje i profesionalni povlačioci poticaja kojima je cilj samo da ih dobiju ali ih proizvodnja ne zanima, tako da ne moraju plaćati velike troškove proizvodnje, kao ni kupovinu i popravke sredstava. Za veliku proizvodnju su ozbiljni poticaji, ali i ozbiljni rashodi, zbog čega treba stimulirati proizvođače – objasnio je Mihajlović te ukazao i na teškoće: radi se svaki dan u godini, plasman je težak, a naplata neizvjesna, a cijene variraju. Zbog velikog uvoza jeftine hrane upitne kvalitete koju su mnogi prisiljeni kupovati zbog smanjene kupovne moći, kod nas se ne proizvodi dovoljno jer proizvođači ne mogu biti konkurentni. Jelena Nestorović je u OPG ušla zbog sentimentalnih razloga jer je oduvijek, kao i njena porodica, vezana uz poljoprivredu.

— Ljubav prema svemu tome i želja da ostanem vezana uz selo, najvažniji su dio motivacije. Informirala sam se o mogućnostima, a motivirali su me prijatelji i suradnici koji se već bave time i kojima je lakše nego u vrijeme naših djedova i baka, rekla je Jelena Nestorović.

O natječaju za područja na kojima žive nacionalne manjine kaže da je dobro postavljen i treba ga ponavljati, jer je namijenjen siromašnijima ili početnicima. Postoje kriteriji i bodovanje, a važno je u što ćete uložiti sredstva – u proizvodnju ili u osuvremenjivanje OPG-a, pri čemu je bitno i da li je zahtjev poslan ranije ili je netko spreman i na vlastita ulaganja. Ne bih ušla u to da nisam vidjela ljude oko sebe kojima je to uspjelo, podvukla je Nestorović.

■ Nenad Jovanović

Pružena pomoć u osnivanju OPG-a

Dejan Mihajlović i Jelena Nestorović bili su učesnici tribine 'OPG za svakoga: O izazovima pokretanja i upravljanja obiteljskim gospodarstvom' održane u okviru projekta 'Znanje imanje'. Taj projekt pokrenuo je Odjel za socijalna i humanitarna pitanja SNV-a u suradnji sa SPD-om 'Privrednik", Općinom Krnjak i Omladinskom mrežom Srba u Hrvatskoj. Namijenjen je edukaciji mladih o samozapošljavanju, pisanju EU projekata i osnivanju OPG-a. Uz tribinu su organizirana predavanja koja su zbog pandemije održavana *on-line*. Projekt je s 40.000 kuna financirao Središnji državni ured za demografiju, a omogućeno je i zapošljavanje jedne mlade nezaposlene osobe.

Hrvatska dobila upozoravajuću preporuku Vijeća Europe

Najavljeni novi oblici pomoći pripadnicima srpske manjine preko ZVO-a

Manjinski jezici zapostavljeni

U slučaju srpskog jezika, ćirilica nije dovoljno zastupljena u općinama i na natpisima, ocjenjuje Odbor ministara Vijeća Europe

NA sastanku Odbora ministara Vijeća Europe u Strasbourgu, rečeno je da bi Hrvatska trebala bolje promicati manjinske jezike u obrazovanju, javnoj upravi i medijima. Ovaj stav proizašao je na temelju evaluacijskog izvješća koje je pripremio Stručni odbor Europske povelje za regionalne i manjinske jezike.

Povelja u Hrvatskoj obuhvaća češki, mađarski, talijanski, rusinski, srpski, slovački, ukrajinski, slovenski, njemački, romski i istroromanski, koji uživaju različite stupnjeve zaštite. Modeli po kojima se uče manjinski jezici ili se u njima poučavaju školski predmeti su modeli A,B i C, a tu nema kontinuiteta između različitih razina škola. Model C predviđa dva do pet sati učenja jezika i kulture nacionalne manjine, kao i geografije, povijesti, glazbe i umjetnosti. 'Međutim, u nekim slučajevima, manjinski jezik predaje se samo dva sata tjedno, što je očito nedovoljno', navodi se u izvješću.

Nastava iz manjinskih jezika mjestimično je reducirana (Foto: Miloš Tešić/PIXSELL)

Također, Vijeće Europe izvještava da se mjere podizanja svijesti i povijest jezika i kultura nacionalnih manjina uzimaju u obzir u nastavnom programu putem predmeta građanskog obrazovanja, ali je nejasno kako se to radi u praksi. Postoji interes za obrazovanje na njemačkom i talijanskom jeziku u dodatnim općinama, ali se istroromanski ne predaje obrazovanju i budući da je taj jezik, kako navode, ozbiljno ugrožen, hitno bi ga trebalo uvesti u obrazovanje. Poziva se na uvođenje manjinskih jezika 'u jednaku i službenu uporabu' u više općina u kojima živi dovoljan broj govornika manjinskih jezika te bi se oni trebali koristiti u radu relevantnih regionalnih i lokalnih vlasti, kao i u lokalnim podružnicama državnih vlasti.

Iako su neki manjinski jezici, kao što je talijanski, prisutni u javnoj domeni, ostali manjinski jezici trebali bi biti vidljiviji i češće korišteni u javnoj domeni. U slučaju srpskog jezika, ćirilica nije dovoljno zastupljena u općinama i na natpisima. Kada su u pitanju mediji, dva tjedna programa javne televizije 'Prizma' i 'Manjinski Mozaik' nude sadržaj s manjinskim jezicima. Međutim, ograničeno trajanje, nedostatak pravilne uporabe određenih jezika i odsutnost nekih manjinskih jezika otežavaju ispunjenje ove obaveze.

Iako novine na nekim manjinskim jezicima postoje, članci na drugim relevantnim manjinskim jezicima trebali bi biti objavljivani najmanje jednom tjedno, uključujući i online. Odbor ministara VE poziva hrvatske vlasti da podnesu izvješće o preporukama za njihovu provedbu do 1. marta 2023.

■ Anja Kožul

Spremite projekte

U SKLOPU redovnih aktivnosti, predsednik Zajedničkog veća opština (ZVO) SRĐAN JEREMIĆ iz Vukovara, održao je sastanak s načelnicima opština koje se nalaze u sastavu ZVO-a. Na sastanku je najavljeno da će u sledećoj kalendarskoj godini biti povećana sredstva za aktivnosti i projekte koje opštine provode na svom području.

— Za potrebe opština ove godine ćemo izdvojiti znatno više sredstava kojima ćemo pokriti i znatno više različitih aktivnosti. Važno je istaći da se to ne odnosi samo na opštine u kojima Srbi čine većinu i imaju lokalnu vlast nego i na sva ona mesta u kojima pripadnika naše zajednice ima u značajnom broju poput Tenje, Mirkovaca, Vukovara i još nekih mesta – rekao je Jeremić.

ZVO će nastaviti sa već započetim aktivnostima, a to se prvenstveno odnosi na pomoć učenicima i studentima. U tom smislu biće nastavljeno sa isplatom jednokratnih novčanih pomoći studentima s tim da će broj studenata i iznos pomoći u narednoj godini biti veći. Do sada je to bila pomoć za 35 studenata u iznosu od 2.000 kuna, a za sledeću godinu će iznositi 3.000 kuna i to za 40 studenata. Pored toga ZVO nastaviće pomagati i đacima u nastavi po modelu A, a svim đacima od prvog do osmog razreda biće uručeni novogodišnji ili božićni paketi. Ako sledeća godina dozvoli, nastaviće se sa finansiranjem jednodnevnih đačkih ekskurzija u Srbiju koje su također deo tradicije.

Sastanak sa načelnicima

Pomoć u vidu kupona u iznosu od 3.000 kuna dobiće i svih 17 fudbalskih klubova, a pomoć će biti obezbeđena i za sve dečje vrtiće. Prema rečima Jeremića ZVO neće zaboraviti ni na đake u mestima u kojima Srbi nemaju većinu, a pokrenuće se i novi vidovi pomoći opštinama jer od sledeće godine ZVO će po prvi put imati i sredstva u iznosu od milion kuna za kapitalne investicije. Predsednik ZVO-a obavestio je načelnike da pripreme određene projekte jer će početkom sledeće godine biti raspisan i javni konkurs na koji će moći da se prijave opštine u kojima Srbi čine većinu kao i manjinska veća. Na sastanku je bilo govora i o predstojećem popisu stanovništva za koji su pripreme već u toku kako bi popis, koji je od iznimnog značaja za pripadnike srpske zajednice, bio spremno dočekan.

■ Zoran Popović

INFO

Nastavljena bitka za 20.000 kuna

NAKON što je Vijeće srpske nacionalne manjine Karlovca gradskim vlastima uputilo prigovor zbog dodijeljenih sredstava za rad u 2021. godini, u Maloj gradskoj vijećnici održan je sastanak predsjedništva VSNM-a grada Karlovca sa STJEPANOM MREŽAROM, pročelnikom ureda gradonačelnika i dožupanom Karlovačke županije iz redova srpske nacionalne manjine MIRKOM MARTINOVIĆEM. Zbog poslovnih obaveza i zdravstvenih razloga, sastanku nisu prisustvovali dvojica članova Gradskog vijeća iz redova srpske zajednice, ZORAN VUČINIĆ I BORO MRKALJ koji je i član Odbora za nacionalne manjine

Ima nas 20 puta više od pripadnika drugih manjina – Danica Kljajić

Grada Karlovca, inače obojica članovi HDZ-a. Na sastanku se prije svega raspravljalo o Odluci o financiranju VSNM u sljedećoj godini.

— Vijeću je za 2021. godinu dodijeljeno 42.500. kuna, jednako kao 2019. i 2020. Ovaj iznos ne zadovoljava programske aktivnosti. Naše Vijeće smatra da je minimum potrebnih sredstava 61.100. kuna, dakle, 18.600. kuna više. Jednak iznos dodijeljen je drugim manjinama čijih pripadnika ima dvadeset puta manje nego Srba. Mi na širem području Karlovca imamo cijeli niz komemoracija, obilježavanja datuma formiranja partizanskih jedinica, obilježavamo Svetog Nikolu kao dan vijeća i krsnu slavu, imamo niz zajedničkih aktivnosti s karlovačkim pododborom SKD Prosvjeta kao i VSNM-om Karlovačke županije. Surađujemo sa Srpskom pravoslavnom crkvom, pokušavamo okupiti mlađe članove naše zajednice, organizirati dodatnu i dopunsku nastavu srpskog jezika i kulture, imamo prijateljske odnose s nizom gradskih, općinskih i županijskih manjinskih vijeća – objasnila je DANICA KLJAJIĆ, predsjednica VSNM-a Karlovca.

Prema popisu iz 2011. godine u gradu ima 4.460. Srba dok je Bošnjaka 250, a Slovenaca i Albanaca još manje. Neslužbeno saznajemo da Gradsko vijeće neće mijenjati spornu odluku, već će se naredne godine pokušati pronaći dodatnih 20.000 hiljada kuna za potrebe srpske zajednice ali kroz programsku saradnju Vijeća i ostalih srpskih organizacija. Povodom dana karlovačkog Vijeća i krsne slave Svetog Nikole, Vijeće je donijelo odluku da bude kupljeno 60 poklon paketića za djecu. Kako su zabranjene priredbe, djeca i roditelji će ih moći pojedinačno podići u prostorijama gradskog Vijeća u Šebetićevoj ulici.

■ M. C.

Љуба Врга, СНВ-ова сурадница из Глине

Пројект ‘Од врата до врата’ злата је вриједан

Колико су епидемија коронавируса и ограничења која нам је донијела утјецали на живот људи у Глини, поготово у овим зимским увјетима?

Епидемиолошке мјере заштите утјецале су на живот у цијелом свијету, па тако и овдје у Глини, гдје тренутачно у просјеку имамо по петеро новооболјелих дневно. Без обзира на то што смо релативно мала средина, ограничења се, примјерице, виде у редовима пред трговинама и у томе да је теже доћи до лијечника, јер су, оправдано, у великој мјери онемогућени уласци у амбуланте и домове здравља. Но иако су трговине добро опскрбљене и на њиховим полицама засад не мањка робе, проблем је у томе што је многима изван Глине тешко доћи до градског средишта, поготову онима чија су села удаљена десетак и више километара од првог опскрбног центра. Ни иначе ти људи немају организиран јавни пријевоз, па се морају ослонити на такси-службе, а те су услуге веома скупе и већини недоступне, јер махом имају минимална и за нормалан живот недостатна примања. Морам истакнути и то да овдје немамо ни добро организираног јавног пријевоза за школарце, па се и то рјешава с приватницима.

Зато и јест покренут СНВ-ов пројект ‘Од врата до врата’: знате ли какви су први резултати у глинском и другим повратничким крајевима Хрватске?

Дуго смо унутар српске заједнице били свјесни тог проблема, па је коначно нађено прихватљиво рјешење барем за три повратничке општине – Глину, Бенковац и Доњи Лапац. Тако је овим пројектом тим срединама омогућено да сви који живе даље од урбаних средишта, буду бесплатно превожени до дућана, лијечника, банке, поште и сличних садржаја. Кроз два мјесеца провођења, показало се да је цијела ствар пун погодак. Људи су, додуше, испрва били мало неповјерљиви, јер нису навикли на то да је нешто бесплатно, поготово пријевоз. На глинском је подручју у пројект укључено 56 корисника и сви су они пресретни што им је омогућена важна потреба што не морају платити.

Јесу ли припадници заједнице укључени у још који пројект? Колико им се помаже кроз хуманитарне акције?

Наши су људи као корисници или геронтодомаћице укључени у пројект Зажели!, у јавне радове, а има их и међу запосленицима глинског Дома за старије и немоћне. Што се тиче хуманитарне помоћи, о чему говорим на темељу вишегодишњег искуства, помажемо увијек – на темељу потреба, али и могућности. Тако СНВ-ов Одјел за социјална и хуманитарна питања настоји реагирати чим се укаже потреба за неком помоћи у највећој могућој мјери. Надам се да ће тако и убудуће бити.

Недавно сте поновно изабрани за предсједницу Актива жена СДСС-а Сисачко-мославачке жупаније: колико су чланице активне у матичној средини, али и пројектима других дијелова српске заједнице, од вијећа српске националне мањине до Просвјетиних пододбора?

Из онога што сам могла закључити током првог мандата, чланице Актива судјелују у раду СДСС-а, Просвјете, мањинских вијећа коликогод знају и могу, а све на волонтерској основи. Биле су тако укључене у све досадашње изборне активности, а нашло их се и на кандидацијским листама, премда још увијек не у довољном броју. Но положај жена у нашој Жупанији, неовисно о њиховом националном опредјељењу, генерално је лош: теже добивају посао, за њега су углавном слабије плаћене, а многе немају ни прилику тражити запослење јер су присиљене обављати улогу домаћице и његоватељице обитељи.

Припрема ли се већ глински огранак СДСС-а за локалне изборе у прољеће сљедеће године? Како стојите с пописом становништва 2021., тј. мислите ли да ће изњедрити податке значајно различите од оних из претходног?

СДСС се увијек спрема за сваке изборе. Што се тиче пописа становништва, очекујемо да ће након предстојећег, број становника глинскога краја бити значајно мањи, па тако и унутар наше заједнице. Тужна је истина да у Глини више људи умире него што их се рађа, да не спомињемо све оне који су одселили одавде махом из социоекономских разлога. Нажалост, међу њима је највише било младих обитељи с дјецом.

■ Н. Јовановић

MANJINSKI ZASTUPNIK

Прихваћени амандмани на два закона

Влада Републике Хрватске прихватила је амандмане које је поднио Клуб СДСС-а, заједно са заступницима Фурио Радином и Робертом Јанковицсем, везане за приједлог о измјенама и допунама Закона о локалној и подручној самоуправи те Закона о локалним изборима.

Коментирајући приједлог, Милорад Пуповац је казао да су створена велика очекивања у јавности о уштедама путем смањивања трошкова јединица локалне самоуправе. Но он сматра да градови и општине нису највећи из-

Фурио Радин и Милорад Пуповац у Сабору (Фото: Патрик Мацек/PIXSELL)

вор растрошности у држави те да се оваквим приједлогом, између осталог, отвара питање позиције замјеника из редова националних мањина.

— Ово је посао за који нетко мора бити плаћен, посао који треба обављати што је могуће боље и у што је могуће бољим увјетима. Према томе, држава треба имати разума да рационализира, али не и да уништава оно што њу чини државом, а сустав државне локалне самоуправе јесте то – оцијенио је Пуповац.

Клуб СДСС-а, Радин и Јанковицс уложили су амандман с приједлогом да на почетку мандата начелник или градоначелник предложи да га у случају дуже спријечености може мијењати изабрани замјеник из редова националних мањина или пак редова хрватског народа, тамо гдје је хрватски народ у мањини у некој јединици локалне самоуправе. Устврдили су да би се оваквим рјешењем омогућило нормално функционирање извршне власти јединица локалне самоуправе. Такођер, тим се не би производили додатни трошкови и задржао би се равноправан третман носитеља извршне власти у општинама и градовима, објашњено је у образложењу амандмана.

— Бојим се да ћемо снажно осакатити јединице локалне самоуправе и нарушити основну идеју коју је законодавац имао када је одлучио да има непосредан избор начелника, његових замјеника и вијећника те да ћемо створити неку врсту хибрида или хибридног стања. Разумијем да законодавац може и то урадити уколико постоји ваљан и оправдан разлог, али чинити то под увјерењем да ће Хрватска бити јефтинија држава уколико укинемо општине и градове, какво производе неки у јавности – неће – рекао је Пуповац. Такођер, скренуо је пажњу да би предложеним законом била отежана заступљеност припадника националних мањина у јединици локалне самоуправе, тако што би се смањио број вијећника.

Осигурати изборни легитимитет кандидата

Што се тиче амандмана на приједлог закона о измјенама и допунама Закона о локалним изборима, предложено је брисање дијела чланка 107. Фурио Радин је казао да одредба, по којој стечена права на замјеника градоначелника имају само оне локалне самоуправе које су искористиле могућности што су их давале промјене закона од 2011., изазива двојбе код заступника националних мањина.

У образложењу овог амандмана наводи се да у случају ако на изборима није постигнута одговарајућа заступљеност припадника националних мањина, слиједе допунски избори у року од 90 дана од конституирања представничког тијела јединице. На изборима би активно и пасивно бирачко право имали само бирачи из редова припадника националних мањина који имају право на заступљеност и који имају трајно боравиште на подручју јединице.

Тиме би се осигурао изборни легитимитет кандидата који је изабран на изборима, а уједно би се осигуравала представљеност националне мањине која има право на заступљеност. Наведеним амандманом се Закон о локалним изборима усклађује с одредбама Устава Републике Хрватске који прописује да се право на самоуправу остварује преко локалних, односно подручних (регионалних) представничких тијела која су састављена од чланова изабраних на слободним и тајним изборима на темељу непосредног, једнаког и општег бирачког права те чланком 3. Устава којим је прописано да су, међу осталим, слобода, једнакост, национална равноправност и владавина права највише вредноте уставног поретка Републике Хрватске и темељ за тумачење Устава.

Влада је овај амандман дјеломично прихватила, али у измијењеном облику, у којем се наводи да ће, ради остварења одговарајуће заступљености националних мањина у представничком тијелу, Влада Републике Хрватске расписати допунске изборе за представнике националних мањина у року од 90 дана од конституирања представничког тијела јединице, у којем случају број чланова представничког тијела може бити паран.

■ Ања Кожул

Vukovarski antifašisti i ruska ambasada obeležili žrtvu pripadnika dve vojske

Obilježena crna godišnjica ratnog zločina za koji nitko nije odgovarao

Najstrašnija pandemija

Animiramo mlade da se sete pandemije koja je 1941 – 45. odnela preko pedeset miliona života, kaže Lazo Đokić

POLAGANJEM venaca na Spomenik herojima oslobodiocima, borcima Crvene i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u parku kod Radničkog doma u Borovu naselju, vukovarski antifašisti su obeležili 76. godišnjicu Desanta Dunava koji se dogodio od 7. do 9. decembra 1944. godine. Bio je to prvi pokušaj savezničkih snaga da oslobode Vukovar od fašista i probiju Sremski front. Desant je završio neuspešno uz oko 2.000 poginulih i ranjenih vojnika NOVJ i Crvene armije, a Vukovar je oslobođen nekoliko meseci kasnije, 12. aprila 1945. godine.

— Pokušavamo da u skladu sa epidemiološkim propisima obeležimo ovakve događaje, da ih otrgnemo od zaborava i pokušamo animirati mlađe generacije da se sete pandemije koja je od 1941. do 1945. godine odnela preko 50 miliona života, a ona se zvala nacifašizam – kaže LAZO ĐOKIĆ, predsednik Udruženja antifašističkih boraca i antifašista Vukovara.

Lazo Đokić i Genadij Možaev

Spomenik u čast partizanima i Crvenoarmejcima podignut je 1946. godine, a u julu ove godine je obnovljen uz pomoć ambasade Ruske federacije u Hrvatskoj i tadašnjeg ambasadora ANVARA AZIMOVA. Delegacija Ruske federacije se svake godine odaziva pozivima vukovarskih antifašista na komemoracije žrtvama fašizma kao i na obeležavanja pobede nad fašizmom. Ovaj put je došao novi vojni ataše GENADIJ MOŽAEV. On je Lazi Đokiću uručio Medalju sećanja i junaka domovine koju mu je dodelio ruski ministar odbrane SERGEJ ŠOJGU.

— Vreme prolazi, ali ima onih koji promovišu antifašističke vrednosti. Zahvaljujući njihovom radu uspevamo da sačuvamo uspomenu na rat koji je prošao, na nepopravljive gubitke i patnje, da sprečimo prekrajanje istorije i umanjivanje uloge Crvene armije koja se zajedno sa jugoslovenskim narodom borila da iskoreni zlo – rekao je Možaev.

Delegacije antifašista, ambasade Ruske federacije, Zajedničkog veća opština, SDSS-a i srpskih manjinskih veća Vukovara, Vinkovaca i Vukovarsko-sremske županije položile su vence i u Dunav te na spomen kosturnicu poginulim vojnicima 5. Vojvođanske brigade i žrtvama Dudika.

■ Dragana Bošnjak

Sramotna godišnjica

NA Dan ljudskih prava, u četvrtak 10. decembra, kraj krsta u Jeminovcu kod Požege, pomenom i komemoracijom obilježen je Dan sjećanja na stradanje stanovništva požeških sela 1991.godine. Hrvatska vojska 10. decembra 1991. pobila je preko 40 civila koji su ostali u svojim selima i nisu se povinovali naredbi o evakuaciji požeških vlasti. Nakon ubijanja, uslijedili su sistematsko uništavanje, paljenje i krađa preko 600 kuća uz isto toliko gospodarskih zgrada. Za ovaj zločin nitko nije odgovarao. Pomen je služio paroh požeški protojerej ALEKSANDAR BIJELIĆ, dok je predsjednik VSNM-a Požeško-slavonske županije NIKOLA IVANOVIĆ u svom govoru podsjetio na okolnosti stradanja civila.

Vijence su položile delegacije ambasade Republike Srbije, Požeško-slavonske županije, Srpskog narodnog vijeća, VSNM-a Požeško-slavonske županije te gradova Lipika, Pakraca i Požege, SDSS-a te Udruženja antifašista i antifašističkih boraca iz Pakraca i Požege.

Okupljeni u Jeminovcu

Krajem oktobra 1991. hrvatske snage su po naređenju Kriznog štaba iz Slavonske Požege provele prisilnu evakuaciju 26 srpskih sela smještenih u Požeškoj kotlini. Iz sela je otišlo 2.120 ljudi. Nakon evakuacije počinju organizirana pljačka, sistematsko paljenje i miniranje kuća kako bi se prikrili tragovi pljačke, s namjerom da se stanovnici napuštenih sela u njih više nikad ne vrate. Dio starijih koji zbog starosti ili bolesti nisu htjeli ili mogli napustiti ognjišta, stradali su. Većina mještana krenula je za BiH, a dio se sklonio u sela Vrhovci, Čečavski Vučjak i Šnjegavić, koja su odbila naredbu o evakuaciji. U zoru 10. decembra 1991. hrvatske jedinice iz Nove Gradiške i Slavonske Požege počele su napad na ta sela koja su pala bez otpora, a stanovništvo krenulo bježati prema Bosni. VSNM Požeško-slavonske županije, zajedno s mještanima, podigao je spomen obilježje nedaleko od sela Jeminovac u čast nevino stradalih civila čiji posmrtni ostaci u najvećem dijelu ni do danas nisu pronađenu.

Ovaj zločin je jedan od najsvirepijih i najtežih na teritoriju Hrvatske, naročito zbog činjenice da su žrtve bili upravo stari i bolesni ljudi koji su odlučili ostati. Ujedno je i najmasovniji zločin nad ženama tokom rata u Hrvatskoj. Uz to, što nitko nije kažnjen i optužen, o zločin je medijima gotovo prešućen, uz iznimku Feral Tribunea koji je svojedobno objavio dokument s naređenjem o evakuaciji.

■ N. J.

INFO

Sjećanje na civile stradale u Okučanima

OVE godine, u organizaciji VSNM-a Brodsko-posavske županije, održan je parastos i položeni vijenci za srpske civile stradale krajem tokom jeseni i zime 1991. godine u tom kraju. Parastos u crkvi Svetoga Dimitrija predvodio je paroh okučanski DRAGAN ANTONIĆ, a prisustvovale su mu delegacije manjinskih

Komemoracija je održana kraj križa u Okučanima

vijeća iz više županija. Nakon parastosa, na časni krst koji je osveštao episkop pakračko slavonski JOVAN, postavljen kao vječni znamen stradalništva Srba Bilogore i zapadne Slavonije 1991. godine, položeni su vijenci. Prisutni su pod vodstvom DUŠANA NOGIĆA obišli buduću zgradu Srpskog kulturnog centra u Okučanina.' Njegova izgradnja rezultat je sinergije dobrih odnosa SPC-a i županijskog te općinskog srpskog manjinskog vijeća, s obzirom da se zgrada gradi na crkvenom zemljištu', rekao je Nogić. S obzirom na situaciju, komemoracija je održana uz manji broj prisutnih i uz protuepidemiološke mjere. Domaćine, VSNM Brodsko-posavske županije, predstavljala je delegacija na čelu s predsjednikom DUŠANOM NOGIĆEM, delegaciju VSNM-a Bjelovarsko-bilogorske županije predvodio je DARKO KARANOVIĆ, predstavnike VSNM-a Požeško-slavonske županije predsjednik VSNM-a NIKOLA IVANOVIĆ, dok su VSNM Virovitičko-podravske županije zastupali zamjenik predsjednice MIROSLAV SUBOTIĆ i srpski dožupan IGOR PAVKOVIĆ.

■ N. J.

Bez komemoracije u Prkosu

PREDSJEDNIŠTVO VSNM-a Karlovačke županije raspravljalo je o aktivnostima do kraja godine i zaključilo da iz već poznatih uslova neće biti održana masovna komemoracija žrtvama u Prkosu Lasinjskom 21. decembra 1941. godine, već će spomen obilježje posjetiti samo delegacija Županijskog vijeća. Također je usvojen zaključak da se osigura mjesto na stranicama Karlovačke županije s informacijama o radu vijeća Srpske zajednice u Karlovačkoj županiji, jer je sadašnji baner koji upućuje na informacije nepregledan i neefikasan. Stoga se predlaže Županiji da ove podatke postavi na web stranici Županije / nacionalne manjine gdje se nalaze podaci o općinama i gradovima, vjerskim zajednicama te da se o tome uputi dopis odgovornima u Županiji.

■ M. C.

Рекордне стипендије

СПД Привредник је ове године осигурао подршку за 79 стипендиста

Српско привредно друштво Привредник једна од најстаријих добротворних организација у Загребу, ове академске и школске године стипендира до сада највећи број ученика и студената из српске заједнице – укупно њих 79. На деветом Конгресу Привредникових стипендиста и српске омладине, који је одржан путем Зоом апликације, промовирани су добитници и добитнице стипендија.

СПД Привредник ове је године омогућио 40 ученичких стипендија у износу од 500 куна из фонда Владимир Матијевић. Друштво је додијелило и 39 студентских стипендија, од којих су двије из фонда Ивана Вујновић у износу од 1.200 куна, док стипендија из фонда Владимир Матијевић износи 1.000 куна. Предсједник Привредника Никола Луњић је задовољан што Друштво ове године стипендира највећи број ученика и студената.

— Поносни смо јер постижете одличне резултате у школама и на факултетима. Истовремено смо тужни што многи од вас немају увјете за безбрижно школовање и студирање. Знамо колико вам је тешко, не само због тога већ због разних притисака и атмосфере у друштву. Тужни смо што можемо стипендирати мање од половине вас који сте се пријавили на наше натјечаје. Свјесни смо да је свима вама у периоду школовања и студирања материјална помоћ неопходна – рекао је Луњић и објаснио да већина стипендиста долази с подручја која су у рату девастирана и економски запуштена.

Настављена је подршка ђацима и студентима (фото: P-portal.net/Јовица Дробњак)

— Улажући у вас, Привредник улаже у та подручја, улаже у нашу земљу и будућност заједнице – поручио је предсједник окупљеним стипендистима. Митрополит загребачко-љубљански Порфирије је рекао да будућност чине млади људи у које се мора инвестирати. Оцијењио је да се кроз дјеловање Привредника 'потврђујемо као људи у времену које је нарцисоидно, индивидуално и утилитарно.'

Предсједник Српског народног вијећа Милорад Пуповац изразио је задовољство због српских институција и донатора који заједно с Привредником сваке године омогућују већи број стипендија. Пуповац је истакнуо да број стипендија и даље мора расти.

— Захваљујем Николи Луњићу који устрајава у томе што Привредник ради и свима који су уз њега. Осим стипендирања, ми унутар српских организација требамо чинити све да се образовање Срба у Хрватској, било у моделу А, Б или Ц, проводи што је могуће више. да смо као заједница што више оспособљени, да неки од вас који завршавају хуманистичке факултете буду на располагању и да можемо заједно јачати наше кадровске потенцијале, посебно из подручја из којих долазите; западне Славоније, Барање, Баније, Кордуна, Лике, сјеверне Далмације' – рекао је Пуповац у обраћању стипендистима. У име овогодишњих добитника и добитница стипендија, Конгресу се обратио Леон Ћеваниђ, студент прве године Филозофског факултета у Загребу. Ћеваниђ је казао да све стипендисте повезује жеља за стјецањем знања које може наболје промијенити 'сваког појединца, његово окружење, цијело друштво и цијели свијет.'

■ Ања Кожул

Ношње у излогу

У старој вуковарској робној кући изложене су ношње националних мањина

Излог тзв. старе робне куће у центру Вуковара, до 8. јануара идуће године красиће женске народне ношње националних мањина Вуковарско-сремске жупаније. Ово је прва таква изложба коју су организовали Савез Русина РХ и жупанијско русинско Веће.

— Поставили смо лутке у природној величини одевене у народне ношње које ће становнике и госте Вуковара подсећати да уз већински народ овде живе и припадници националних мањина – истакао је Звонко Костелник из Савеза Русина. Културно-уметничко друштво 'Слога' и Просвјетин Ансамбл народних игара из Вуковара представили су српску народну ношњу вуковарског краја везану за обичај Краљица о Духовима.

Изложбу организује савез Русина

— Краљице су обредна игра иницијације јер је реч о девојкама које су биле спремне за удају због чега је цела ношња беле боје. Ово је реконструкција ношње која је награђена на Европској смотри српског фолклора 2009. године у Темишвару, као и кореографија игара из околине Вуковара која на свом почетку садржи овај обичај – испричао нам је Зоран Новоселац. Своје ношње представили су и Албанци, Бошњаци, Мађари, Немци, Русини, Словаци и Украјинци.

■ Д. Б.

ИНФО

Награде даваоцима крви

Општинско друштво Црвеног крижа Расиња одржало је изборно-извјештајну скупштину, на којој је нова предсједница Марина Ковачек посебно истакнула хуманост двјестотињак добровољних дариватеља крви који су дали више од 300 доза крви у протеклом извјештајном раздобљу. Захвалу за досадашњи рад на скупштини је упућена Вишњици Сесвечан, досадашњој предсједници. Додијељена су признања за јубиларни број даривања крви, а уручила их је равнатељица Градског друштва Црвеног Крижа Копривница Адела Сочев. Међу значајним дариваоцима су и припадници српске заједнице с подручја Општине Расиња. Дејан Остојић из Рибњака награђен је за 10. даривање, Драгана Осман из Дуге Ријеке због 5. даривања крви, а Никола Цетушић и Зоран Смољановић за 1. прво даривање.

— До сада сам више пута дао крв, то радим од своје 18 године и не мислим стати. Сваких четири мјесеца дајем крв. Велика ми је част што сам добио признање и што сам изабран у радно тијело расињског Црвеног крижа – рекао је Дејан Остојић.

■ З. В.

Повјесничар постао сурадник ХАЗУ-а

Познатог хрватског повјесничара и копривничког градског вијећника Хрвоја Петрића (ХСС), Хрватска академија знаности и умјетности (ХАЗУ) изабрала је за једног од сурадника на подручју друштвених знаности. Осим њега, у ХАЗУ је још бирано 10 чланова сурадника, 7 редовних чланова и 8 дописних чланова. Сви чланови ХАЗУ-а требали би након побољшања епидемиолошке ситуације добити и службене дипломе. Свој избор за члана сурадника ХАЗУ-а, прокоментирао је и сам Петрић.

— За чланове сураднике ХАЗУ-а се у правилу бирају млађи знанственици или умјетници држављани Републике Хрватске, за које се процијени да ће моћи сурађивати на одређеном подручју дјелатности Академије. Тренутно је 90 чланова сурадника. Сурађиват ћу у разреду за друштвене знаности – рекао је Петрић који се у досадашњем знанственом раду истакнуо бавећи се и повијесним темама од значаја за српску заједницу у Пригорју и Подравини. Прије неколико мјесеци представљена је књига о повијести досељења Срба на просторе данашње Копривничко-крижевачке жупаније, у којој Петрић дијели коауторство с Филипом Шкиљаном.

■ З. В.

Како привући ђаке?

Преко музејског постава Спомен-подручја Јасеновац преламају се сумануте идеје, од оне о изједначавању тоталитаризама до оне да се усташки злочини приписују партизанима

Меморијални музеј у склопу Јавне установе Спомен-подручја Јасеновац, за многе је у Хрватској, поготово овдашње ревизионисте повијести, контроверзна тема око које се преламају сумануте идеје, од оне о изједначавању тоталитаризама, преко броја жртава од тек неколико стотина, па до тога да се тамошњи усташки злочини приписују партизанима. С друге стране, представници жртава – Срба, Жидова, Рома, антифашиста – према актуалном су музејском поставу критични такорећи од његова постављања 2006. Мишљења су да у недовољној мјери приказује страдања у том логору смрти; стога је, сматрају, нужно расправљати о новим садржајима у смјеру сензибилизације за све јасеновачке жртве.

— Сваки постав је одраз времена у којем је рађен. Пред нама је пуно изазова везаних уз стални и будући постав, али и остале локалитете који спадају под ЈУСП Јасеновац – рекао је Иво Пејаковић, равнатељ Спомен-подручја.

— И даље ћемо бити отворени за сваки разговор, у форми семинара или на друге начине – истакнуо је Пејаковић, осврнувши се и на посјећеност Спомен-подручја. Укупно је било 16.476 посјетитеља, од тога 8.590 из Хрватске. Наташа Матаушић из Хрватског повијесног музеја говорила је о бројним изазовима приликом рада на сталном музејском поставу, посебице стога што је након сукоба деведесетих већина локација била у катастрофалном стању.

— Требало је разминирати и уредити 120 хектара земљишта, обновити зграду Музеја, уклонити оштећења на споменику Камени цвијет и на спомен-влаку. Јавној установи тек 2001. враћено је 70 посто грађе из Музеја холокауста у САД-у – казала је. Подсјетила је на честе замјерке сталном поставу, од оних да није изложено довољно материјалних артефаката до упитног избора фотографија. – Поставили смо само фотографије које су удовољавале критеријима аутентичности и документарности, па смо изложили и пропагандне слике Сликописне службе НДХ из 1942., иако оне не осликавају право стање. Изоставили смо пак слике које су приказивале злочине СС-а у Истри или усташке злочине приликом повлачења из Сиска 1945., а нисмо приказали ни фотографије тијела које је на подручју логора у свибњу те године снимила Земаљска комисија за истраживање злочина окупатора и домаћих издајника – каже Матаушић. Јасеновачка архивска грађа имала је занимљив пут, сматра Владан Вуклиш из бањалучког Архива Републике Српске.

— Музеј је формиран 1968., а оригинални постав је ревидиран 1998. Након што ЈНА тијеком сукоба 1990-их открива да су дио музејске грађе опљачкале паравојне јединица, у фебруару 1992. замјеник директора СП-а Симо Брдар преноси грађу у Босанску Дубицу, гдје је била седам и пол година. Грађа је пребачена у САД, а онда је без знања власти РС-а, на темељу договора тамошњег Музеја холокауста и службене Хрватске, враћена. У нашем смо Архиву кроз године успјели скенирати и дигитализирати грађу из микрофилмова, унаточ оптужбама да је он продана или уништена. Зато требамо бити што отворенији, како бисмо демистificирали и деполитизирали те приче око грађе и поставили је на рационалније темеље – рекао је Вуклиш.

Миљенко Хајдаровић из издавачке куће Профил Клет истакнуо је да премало ученика обилази Јасеновац те да њихов број, осим курикулума, овиси о интересима наставника и родитеља, бирократији и трошковима посјета.

— Министарство је ове године најавило спремност да финанцира теренску наставу у Јасеновцу, као што су досад финанцирани одласци у Вуковар. Ученици који су посјетили Јасеновац кроз посјет су научили више него у учионици, схваћајући на лицу мјеста како су живјели логораши – закључио је, напомињући да је курикулумом за наредну школску годину предвиђено више наставних сати за теме холокауста и геноцида, па тако и за Јасеновац.

Анета Владимиров, чланица јасеновачког савјета, очекује одлучнију подршку државе. Поздравила је одлуку Владе да од ове године финанцира посјете до 120 скупина ученика логорском комплексу.

— Иако се до Јасеновца одасвуд релативно брзо стиже, много је још локација од Дубровника до Славоније на које се ученике може доводити и ондје с њима разговарати о томе што се догађало између 1941. и 1945. Но Хрватска је још у првој фази меморијализације, оној у којој се доказује што се заправо догађало – рекла је.

— У Загребу нема простора за музеј или изложбу о депортацијама у Аушвиц, а грађе о злочинима у Пољској често је више од оне о неким домаћим локацијама – сматра Весна Тершелич из Доцумента, истичући нужност ваљаних расправа које би на позитиван начин придонијеле култури сјећања.

■ Н. Јовановић

Сумануте идеје ваља лијечити – Јасеновац (Фото: Никола Чутук/ PIXSELL)

Бијела техника повратницима

Ових дана на подручју Лике и сјеверне Далмације извршена је нова расподјела помоћи повратницима у више жупанија. Донацију је додијелио Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије (КИРС) на основу конкурса намијењеног српским повратницима који су током избјеглиштва боравили на територију Србије. Српско народно вијеће судјеловало је у сношењу трошкова ПДВ-а и царињења те у расподјели помоћи крајњим корисницима.

— Конкурс који се одвијао посљедњих мјесец дана односио се на територије Шибенско-книнске и Личко-сењске жупаније, а радило се о бијелој техници и малим моторним машинама. Укупно 119 корисника добило је помоћ у виду стројева за прање рубља, штедњака, хладњака, тримера и моторних пила – рекла је за Новости Емина Ђурашевић из Центра за развој и инвестиције СНВ-а. Нагласила је значај чињенице да су расподјели у Шибенско-книнској жупанији присуствовали саборска заступница Ања Шимпрага и шибенско-кнински дожупан Огњен Вукмировић.

Истакнула је такођер велику улогу локалних вијећа српске националне мањине у овом послу.

— Вијећа, односно њихови предсједници и чланови информирају повратнике о конкурсима кад буду објављени, помажу заинтересираним корисницима око пријаве, дочекују технику и помажу око расподјеле. Због административних процедура, чекања на граничном прелазу, али и саме вожње од Београда до одредишта, допрема технике траје око два дана док расподјела потраје и неколико дана након тога – изјавила је Ђурашевић. Сурадња КИРС-а и СНВ-а траје јако дуго па је у задње двије године ово била већ осма расподјела.

— Врсте помоћи су различите – од бијеле технике, репроматеријала и малих моторних машина до кошница за пчеле. Како ствари стоје и с обзиром на околности узроковане пандемијом, КИРС и сљедеће године планира проводити овакве конкурсе уз помоћ СНВ-а – изјавила је Ђурашевић.

■ Н. Ј.

Допремање строја за прање рубља

Dani srpske kulture se održavaju *on line* od 14. do 18. decembra

Nepokolebljivost učenika i nastavnika rasinjske škole

Zaljubljen u Beograd

Beograd pršti jakim kulturnim životom, rekao je glumac Goran Bogdan na *online* Danima srpske kulture

Dijalogom koji je potpredsjednik 'Prosvjete' Duško Ljuština vodio s glumcima Tihomirom Stanićem i Goranom Bogdanom te kulturnim radnikom iz Banjaluke Nenadom Novakovićem, započeli su Dani srpske kulture u Zagrebu koji se održavaju *on line* od 14. do 18. decembra.

Goran Bogdan koji je ostvario niz značajnih uloga, a najnovija među njima je u filmu 'Otac' Srdana Golubovića, naglasio je da se odazivao na sva događanja srpske zajednice te je svojevremeno glumio i u Dramskom studiju Eho u okviru zagrebačke 'Prosvjete'. Ističući da ovi prostori imaju komparativnu prednost zbog sličnosti jezika, Bogdan je naglasio da je filmska koprodukcija bastion daljnjeg kulturnog razvoja.

— Moja iskustva u Srbiji gdje sad živim i radim su prelijepa i ugodna. Tamo se snima 30 projekata. Iako imam namjeru vratiti se u Hrvatsku, zaljubio sam se u Beograd koji pršti jakim kulturnim životom i gdje ima puno potencijala za djelovanje – rekao je Bogdan koji trenutno snima seriju 'Vreme zla' po trilogiji Dobrice Ćosića. Veteran Tihomir Stanić, koji bilježi 130 filmskih i 120 kazališnih uloga, naglasio je da se trenutno u Srbiji igra malo predstava, ali su sale uvijek pune.

Prelijepo iskustvo u Srbiji – Goran Bogdan (Foto: Marko Prpić/PIXSELL)

— U krizi će ljudi koji su na plati nekako preživeti, ali da nema TV-serija, većini slobodnih umetnika bilo bi jako teško. Mnogi koji su onemogućeni da igraju, praktički su bez prihoda. Zbog društvo treba naći načina kako da ljudi opstanu – rekao je. Nenad Novaković koji je bio direktor Narodnog pozorišta u Banjaluci, a sada je vlasnik fakulteta, izdavač, urednik i osoba s raznolikim aktivnostima, ustvrdio je da su nekad političari tjerali kulturne radnike da održavaju kulturni život, dok ih danas političari sputavaju i ne nude rješenja.

— Postoji razlika između institucionalne i vaninstitucionalne kulture; oni koji primaju platu i ništa ne rade, teško će se pokrenuti, dok oni inventivniji rade i dovijaju se kako mogu – rekao je.

Naredne večeri održana je *on line* tribina 'Život, djelo i ostavština Milutina Milankovića' na kojoj su direktor Kulturno-znanstvenog centra 'Milutin Milanković' u Dalju Đorđe Nešić i Aleksandar Popović, bivši ministar za nauku i vere u Vladi Srbije, naglasili da na ovim prostorima Milanković još uvijek nema mjesto koje bi kao svjetski priznati naučnik trebao imati. Ipak, ohrabruje što je sredstvima i naporima vlada Srbije i Hrvatske, sredinom prošle decenije Milankovićeva rodna kuća obnovljena i opremljena kao mjesto namijenjeno upoznavanju njegovog obimnog djela. Popović i Nešić složili su se da bi Dalj trebao biti poput Petnice u Srbiji, institucije koja se već 40-ak godina bavi razvojem naučne kulture, naučne pismenosti, obrazovanja i kulture kod mladih – učenika i studenata.

■ N. J.

Pandemijska svečanost

OŠ Andrija Palmović iz Rasinje i PŠ Veliki Poganac obilježile su dan škole

Osnovna škola Andrija Palmović, zajedno s Područnom školom Veliki Poganac, proslavila je nedavno Dan škole. Ove godine zbog epidemioloških mjera svečanost proslave imala je nešto drugačiji program, a on se sastojao od posjete rodnoj kući Andrije Palmovića, pjesnika i sveštenika rođenog u Rasinji te virtualnog obraćanja ravnatelja rasinjske škole Krune Belaja svim učenicima. U samoj proslavi naročito su se istaknuli vrijedni učenici i učenice te nastavnici PŠ Veliki Poganac koji su izradili kratki video uradak pod nazivom 'Škola je čarobno mjesto'. Velikopoganačka škola pohvaljena je i zbog učenika Rajana Kenig a čiji je likovni rad pobijedio na konkursu za logo škole.

Vijenac na kući Andrije Palmovića

— Ravnatelj škole Krunoslav Belaj virtualnim putem objavio je ime pobjednika školskog natječaja za izbor Loga škole. Njegovo ime je Rajan Kenig i ide u 3. razred Područne škole Veliki Poganac, a razrednik mu je Vedran Savić. Njegov likovni rad od sada će biti službeni Logo škole. Poseban trud u kreiranju čestitke povodom obilježavanja Dana škole uložili su učenici i učitelji Područne škole Veliki Poganac koji su izradili kratki video-uradak pod nazivom 'Škola je čarobno mjesto'. Taj animirani film napravljen tehnikom stop animacije – navedeno je iz OŠ Andrija Palmović Rasinja.

■ Zoran Vitanović

INFO

Turistički putokazi u Vojakovačkom Osijeku

Vojakovački Osijek kod Križevaca dobio je novu turističku signalizaciju. Turistička zajednica Grada Križevaca u ovom poznatom krajiškom mjestu, postavila je još preko 15 putokaza. Osim pravoslavne crkve Sv. Nikolaja, svoje putokaze dobili su još mjesni spomenik NOB-a, hrast Visovi te mnoge druge Nikolama turističke atrakcije. Na putokazima su se pored znamenitosti po prvi put našle

lokacije od naučnog i ekološkog značaja kao što su astronomska promatračnica Ivanovac i staza za promatranje ptica Bare. U planu je postavljanje drvenih putokaza i do turističkih odredišta, a radi se i na istraživanju arheoloških i paleontoloških nalazišta.

— To je jako važno radi promocije povijesne, kulturne i prirodne baštine našeg mjesta te zbog razvoja seoskog turizma kojim se mogu baviti mnogi OPG-ovi. Posebno je dobro za mlade ljude da pokušaju osigurati egzistenciju kroz turizam koji ovdje ima potencijala. Odlična je stvar što se nalazimo na glavnoj biciklističkoj ruti, što su tu planinarske staze – rekao je mještanin Branko Vitanović.

■ Z. V.

Asfalt u Srdincu

Na području Općine Novigrad Podravski u Koprivničko-križevačkoj županiji, na red za asfaltiranje došla je cesta u Srdincu, pored susjednog Plavšinca i Vlaislava, jednog od nastarijih naselja u okolini Koprivnice, nastanjenog pripadnicima srpske manjine. Spomenuta cesta asfaltirana je u dužini nešto više od pola kilometra, a vrijednost radova bila je 180.000 kuna, što je osiguralo privatno poduzeće za proizvodnju vitamina i dodataka prehrani Greenbird Medical d.o.o. kao glavni investitor, budući da cesta vodi do zemljišta u posjedu ove tvrtke. Asfaltirana cesta saobraćajno će povezati vinorodne i druge poljoprivredne površine te turistički atraktivne lokacije u Srdincu. S obzirom da se Srdinac nalazi u neposrednoj blizini podravske magistrale te na pola puta između gradova Koprivnice i Đurđevca, s novom saobraćajnom infrastrukturom, dobit će na značaju.

■ Z. V.

Награђени миротворци

Добитница Лејла Шехић Релић нагласила је да градити мир значи борити се за равноправност

Прошлог петка, у осјечком Хрватском народном казалишту, Центар за мир, ненасиље и људска права Осијек организирао је додјелу Награда и признања за промицање миротворства, ненасиља и људских права ‘Крунослав Сукић’. Те награде и признања утемељена су у част мировног активисте и хуманисте Крунослава Сукића, једног од оснивача Центра. Било је предвиђено да ће се овогодишња свечаност због епидемиолошких разлога одржати уз онлине-пријенос и окупљање добитника преко платформе Зум. Платформа је функционирала одлично, али је заказала друга техника па директног преноса није било.

Додјела преко платформе

Награду ‘Крунослав Сукић’ 2020. примили су режисерка Дана Будисављевић, новинарка Данка Дерифај и предсједница извршног одбора Хрватског центра за развој волонтерства Лејла Шехић Релић. Признање ‘Крунослав Сукић’ 2020. додијељено је Иницијативи ‘Једни за друге’, Екуменској иницијативи жена Омиш те Младену Кожићу и Иви Шеготи. Посебно признање ‘Крунослав Сукић’ 2020. добила је Ајна Јусић. Признање ‘Крунослав Сукић’ Књига десетљећа 2010/2020. додијељена је ауторима двију књига: Дејану Јовићу (’Рат и мит: Политика идентитета у суврeменој Хрватској’) те Славену Рашковићу и Игору Чоки (’Живјети у Лимбу – књига ожиљака’). На концу основне школе Иване Брлић-Мажуранић из Огулина и Владимира Назора из Потпићана добиле су признање Миротворна школа 2020.

Добитницима је честитала замјеница осјечког градоначелника Жана Гамош, истакнувши да се Град Осијек поноси том наградом јер је она препозната и национално, и регионално, и међународно као ‘Осјечка мировна награда’, а понос проистиче и из чињенице да се управо из Осијека шаљу поруке мира. Добитница Лејла Шехић Релић нагласила је да за њу та награда представља поглед на пут који траје готово 30 година те да градити мир данас заправо значи борити се за равноправност, за одрживи развој и једнакост. Честитке свим добитницима упутили су и пучка правобранитељица Лора Видовић те велепосланик Краљевине Низоземске у Хрватској др. Хендрик Јан Воскамп.

Добитници се међусобно веома разликују и потјечу из различитих друштвених слојева, група и генерација, али им је заједничка посвећеност мирољубивом друштву и то је ‘заједничко тло’ које представља Мировна награда и признања ‘Крунослав Сукић’ – истиче осјечки Центар за мир.

■ Јован Недић

Медаља за Месингера

У Културном и научном центру ‘Милутин Миланковић’ у Даљу, 11. децембра су одржани 13. Миланковићеви циклуси. Реч је о централној манифестацији која се одржава у мају, месецу рођења великана светске науке, али је ове године била одгођена због епидемиолошких разлога.

— У последњи час одлучили смо да направимо комбинацију реалног и виртуелног програма уочи 62. годишњице смрти Милутина Миланковића која се навршава 12. децембра. Програм смо поједноставили и осмислили га тако да обележимо стогодишњицу објаве Миланковићеве математичке теорије климе – објашњава Ђорђе Нешић, управник кнц-а. О тој књизи која је изашла 1920. године говорио је др. Александар Петровић из Београда који се у програм укључио путем интернета. Подсетио је да се након објаве тог дела, у науци појавио термин Миланковићевих циклуса.

— Домет и обим тог термина није завршио на границама Земље и на границама разумевања ледених доба него се проширио и на друге планете, али и даље, јер се тај термин данас употребљава за разумевање и као део методологије испитивања климе на планетама изван Сунчевог система – истакао је др. Петровић. Овогодишња ‘Златна медаља Миланковићевих циклуса’ за изузетан допринос проучавању дела Милутина Миланковића и раду кнц-а у Даљу додељена је академику Федору Месингеру (87) из Београда.

Федор Месингер
(Фото: YouTube)

— Федор Месингер спада међу најзначајније светске метеорологе. Члан је многих међународних метеоролошких организација, творац је новог модела у оквиру нумеричке метеорологије (ета модел), а значајан део своје научне каријере провео је као предавач у већем броју угледних страних универзитета у сад-у, Немачкој и Француској. Као члан Српске академије наука и уметности организовао је бројне манифестације посвећене Миланковићу. Стални је учесник ‘Миланковићевих циклуса’ у Миланковићевој родној кући у Даљу, од првих, 2008. године до данас – рекао је Ђорђе Нешић. Месингер се путем интернетске платформе Зум захвалио на награди истичући да је то ‘једно од најдивнијих знамења која је добио’.

■ Д. Бошњак

Stogodnjak (560)

18. 12. – 25. 12. 1920: čelnik crnogorskih republikanaca Jovan Đonović dao je veliki intervju talijanskom listu ‘Sekolo’. ‘Golemom porastu republikanske stranke doprinijela je najviše činjenica što su Crnogorci imali hrđavog kralja, kojeg su zbacili s prijestolja, i narod koji se nerado klanja kralju, pa makar on bio i drukčiji. Uza sve to više od 30 posto crnogorskih birača živjelo je u Americi, gdje su imali priliku da vide da se u republici bolje živi nego u monarhiji. Naši birači ... su nam preporučili da zahtijevamo republiku s jednim zakonodavnim tijelom koje treba da bude jače od svake kraljevske vlasti. Što se tiče komunizma, on se u Crnoj Gori javio spontano, kao i u mnogim drugim krajevima, koji su osuđeni na sirotinju...’ Đonović se osvrnuo i na djelovanje pristaša bivšeg kralja Nikole: ‘Ne može se reći da u Crnoj Gori nema nikog koji žali za bivšim kraljem...U crnogorskom selu, recimo, svrgnuti kralj nema pristalica. Za pobune o kojima se dosta čulo i čitalo krivi su većim dijelom talijanski krugovi, a to potvrđuje i sadržaj lista ‘Glas Crnogoraca’ koji izlazi u Italiji i iza kojeg stoje simpatizeri bivšeg kralja Nikole. U njemu se Crnogorce pozivalo da ne izađu na izbore i pritom im se čak i prijetilo. Međutim, ništa nije pomoglo: glasalo je čak sedamdeset posto Crnogoraca unatoč prijetnjama, hrđavom vremenu i slabim komunikacijama... U političkom pogledu narod traži da naša jugoslavenska država bude republika...’ izjavio je uz ostalo Đonović.

* vlada u Beogradu razmatra molbu štaba izbjeglog ruskog generala Vrangela da se u južnoj Srbiji dozvoli kolonizacija donskih Kozaka. U tu svrhu oformljena je posebna komisija, sastavljena od predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, agrarne reforme, socijalne politike, vanjskih poslova i rata koja bi trebala donijeti konačnu odluku. Međutim, već na prvom sastanku kolonizaciji se usprotivilo više predstavnika spomenutih ministarstava, najviše zbog golemih materijalnih izdataka, ali i zbog činjenice da bi to – kako su kazali – ‘usporilo naseljavanje naših državljana koji su već podnijeli molbe...’ U prijedlogu se navodi da bi se Kozaci naselili uglavnom oko Drenice i da ih, zajedno s porodicama, ima oko 7000. Računa se da bi troškovi ovog naseljavanja iznosili najmanje 120 milijuna dinara.

* i dalje traje štrajk rudara u Trbovlju i okolnim ugljenokopima koji su organizirali komunistički aktivisti. Računa se da štrajka najmanje 10.000 rudara. Oni traže poboljšanje uvjeta rada, kao veća materijalna prava.

■ Đorđe Ličina

5 AЊEM ĆURIN ЋУРИН (1953. — 2020.)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Trump i trumplji

str. 3-4

Vaso i Haso

Stisnuta desnica

Tokom rujna iz Jasenovca će biti uklonjen ustaški pozdrav, a domoljubne junačine će se uz malo buke smjerno pokoriti diktatu stranačkog vrha

str. 3–4, 6–7.

Pjesnik trafike

Donosimo izbor tekstova Predraga Lucića, a o njemu za Novosti pišu i govore Milivoj Beader, Sonja Biserko, Filip David, Boris Dežulović, Zlatko Dizdarević, Oliver Frljić, Mira Furlan, Drinka Gojković, Sinan Gudžević, Drago Hedl, Viktor Ivančić, Jovica Ivanovski, Božo Koprivica, Katarina Luketić, Mirjana Miočinović, Branko Mijić, Dino Mustafić, Tamara Opačić, Zoran Predin, Vedrana Rudan, Hrvoje Šimičević, Vojo Šindolić, Dubravka Ugrešić i Nenad Veličković str. 3-11.

7 ALEM ĆURIN ĐURIN (1953. — 2020.)

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

NOVOSTI
#948
Samostalni srpski tjednik
Petak 16/02/2018
10 kn/100 din/1.20€
ISSN 1845-6955

Gost u grlu

Vučić je u Hrvatskoj upriličio političko-estradni šou u kojem su se najviši predstavnici hrvatske vlasti i opozicije ispostavili nedoraslim statistima str. 6-9.

NOVOSTI
#961
Samostalni srpski tjednik
Petak 18/05/2018
10 kn/100 din/1.20€
ISSN 1845-6955

Križni blud

Istražili smo kako Crkva štiti pedofile. Otkrivamo da don Drago Ljubičić i nakon odsluženog zatvora drži mise za obitelj i mlade koje mu odobrava krčki biskup Ivica Petanjek. 'Ima slobodnu volju da ih održava gdje hoće', potvrdio nam je vikar biskupije Franjo Velčić

str. 6-8.

NOVOSTI
#1024
Samostalni srpski tjednik
Petak 02/08/2019
10 kn/100 din/1.20€
ISSN 1845-8955

Oluja na kvadrat

Političko klatno toliko je otišlo udesno da će ovogodišnje obilježavanje Oluje proći u znaku unutardesničarskog pjevačkog obračuna između Marka Perkovića Thompsona i Miroslava Škore str. 4-5.

NOVOSTI
#1028
Samostalni srpski tjednik
Petak 30/08/2019
10 kn/100 din/1.20€
ISSN 1845-8955

Plodno zlo

Iako premijer Plenković i brojni političari napade na Srbe proglašavaju individualnim incidentima, oni su posljedica društvene klime koju vlast potiče i tolerira

str. 2-5., 7, 10-11.

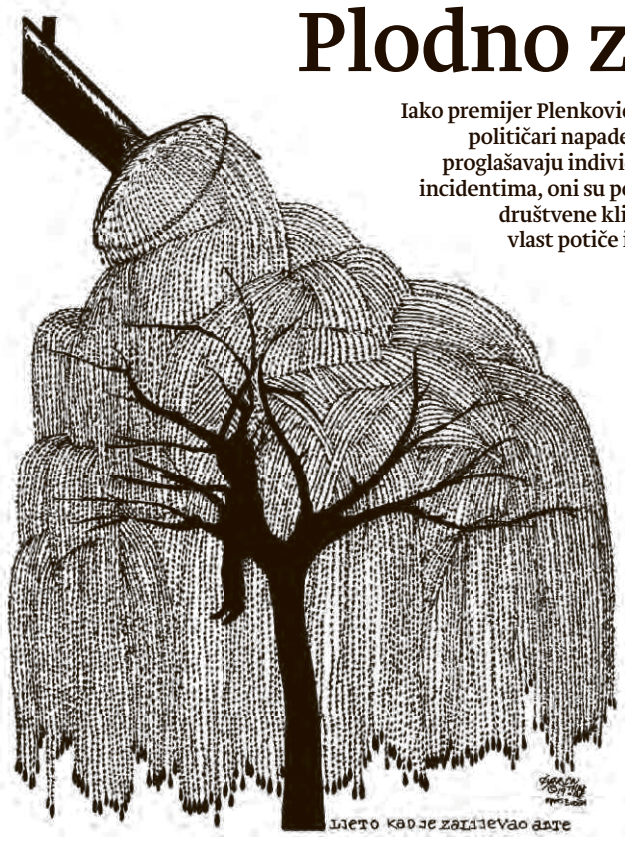

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Masovna groznica

Širenje koronavirusa na Hrvatsku praćeno je medijskim širenjem panike i zazivanjem oštrih mjera na društvenim mrežama, iako bolest nalikuje gripi u čijem se slučaju one nisu pokazale efikasnima str. 3.

Bum ili ne bum

Za šefa HDZ-a Bernardić je žalosna neznalica, a za šefa SDP-a Plenković je napuhani balon. Koji će od njih dvojice biti relativni pobjednik nedjeljnih izbora? str. 4.

Spoji na svome

Osamdesetak sela s većinskim srpskim stanovništvom još uvijek nema struju. Nakon geste pomirenja na ovogodišnjem obilježavanju 'Oluje', vrijeme je da Vlada napokon omogući dostojanstven život Srbima u ruralnim područjima str. 2-5.

Frka i struka

Na apel 26 uglednih hrvatskih znanstvenika da se uozbilji pristup suzbijanju epidemije, Vlada je reagirala praktičnim uklanjanjem petoro potpisnika apela iz Znanstvenog savjeta, gdje ostaju ljudi koji posljednjih mjeseci nisu uspjeli formulirati nikakvu suvislu protuepidemijsku strategiju str. 4–5.

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

U povodu foruma o dvama manifestima evropske ljevice održanom na Subversive Festivalu

PIŠE Srećko Pulig

U potrazi za novim manifestom

Dva aktualna manifesta doprinos su strateškim raspravama unutar evropske ljevice. Ti dokumenti zagovaraju radikalne promjene i pokušavaju domisliti izazove s kojima će se suočiti neka buduća narodna vlada

U SKLOPU ovogodišnjeg zagrebačkog Subversive Festivala, koji osim filmskog uključuje i teorijski dio, održano je više predavanja i jedan forum. Potonji je održan u obliku dva panela na Zoomu, a na njemu su sudjelovala i neka nama već poznata lica, koja su već gostovala na festivalu ili se bave i našim krajevima. To su, među ostalima, COSTAS LAPAVITSAS, CATHERINE SAMARY, TIJANA OKIĆ, a trebao je govoriti i Éric TOUSSAINT, no on je otkazao sudjelovanje. Sve to događalo se unutar Alter-ekonomskog foruma, koji je moderirao DIMITRIJE BIRAČ.

Kao povod za razgovor služila su dva manifesta, odnosno prijelazna programa evropske ljevice, koje sad imamo objavljene u obliku dviju knjižica i na našem jeziku (što je četvrti prijevod u svijetu). U okviru projekta ReCommons Europe, uz suradnju brojnih organizacija i pojedinaca nastala su ta dva kolektivna teksta. Prvi se zove 'Manifest za novi narodni internacionalizam u Europi' (2019.), a drugi 'Manifest internacionalne ljevice: Utjecaj europskih politika na globalni Jug i potencijalne alternative' (2020.). U razgovorima na Zoomu sudionici nisu prepričavali te tekstove, već su se fokusirali na neke nove i stare izazove koji stoje pred internacionalnom ljevicom. Mi ćemo ovdje pokušati dočarati osnovne smjernice tekstova, koji uslijed pandemije koronavirusa 'zastarijevaju' brže no što su napisani. Događaji nas, naime, pretječu, a međunarodne institucije kapitala brzo se u hodu prestrojavaju i teško je i pratiti i znati što se sve događa. To je u svom nastupu naglasio Lapavitsas, tvrdeći kako su ti tekstovi već dijelom zastarjeli.

Dva kolektivna teksta nastala su u okviru projekta ReCommons Europe

Ipak, mi ćemo reći što oni sadrže, a unatoč tome što se radi o knjižicama (od 70, to jest 90 stranica, što su zapravo skraćene verzije), nije ih jednostavno prepričati. Razlog tome je njihov osebujan stil, kojim se obraćaju zamišljenoj 'narodnoj vladi', odnosno svim postojećim političarima, aktivistima i građanima ne samo Evropske unije, nego i šire. Taj stil je kondenziran u poglavlja koja opisuju sadašnje stanje, ali i preporučuju kratkoročne, srednjoročne i (rjeđe) dugoročne mjere, kako da se ono prevlada. U tekstovima nema važnijih i manje važnih dijelova, oni su konzistentni na razini gustoće i zato je teško nešto izdvojiti, iako se toliko toga u formatu novinskog članka mora preskočiti.

Riječ je, kako piše u predgovoru 'Manifesta za novi narodni internacionalizam u Europi', o pokušaju da se doprinese strateškim raspravama koje se odvijaju unutar evropske narodne ljevice. Stručnjaci koji su ga pisali pokrivaju područja ekonomije, politologije, filozofije, antropologije, prava, ekologije, sindikalizma, feminizma, solidarnosti sjevera i juga itd. Zastupljene su barem tri generacije istraživača, a prijedlozi usmjereni na 'glavna pitanja s kojima će se narodna vlada morati suočiti čim dođe na vlast'. Oni zagovaraju radikalne promjene, te ih se kao i svaki prijelazni program može kritizirati s dvije strane. Jedna je ona tzv. realne politike, za koju su, npr. onako kako je mi 'konzumiramo' preko *mainstream* političara i medija, takvi nacrti potpuno nerealni, utopistički i pretjerani. Sjetimo se samo kako je politička klasa posvuda iskoristila žargon borbe 'protiv svih radikalizama', zloupotrijebila pojam 'populizam' za sve pojave koje se obraćaju narodu direktno i bez njihova blagoslova. Drugi mogući prigovor takvim nacrtima mogao bi doći od ortodoksnije ljevice, jer u njima nema puno marksističkog žargona te bi oni kojima je Komunistički manifest dovoljan tekst za poziv na akciju, mogli biti razočarani ili bi im se pisanje takvih novih programatskih tekstova moglo učiniti uzaludnim.

Vratimo li se onima koje još uvijek zovemo političarima, jasno je da oni žive od toga da ne prave razliku između lijevog i desnog radikalizma, lijevog i desnog populizma, jer za njih je činjenica da se takve pojave mogu pripisati i ljevici i desnici krucijalni dokaz da su svi 'ekstremizmi' jednaki, a da je samo 'centar', tj. oni, garancija stabilnosti poretka i normalnog društvenog života. No taj centar ili bolje 'radikalni centar' odavno opstaje samo na aparatima. Ne samo zbog krize izazvane koronom, ali i zbog nje, nego zato što u sve većoj mjeri odustaje od demokratskih procedura, ljudskih prava te na kraju prava na život tolikih ljudi. Ono što smo nekada zvali demokratskim deficitom u EU u međuvremenu je metastaziralo u nadnacionalnu nedemokratsku i autoritarnu tvorevinu, pa je za radikalnu ljevicu pitanje je li ju još moguće u bilo kakvom obliku reformirati ili je naprosto treba napustiti. A već tu počinju problemi jer razlika između reforme i revolucije samo je uvjetna i jedno je uvijek pratilo drugo. Da li je zahtjev da se ukinu glavna tijela EU-a kakva su sada, poput Evropske komisije i Evropske centralne banke (ECB) još uvijek reformistički? I je li revolucionarno tražiti lijeve izlaske ne samo iz Eurozone, kakvih prijedloga je bilo u doba grčke krize, nego i iz same Unije? Brexit je s desne strane pretekao mogućnost tog pitanja kao Lexita, lijevog izlaska pojedinih članica iz zajednice.

Tekstovi u ta dva manifesta uvijek paralelno slijede logiku na barem tri, ako ne i četiri nivoa. Jedan je lokalni, drugi nacionalni, a treći evropski. Onaj četvrti je naravno globalni, ali ne u smislu nužnosti neoliberalne globalizacije, nego problematiziranja odnosa Sjevera i Juga, bogatih i siromašnih, raznih potencijalnih i stvarnih geopolitičkih preslagivanja među državama, koja su stalno u toku. Kako bilo: 'Reforma putem izbora na europskoj

Kompanija je u pandemiji učvrstila svoju poziciju predatorskog transnacionalnog carstva

PIŠE **Tena Erceg**

Foto: Pascal Rossignol/ Reuters/PIXSELL

Amazon vas gleda

Na dan početka kampanje ‘Neka Amazon plati’ štrajkovi i protesti dogodili su se u Amazonovim skladištima diljem svijeta. ‘Amazon nadzire kupce, konkurente, građane i imigrante, a svoje zaposlenike nadzire invazivno i sveprisutno’, ističu iz Instituta Open Markets, stoga ne čudi da se radnici osjećaju kao da ih netko promatra čak i dok spavaju

Pisci manifesta tvrde da je nužno i moguće suprotstaviti se silama nejednakosti i reakcije oslanjajući se na inicijativu građana, organizirane društvene pokrete i ‘djelovanje narodne vlade posvećene obrani prava za sve’

razini nije realna opcija. (Vrlo) hipotetička većina za radikalnu lijevu koaliciju u Europskom parlamentu ne bi omogućila uvođenje izmjena u najvažnije ugovore ni demokratsku kontrolu Europske komisije i ECB-a, a to su dva glavna ratna stroja neoliberalizma u Europi.’ Evropski parlament je nemoćan, a ECB, Evropska komisija, pa i Evropski sud pravde i razne evropske agencije, u potpunosti su neovisni. Ali od narodne suverenosti. Istodobni izbori u većini država članica jednako tako izgledaju iluzorno. Na jednom mjestu stoji i konstatacija: ‘EU danas predstavlja ne samo avangardu neoliberalizma u svijetu, već i skup institucija koje nije moguće reformirati. To je razlog zbog kojeg ona ljevica usmjerena prema društvenoj transformaciji više ne može biti vjerodostojna i realistična, ako u središtu svoje strategije nema potpuni raskid s ugovorima i institucijama EU.’

Pregovori s institucijama, postizanje konsenzusa ako se ne drži dominantna pozicija, više ne pale. Pokazalo je to iskustvo Syrizine vlade iz 2015. Što je rješenje? Pisci manifesta tvrde da je nužno i moguće suprotstaviti se silama nejednakosti i reakcije i to na sva tri spomenuta nivoa, oslanjajući se na inicijativu građana i na organizirane društvene pokrete te ‘na djelovanje narodne vlade posvećene obrani prava za sve’. Za to je potrebno da se ‘narodna ljevica’ uzdigne do potrebne razine, da bi se mogla suočiti sa današnjim izazovima. Nedostatak radikalnosti i hrabrosti proizlazi uglavnom iz nedostatka narodne baze društvenih pokreta koji su, ma kako masovni, ipak često izolirani od te baze, a trebali bi odozdo izazivati postojeći poredak. Taj dokument zagovara početak procesa prevladavanja kapitalizma i istovremene ekološke tranzicije. Autori misle da u osnovnim crtama odgovaraju i na strateško pitanje kako to učiniti, koje ne ostaje na nivou apstraktnog trebanja. Zato su poglavlja manifesta zamišljena kao prijedlozi koji proizlaze iz razmišljanja o aktualnom i dugoročnom djelovanju.

Prvo poglavlje ‘Manifesta za novi međunarodni internacionalizam u Europi’ nudi načela, strategije i alate za realizaciju prijedloga i ciljeva. Cilj je odgovoriti na pitanje što bi narodna vlast trebala poduzeti u svojim prvim danima i mjesecima. Drugo poglavlje tematizira javni dug, u kojemu razlikuje nelegitimni, odiozni i neodrživi dio, od kojih se treba odustati. Treće poglavlje govori o bankama, koje treba podruštveniti, kako bi služile osnovnim potrebama ljudi, a ne akumulaciji kapitala. To se odnosi na sve nivoe bankarstva, uključujući i centralne banke pojedinih država članica EU-a. Kao četvrto poglavlje na red dolaze zaposlenost i socijalna prava, koja bi poboljšala uvjete života većine, osigurala demokratsku vlast nad sredstvima i svrhom rada. Zatim se, u petom poglavlju, govori o energetskoj i ekološkoj tranziciji, koje treba razlikovati od projekata ‘zelenog kapitalizma’. Tu su i feminističke borbe, kao transverzala prema svim ostalim socijalnim i političkim borbama. Postoje osnovna ljudska prava na obrazovanje i zdravlje, razvijanje svih javnih usluga, kao suprotnost njihovoj trenutnoj komodifikaciji i degradaciji. Osmo poglavlje tiče se međunarodne politike, mira i solidarnosti među narodima. Zadnje, deveto poglavlje, vraća se na početak i na fenomenološki pristup kojim se sada, nakon opisanoga puta, ponovo izlažu polazne pretpostavke, ali na jednom višem nivou. Zaključno poglavlje pokušava odgovoriti na pitanje što učiniti u situaciji neprijateljstva i ograničenja koje će evropske institucije nametnuti. Govori se o strategiji neposluha, sukoba (uključujući mjere obrane, ali i napada), raskida itd. Tu negativnu dijalektiku treba pratiti nužnost obnove saveza i procesa s ciljem uspostavljanja međunarodne suradnje, kao alternative onima u EU. Nema povlačenja u nacionalne države. Riječima iz uvoda: ‘Narodni suverenitet može se izgraditi jedino suprotstavljanjem sadašnjim oblicima političkih institucija na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini te stvaranjem novih demokratskih institucija kroz organizaciju odozdo.’ Oko tog pitanja možda nema suglasja ni među piscima manifesta: ‘Moramo usvojiti internacionalnu strategiju i zagovarati europsku federaciju naroda, kao suprotstavljanje aktualnom tijeku integracije kojim u potpunosti dominiraju interesi krupnog kapitala.’

Drugi manifest, onaj koji govori o evropskim politikama na globalnom Jugu i potencijalnim alternativama, tiče nas se još i više. No ovdje imamo prostora navesti samo njegov sadržaj. On se sastoji od šest poglavlja i to redom: 1) Odnosi između globalnog Sjevera – posebice europskih zemalja – i globalnog Juga: opći okvir; 2) Ukidanje nelegitimnog i odioznog duga koji europske države potražuju od trećih zemalja, dajući apsolutni prioritet ljudskim pravima; 3) Ukidanje neokolonijalne politike EU-a u sferi trgovine i ulaganja; 4) Ukidanje nehumanih migracijskih politika tvrđave Europe; 5) Projekt protiv militarističke Europe; 6) Reparacije za zločine europskih kolonijalnih sila i europskog neokolonijalizma. Svaka od tih točaka zaslužila bi posebnu obradu, no to nije sadržaj kojim se u Novostima ne bavimo.

Ovdje smo ga, međutim, morali ponoviti i sažeti na jednom mjestu da predstavimo dva manifesta, koja treba ne samo čitati, nego shvatiti i kao vodič u javnom radu i životu. Kriza izazvana koronavirusom uglavnom je samo dodatno zaoštrila ovdje izložene i već prenapregnute probleme u našim društvenim zajednicama. Postalo je frazom reći kako je kriza izvorno neko vaganje, pa utoliko uvijek i šansa za sve strane u sporu. Ono što je bitno jest da se ne svedemo na monotematiku medicinskih mjera protiv zaraze i kratkoročne taktike raznih vlada oko izlaska iz ove društvene, ekonomske i zdravstvene krize. A ona je, po svemu sudeći, već sada veća od one koju smo imali 2008. i usporediva je samo s krizom iz 1930-ih, uz neugodan prizvuk opet mogućih svjetskih sukoba. No i u takvim metežima ljevica je u prošlosti znala iskoristiti priliku. A što se našeg konteksta tiče, možda ovdašnje nacionalne ljevice nisu navikle ili nemaju snage iznijeti tako ambiciozne i radikalne dokumente. Možda su one suviše obuzete vatrogastvom, a da bi se pozabavile svim nivoima konteksta, ne na kraju i onim međunarodnim, u kojem djeluju. U vremenima tolikih poraza teško je ne preplašiti se veličine vlastitih ciljeva. Ta mi želimo drugačiji svijet, onaj koji će nadići proizvodnju profita, a za to nam je potrebna i kritika u okvirima realno egzistirajućih kapitalizama, kakav je i onaj EU-a, i uviđanje granica takve kritike. Jer, tko vidi granicu, možda već vidi i preko nje. ■

Na takozvani crni petak, dan kada trgovine uvode sniženja cijena svojih proizvoda, započela je međunarodna kampanja pod nazivom 'Neka Amazon plati'. Cilj kampanje je pokušati zauzdati groteskno bogaćenje JEFFA BEZOSA, vlasnika najveće kompanije za *online* trgovinu Amazon, preko leđa radnika, čiji je broj upravo tih dana premašio 1,2 milijuna. Također tih istih dana kompanija je prijavila prihode za treći kvartal od 96,1 milijardu dolara, a bogatstvo samog Bezosa dosegnulo je brojku od 188,3 milijarde dolara, čime je postao najbogatiji čovjek na svijetu. U samo jednom danu u srpnju bogatstvo mu se uvećalo za 10 milijardi dolara, što se u medijima naziva 'najvećim pojedinačnim porastom bogatstva u povijesti čovječanstva'.

Organizacija Institute for Policy Studies izračunala je da bi Bezos sada svakom radniku mogao dati bonus od 105 tisuća dolara i ostati jednako bogat koliko je bio prije početka pandemije koronavirusa, događaja zahvaljujući kojemu je kompanija učvrstila svoju monopolističku poziciju na globalnom tržištu jer je dobar dio konkurencije bio prisiljen prestati raditi. Amazon je pritom prošle godine u SAD-u platio samo 1,2 posto federalnog poreza na profit, dok dvije godine koje su tome prethodile nije platio ništa.

U isto vrijeme, procjenjuje se da je oko 20 tisuća Amazonovih radnika zaraženo Covidom–19, a radnici u SAD-u i Velikoj Britaniji dobili su bonus od 300 dolara iako od početka pandemije rade u uvjetima povećane potražnje i opasnosti po zdravlje i život. Štoviše, dodatak od dva dolara po satu koji je bio uveden po izbijanju pandemije ukinut je već u svibnju, sa završetkom *lockdowna*, i više nije uvođen unatoč ponovnom rastu broja zaraženih. Kompanija je zbog rasta potražnje otvorila nova skladišta i u 10 mjeseci pandemije zaposlila 427 tisuća novih radnika, što je za čak 50 posto više u odnosu na prošlu godinu. Oko 85 posto radnika plaćeno je minimalnih 15 dolara po satu, a u statistiku broja radnika nije uključeno i oko pola milijuna dostavljača, kontraktora koji nisu zaposleni direktno u Amazonu.

Amazon je, drugim riječima, u pandemiji učvrstio svoju poziciju ključne poluge globaliziranog kapitalizma i postao predatorsko transnacionalno carstvo, East India Company 21. stoljeća, kako su je zbog veličine i kolonijalističkog načina širenja nazvali DAVID ADLER i JAMES SCHNEIDER iz organizacije Progresivna internacionala (PI), koja sudjeluje u kampanji. Kompanija je već odranije ozloglašena zbog prisiljavanja radnika da ispunjavaju nehumano visoke kriterije produktivnosti, zbog čega su zabilježene i pojave kao što je uriniranje u boce, a tisuće prekarnih radnika koji se tamo zapošljavaju dobivaju isključivo ugovore na određeno vrijeme i bez fiksne satnice. Štoviše, u Amazonu preferiraju i računaju s velikom fluktuacijom radnika jer znaju da oni ne mogu dugo izdržati takve uvjete rada, ali i da je time manja vjerojatnost da će doći do radničkog udruživanja i organiziranja.

U kakvoj je uzlaznoj putanji Amazonova potražnja za radnom snagom nedavno je pojasnila potpredsjednica kompanije za razvoj radne snage ARDINE WILLIAMS, kada je New York Timesu rekla da je kompanija već započela 'suradnju s predškolskim ustanovama s ciljem da se u njih uvede osnovno tehnološko obrazovanje djece'. 'Želimo da dotok već bude spreman i otvoren kada u idućih 10 godina naša potreba za zapošljavanjem bude sve više rasla', rekla je Williams krajem studenoga.

Unatoč ciljanoj strategiji za sprječavanje organiziranja radništva, na dan kada je započela kampanja štrajkovi i protesti dogodili su se u Amazonovim skladištima diljem svijeta, od Bangladeša, Indije i Australije, pa do Njemačke, Poljske, Španjolske, Francuske, Velike Britanije i Amerike. U Francuskoj i Velikoj Britaniji radnici su pokrenuli i sudske tužbe, pri čemu je ona u Francuskoj završila odlukom suda prema kojoj kompanija mora poboljšati zdravstvene standarde pod prijetnjom globe od milijun eura za svaki dan neispunjenja odluke. Britanski sindikat GMB godinama se pak bori s Amazonovim odvjetnicima zbog toga što im kompanija zabranjuje pristup skladištima u cilju učlanjivanja radnika. Poljskim radnicima također je onemogućeno sindikalno udruživanje, a u štrajku koji su organizirali na crni petak tražili su da im se plaće izjednače s onima radnika u Njemačkoj, koje su trostruko veće, kao i da se pravo na sindikalno udruživanje regulira na razini Evropske unije. Krajem studenoga radnici skladišta u Bessameru u Alabami također su najavili da će pokušati osnovati sindikat, što bi, ukoliko se dogodi, trebao biti prvi takav uspješan pokušaj u zemlji u kojoj Amazon ima gotovo 800 tisuća radnika.

Amazon je još 2018. svoj softver za prepoznavanje lica Rekognition prodao nizu američkih represivnih institucija. Nakon ubojstva Georgea Floyda donesena je odluka o jednogodišnjem moratoriju na policijsko korištenje ovog softvera

Peticiju 'Neka Amazon plati' potpisalo je, uz niz organizacija, i više od 400 političara iz 34 države svijeta, sa zahtjevima koji prije nešto desetljeća ne bi bili naročito radikalni, ali se danas uglavnom doživljavaju kao lista lijepih, ali nerealnih želja: da se radnicima povećaju plaće i poboljšaju mjere za zaštitu zdravlja, da se prekarni ugovori zamijene sigurnijima, da kompanija obustavi nadzor radnika, da prekine suradnju s represivnim institucijama poput policije i imigracijskih agencija te onu s fosilnim lobijem, da smanji svoj karbonski otisak (koji je veći nego onaj dvije trećine država svijeta), te da omogući radničko organiziranje, a u upravu pripusti predstavnike radnika.

Upravo je, međutim, radničko udruživanje najveći trn u oku Amazonovog menadžmenta: ogroman dio ljudskih i financijskih, a naročito tehnoloških resursa upregnut je u sprječavanje takvih inicijativa. Koliko nisko su u tome spremni ići na svojoj je koži osjetio bivši zaposlenik CHRISTIAN SMALLS, koji je radio u Amazonovom skladištu na Staten Islandu. Smalls je ondje u ožujku organizirao prosvjed, nakon čega su mu se počeli javljati radnici iz drugih skladišta, kao i novinari. U medije je kasnije procurio sadržaj sastanka koji je tim povodom održala uprava, pa se saznalo da su najveći umovi Amazona, uključujući i samog Bezosa, na sastanku razglabali kako će Smallsa u javnosti prikazati kao 'glupog i neartikuliranog' i kao takvog ga 'učiniti licem cijelog pokreta'. Smalls je dobio otkaz i nedavno tužio kompaniju jer je osvećivanje zbog radničkog udruživanja kažnjivo po federalnim zakonima SAD-a.

Ipak, kampanje ocrnjivanja skoro pa da su benigna metoda kada se usporede s golemim sustavom nadzora radnika, metode kontrole koja je, prema nalazima britanske istraživačke kompanije Gartner, postala standard u većini velikih svjetskih kompanija. Prema podacima Gartnera iz perioda od 2015. do 2018. godine, od 239 kompanija koje su istraživali njih 50 posto imalo je neki oblik nadzora zaposlenika, dok je očekivani udio ove godine trebao dosegnuti 80 posto. Portal Vice objavio je krajem studenoga da je Amazon još prošle godine angažirao špijunsku agenciju Pinkerton, 'notornu po svojim antisindikalnim aktivnostima' koje traju još od kraja 19. stoljeća. U rujnu ove godine Amazon je objavio i dva oglasa za radna mjesta 'viših obavještajnih analitičara' koji bi se trebali baviti 'nadzorom budućih rizika', uključujući i 'organizirano radništvo, aktivističke grupe i neprijateljske političke vođe'. Nakon objave oglasi su uklonjeni, ali su još uvijek arhivirani na internetu.

Amazonov Operativni centar za globalnu sigurnost geoprostorni je alat osmišljen za vršenje ovakve vrste nadzora, a Institut Open Markets, inače protržišno orijentirani *think tank*, objavio je u rujnu izvještaj u kojemu analizira upravo za što sve Amazon koristi taj alat. 'Amazon je prije svega nadzorna kompanija', piše u izvještaju, 'a prikupljanje podataka u samoj je srži njegovog poslovnog modela.' 'Amazon nadzire kupce, konkurente, građane i imigrante, a svoje zaposlenike nadzire invazivno i sveprisutno', napisali su autori, pa opisali kako je kompanija svoje nadzorne kamere nedavno opskrbila umjetnom inteligencijom koja prati pokrete zaposlenih i osigurava da se oni drže mjera socijalne distance propisanih zbog pandemije Covida–19.

Kada zaposlenici padnu ispod Amazonove odabrane norme produktivnosti, primjerice broja paketa po satu, 'softver u skeneru ukori zaposlenike koji previše vremena troše mimo zadatka, uključujući i objavljivanjem upozorenja, pa čak i 'okončavanjem' zaposlenika'. Amazonov softver programiran je s ciljem 'minimiziranja slobode radnika i individualnog donošenja odluka' tako što osmišljava rute kojima se radnici trebaju kretati skladištima. Sve ovo kod njih dovodi do 'konstantne panike niskog intenziteta' i dehumanizacije kojom ih se tretira kao 'robote ili zombije'. Zaposlenik HIBAQ istraživačima je rekao da ta anksioznost ne prestaje ni nakon završetka radnog vremena, već da se on, kao i mnogi drugi radnici, 'osjeća kao da ga netko promatra čak i dok spava'.

Druge programe kompanija koristi za predviđanje 'rizika od sindikalnog udruživanja' putem analize desetaka različitih varijabli, poput ekonomskog statusa, 'indeksa različitosti' i 'osjećaja zajedništva', a na temelju tih podataka izrađene su i mape na kojima su označena skladišta visokog rizika. U izvještaju koji je nedavno objavio Amnesty International, a koji se također bavi ovim Amazonovim praksama, napominje se da one predstavljaju kršenje prava na privatnost, tim više ako se ono provodi u cilju sprječavanja međunarodnim i nacionalnim zakonima zajamčenog prava na sindikalno udruživanje.

Amazon je, osim toga, još 2018. godine svoj softver za prepoznavanje lica Rekognition prodao nizu američkih represivnih institucija, poput policije i agencije za imigraciju. U lipnju je, nakon policijskog ubojstva Afroamerikanca GEORGEA FLOYDA, donesena odluka o jednogodišnjem moratoriju na policijsko korištenje ovog softvera, nakon što je ustanovljena velika mogućnost pogrešnog spajanja lica i baze podataka kriminalaca, ali samo kada se radi o nebijelcima. Amazonova kompanija Ring, koja proizvodi sigurnosne sustave za domaćinstva, također surađuje s lokalnim policijama tako što im omogućava direktan pristup snimljenim materijalima. Organizacija Američka unija za građanske slobode (ACLU) tvrdi da Ringov portal 'zamagljuje liniju između korporativnog i državnog nadzora', dok je neprofitna grupa za digitalna prava Electronic Frontier Foundation početkom ove godine objavila da aplikacija osobne podatke korisnika šalje nizu marketinških kompanija. U zahtjevima kampanje 'Neka Amazon plati' stoga se eksplicitno traži i da Amazon prekine suradnju s 'policijskim i imigracijskim službama koje su institucionalno rasističke', te 'zaustavi razvoj, korištenje i prodaju uređaja i softvera kojima se proširuju prakse masovnog nadzora'. ■

Aktivistička akcija u Francuskoj (Foto: Charles Platiau/Reuters/PIXSELL)

INTERNACIONALA

Stvarni svijet špijuna

Le Carréov moralno mutni univerzum bitno je realističniji od James Bondovog glamura. Pisac je do kraja života bio ogorčen arogancijom, izdajom i ravnodušnošću bogatstva i moći

Kritičari su ustvrdili da knjige JOHNA LE CARRÉA prelaze granice žanra, štoviše, riječima književnice MARGARET ATWOOD, one predstavljaju 'ključ za razumijevanje sredine 20. stoljeća'. U središtu književnog svijeta koji je stvarao Le Carré odnosi su dvaju hladnoratovskih blokova te preispitivanje jaza između retorike o slobodi koja vlada na zapadu i krhkih nastojanja da se ona očuva, piše list The Guardian. Poznati britanski pisac, preminuo prošle subote u 89. godini od upale pluća, razumijevanje funkcioniranja špijunskog svijeta temeljio je ponajprije na vlastitom iskustvu. Le Carré je počeo raditi za britanske tajne službe krajem 40-ih prošlog stoljeća dok je u Švicarskoj studirao njemački jezik. Nakon što je diplomirao nastavio je raditi kao obavještajni časnik čija je zadaća bila regrutiranje i nadzor špijuna iza željezne zavjese. Svoj prvi roman, naslovljen 'Poziv za mrtve' objavio je 1961. Već sljedeće godine objavio je i drugi, pod naslovom 'Kvalitetno ubojstvo'.

U oba se djela pojavljuje George Smiley, a taj lukavi, ali nesretni i blagi špijun kojeg vara supruga postat će središnji lik mnogih Le Carréovih romana. Usamljen i bez iluzija, Smiley djeluje unutar špijunskog svijeta u kojem se odvijaju birokratske igre moći, nedostaje sredstava za rad, a dobro i zlo je teško izvagati. Daleko od glamuroznog prikaza špijunskog života na visokoj nozi, i drugi njegovi likovi usamljeni su pojedinci koji se kreću unutar lažnog labirinta ljudskih odnosa gdje je izdaja vrsta ljubavi, laž vrsta istine, a dobri ljudi služe lošim ciljevima i obratno, kako je u listu New Yorker napisao britanski povjesničar TIMOTHY GARTON ASH.

Le Carre 2017. u Hamburgu na predstavljanju romana 'Špijunska baština' (Foto: Christian Charisius/DPA/PIXSELL)

Brojni su kritičari, ali i nekadašnji šef britanske obavještajne službe MI6, Sir ALEX YOUNGER, ustvrdili da je Smiley daleko realističniji lik od ipak bitno slavnijeg Jamesa Bonda, agenta nadljudskih sposobnosti koji vrši spektakularne akcije: za razliku od lika koji je stvorio pisac IAN FLEMING, Smiley je zapravo 'Bond za odrasle'. Za Le Carréov treći roman, 'Špijun koji je došao iz hladnoće' objavljen 1963. GRAHAM GREENE je rekao da je 'najbolji špijunski roman koji je pročitao'.

Nakon što je polučio izniman uspjeh, Le Carré se odlučio u potpunosti posvetiti književnoj karijeri te je napustio britansku tajnu službu. Operaciji iz te knjige vratit će se i u romanu 'A Legacy of Spies' (odnosno, 'Špijunska baština') objavljenom 2017. u jeku Brexita. U tom se romanu Smiley deklarira kao uvjereni eurofil. 'Ovo je tako teško doba za opisati, s Brexitom kojeg se gnušam i TRUMPOM kojeg se također gnušam. Vidimo da je Europa između dvije vatre, demokratske vrijednosti napadane su s obiju strana Atlantika. To Smiley vrlo teško može progutati', rekao je Le Carré za BBC povodom izlaska romana. U međuvremenu je objavio niz drugih djela od kojih su najpoznatiji trilogija 'Dečko, dama, kralj, špijun' iz 1974. godine, 'Savršeni školarac' iz 1977. te 'Smileyevi ljudi' iz 1980. Brojna njegova djela su ekranizirana kao serije ili filmovi. Za njegov posljednji roman naslovljen 'Agent Running in the Field' objavljen u listopadu prošle godine, The New York Times piše da je riječ o djelu ispunjenom moralnom ogorčenošću, dok je škotski list The Scotsman ustvrdio kako Le Carréa i dalje ljuti sve što ga je trebalo ljutiti – dvoličnost, izdaja, arogancija, ravnodušnost bogatstva i moći te spremnost da druge iskoristimo tek kao sredstvo.

■ Mašenjka Bačić

Posljedice EU-dogovora

Prošlotjedni sporazum Mađarske i Poljske s ostalih 25 članica Europske unije, postignut uz posredovanje Njemačke koja predsjeda Vijećem EU-a, u nizu reakcija proglašen je pobjedom Unije, no u stvarnosti bi mogao imati teške posljedice. Varšava i Budimpešta vetom su blokirale višegodišnji EU-proračun i sredstva fonda za oporavak od ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa, prijeko potrebna naročito jugu eurozone, državama poput Španjolske i Italije. Ukupna vrijednost tih sredstava prelazi 1800 milijardi eura. Mađarski i poljski premijeri VIKTOR ORBÁN i MATEUSZ MORAWIECKI veto su uložili zato što je EU namjeravala korištenje tih sredstava vezati uz poštivanje vladavine prava. Obje vlade svjesno i planski potkopavaju trodiobu vlasti i nezavisnost pravosuđa u svojim zemljama te stavljaju pod nadzor medije i nevladine organizacije. Orbánu se zamjera i da EU-sredstva zloupotrebljava za bogaćenje političkih saveznika i njemu bliskih tajkuna. Mađarska i Poljska uvelike profitiraju zahvaljujući Uniji: 2018. je novac iz Bruxellesa činio 3,43 posto poljskog i 4,97 posto Mađarskog BDP-a. Poljsko ministarstvo gospodarstva procjenjuje da se četvrtina gospodarskog rasta i 600.000 radnih mjesta može zahvaliti sredstvima EU-a.

Unatoč tome EU je popustila te pristala na 'interpretativnu izjavu', prema kojoj se odluka o uvjetovanju dodjele novca poštivanjem vladavine prava neće primjenjivati dok se ne razrade smjernice za primjenu mehanizma, koje će biti dovršene tek nakon odluke Suda EU. Mađarska ministrica pravosuđa JUDIT VARGA, osim što je na Twitteru proslavila 'pobjedu', već je najavila da će se Budimpešta svakako obratiti Sudu. Prije sudske odluke neće biti ni sankcija, pa je primjena mehanizma vladavine prava odgođena barem do 2022. Postoje barem tri veća problema. Prvo, ističe njemački portal Verfassungsblog, specijaliziran za pravna pitanja, 'unatoč svojoj političkoj prirodi, ova interpretativna izjava uključuje ozbiljne legalne posljedice', 'iskazuje neviđeno zanemarivanje vladavine prava' i krši temelje EU-a. Nadalje, sukob nikad nije bio 'samo' oko nezavisnosti pravosuđa: 'mađarska i poljska vlada nisu sakrivale da je ovo dio šireg sukoba oko toga što EU treba biti. Njihova vizija Europe svodi se na ideju da je to prije svega zajednica uzajamne zaštite nacionalnih vlada kako bi one maksimizirale svoju moć i – u slučaju Mađarske – bogatstvo, što slobodnije od bilo kakvih demokratskih i legalnih kontrola'. Drugo, ističe Guardian, uspješna bi ucjena mogla Mađarsku, Poljsku, ali i ostale ohrabriti da i dalje ucjenjuju i istovremeno dobivaju novac: 'Neposredna prijetnja Unije nije mogućnost da Mađarska i Poljska krenu za Britanijom, već to što će one ostati punopravne članice kluba, mada uporno krše njegova najvažnija pravila.' Treći problem je što politički sukobi ne ometaju opsežnu ekonomsku suradnju. Audi, Mercedes i BMW Mađarskoj posjeduje niz tvornica te uživaju u poreznim povlasticama, jeftinoj radnoj snazi i subvencijama mađarske vlade, koja je od 2010. do 2017. za potpore stranim tvrtkama izdvojila 255 milijarde eura. Ukratko, njemačka autoindustrija Orbánom je prilično zadovoljna.

■ J. Bakotin

KRATKO I JASNO

Stranke su devastirale Albaniju

Prošlog tjedna u Albaniji su izbili veliki prosvjedi. Što je dovelo do toga?

KLODIANA RASHU, 25-godišnjaka iz predgrađa Tirane, policija je ustrijelila u noći 8. decembra dok se vraćao kući nakon policijskog sata. U službenom izvješću policija je tvrdila da žrtva nije reagirala na naredbu da se zaustavi. Provladini mediji izmislili su priče koje su žrtvu povezivale s kriminalom i mentalnim problemima. Tužiteljstvo nije dokazalo niti jednu od tih tvrdnji. Policajac je odmah uhićen, no ubojstvo je izazvalo mnogo bijesa javnosti. Hiljade mladih izašlo je na ulice tražeći pravdu i ostavku ministra unutarnjih poslova SANDERA LLESHAJA. Ovo nije prva pretjerana upotreba policijske sile u Albaniji, a pojačala se tijekom pandemije, posebno prema siromašnima, uličnim prodavačima ili romskoj zajednici. Dogodila se eksplozija nezadovoljstva građana bez perspektive, lišenih pristupa javnim službama i prilika za posao u zemlji iz koje svaki drugi čovjek želi otići.

Jesu li ovi događaji nastavak prošlogodišnjih antivladinih prosvjeda?

Raste nezadovoljstvo prema vladi, posebno posljednjih godina zbog povećanja centralizacije vlasti, nezaposlenosti, nefunkcionalnih sudova, diskriminacije siromašnih, pogoršanja medijskih sloboda i korumpiranih javno-privatnih poslova. Prosvjedi se na neki način mogu smatrati nastavkom prethodnih demonstracija, poput studentskih prosvjeda u decembru 2018., oporbenih prosvjeda protiv izborne prevare 2019. i nedavnog prosvjeda protiv rušenja nacionalnog kazališta.

Što očekujete od parlamentarnih izbora predviđenih za april 2021.?

Još uvijek je nejasno kakve su šanse za političke stranke u usponu zbog nove izborne reforme i jakih stranačkih veza s medijima i krupnim poslovima. Sveukupni je osjećaj Albanaca da političke stranke više ne zastupaju njihove interese, već interese oligarha koji se zalažu za nastavak privatizacijskih reformi. Dvije glavne političke stranke, socijalistička premijera EDIJA RAME i opozicijska Demokratska stranka, smatraju se odgovornima za ekonomsku, socijalnu i ekološku devastaciju zemlje posljednja tri desetljeća. To je rezultiralo službenom stopom depopulacije većom od 13 posto i intenziviranjem sistemskog nasilja. Koliko god da su potrebne, mislim da se nužne promjene neće desiti na sljedećim izborima.

■ A. Kožul

Iranski test za Bidena

Iranski parlament dao je SAD-u dva mjeseca da se vrati u nuklearni sporazum (Foto: Mahdi Sigari/ Wikimedia Commons)

Uz pitanje onemogućavanja nabave medicinske opreme, američko-iranske odnose najviše opterećuje nuklearni sporazum iz kojeg se Trump povukao, dok je Rohani pod pritiskom tvrdolinijaša

IRANSKE vlasti optužuju Sjedinjene Države za 'medicinski terorizam', pri čemu misle na niz sankcija nametnutih Iranu koji toj zemlji, najteže pogođenoj pandemijom koronavirusa na Bliskom i Srednjem istoku, onemogućavaju nabavu medicinske opreme i lijekova. Nova runda sukoba izazvana je, prema tvrdnjama Irana, onemogućavanjem nabave cjepiva. Sjedinjene Države odgovaraju da to nije istina, jer su medicinska oprema i lijekovi izuzeti od sankcija. Međutim, ponekad nije samo ljepota, nego i istina u oku promatrača. Iranu nisu nametnute medicinske sankcije, ali nabava cjepiva jest otežana, i to zato što su Teheranu nametnute sankcije koje se tiču plaćanja međunarodnih financijskih transakcija. Prošlog tjedna je predsjednik iranske središnje banke ABDULNASER HEMATI govorio o nemogućnosti Irana da provodi međunarodna plaćanja Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, pri čemu se radi o plaćanju rezerviranih doza cjepiva. Iran je za početak rezervirao 21 milijun doza, a jasno je da je ta brojka nedostatna za procjepljivanje više od 80 milijuna njegovih stanovnika. Da stvari po Iran ne stoje dobro potvrdio je i KIJANUŠ DŽAHANPUR, glasnogovornik iranske Uprave za hranu i lijekove, kazavši da su se sankcije nadvile nad bankovne transakcije 'poput sjene'.

Pitanje cjepiva za državu koja prema službenim podatcima od početka ovoga tjedna ima više od 1,1 milijun zaraženih i više od 52 tisuće preminulih samo je jedna od tema koja opterećuje formalno nepostojeće diplomatske odnose Irana i SAD-a. Ovo će pitanje biti važan test za upravo izabranog 46. američkog predsjednika JOSEPHA BIDENA, takorekoć čim prisegne. U mozaik kompliciranih odnosa valja staviti i nedavnu kockicu, odnosno ubojstvo vodećeg čovjeka iranskog nuklearnog programa MOHSENA FAHRIZADEHA. Nitko iz Teherana za to ubojstvo zasad nije optužio SAD, prst je uperen prema Izraelu i obavještajnoj službi Mosadu, ali nema dvojbe da se toj likvidaciji Washington ne protivi.

Središnje pitanje je ipak nuklearni sporazum koji je s Iranom sredinom 2015. potpisalo svih pet stalnih članica Vijeća sigurnosti, plus Njemačka i Europska unija. Bio je to golem napredak – Iran je odustao od razvoja nuklearnog programa u vojne svrhe, a u zamjenu je dobio ukidanje ekonomskih sankcija. Predsjednik DONALD TRUMP je u svibnju 2018. jednostrano povukao SAD iz sporazuma iako je Iran uredno prošao sve dotadašnje međunarodne kontrole. SAD je odlučio nametnuti nove sankcije Iranu, baš kao što je odlučio nametnuti sankcije i kompanijama koje s Teheranom poslovno surađuju. Temeljni cilj, promjenu režima, SAD nije postigao, ali je tim sankcijama znatno usporen ekonomski oporavak Irana. Predsjednik Irana HASAN ROHANI traži od buduće američke administracije da se vrati sporazumu iz 2015. bez novih pregovora. Bidenu, pak, to neće biti jednostavno iako je bio potpredsjednik BARACKA OBAME čija je administracija taj sporazum postigla. Velesilama takve stvari, a to uključuje i priznanje moguće pogreške, nisu jednostavne. S druge strane, Rohani je pod pritiskom tvrdolinijaša koji su se sporazumu protivili i kada je postignut, a njihov je položaj dodatno osnažen uspjehom na ovogodišnjim parlamentarnim izborima. Osim toga, u Iranu najmoćnija osoba nije predsjednik države, već vrhovni vođa ALI HAMNEI. Tvrdolinijaška većina u parlamentu je početkom prosinca dala SAD-u rok od dva mjeseca da se vrate u sporazum što znači da bi Bidenova administracija, ako bi slijedila odluke Medžlisa, to trebala riješiti u prvih desetak dana mandata. S druge strane, i Iran bi morao popustiti. Nakon istupanja SAD-a iz nuklearnog sporazuma i Iran je odustao od njegovih pojedinih dijelova, pa danas obogaćuje više urana nego što mu je to sporazumom dopušteno, zasad ne i dovoljno da bi proizveo nuklearno oružje. U sve treba pridodati i iranske predsjedničke izbore koji bi se trebali održati 2021. Na njima će vjerojatno, nakon umjerenog Rohanija, ponovno biti izabran tvrdolinijaš. Tek će se nakon izbora znati kako stoje odnosi SAD-a i Irana. Kandidate mora potvrditi Vijeće čuvara, vrhunaravni politički arbitar. Zasad je kandidaturu najavio HUSEIN DEHGHAN, bivši zapovjednik zrakoplovstva Revolucionarne garde, bivši ministar obrane u Rohanijevoj vladi, ali i blizak suradnik njegovog prethodnika MAHMUDA AHMADINEDŽADA i, što je još važnije, vrhovnog vođe Hamneija.

■ Tihomir Ponoš

PERSONA NON CROATA

Foto: Graylock/Press Association/PIXSELL

Poznati novinar lista New York Times NICHOLAS KRISTOF razotkrio je početkom prosinca da se na PornHubu, najpopularnijoj internetskoj porno-stranici, nalaze brojne snimke čiju objavu akteri tih video-zapisa nisu odobrili, kao i snimke odnosa s maloljetnicima i scene nasilja. Nakon njegove objave PornHub je proteklih dana sa svog servera uklonio više od 10 milijuna snimki čije porijeklo nije moguće utvrditi.

■ **J. B.**

Od arhiva do grobnica

POČETKOM decembra na teritoriji Srbije, u rudniku Kiževak, nedaleko Raške i u blizini granice sa Kosovom, pronađena je peta po redu grobnica kosovskih Albanaca. Predsednik Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije VELJKO ODALOVIĆ sumnja da je reč o 15 do 17 tela ljudi koji su ubijeni 1999. u sukobu na Kosovu.

'Još 1.643 osobe se i dalje vode kao nestale iz sukoba na prostoru Kosova i Metohije i ovo je jedna od izmeštenih grobnica u Srbiji koju danas obrađujemo. Do sada je 907 tela kosovskih Albanaca bilo u izmeštenim grobnicama u Batajnici, Petrovom selu, Perućcu, Rudnici', pojasnio je tada Odalović. Teren je nepristupačan jer je reč o kamenolomu, a tela su ukopana duboko. Zbog učestalih kiša i hladnoće u tom kraju u podnožju Kopaonika trenutno je otkopavanje i zaustavljeno. Inače, ova lokacija se odavno spominje kao potencijalna sekundarna grobnica. Pet godina se čekalo na ovaj korak jer do danas nije bilo nekog interesa. Uskoro se očekuju i aktivnosti Prištine u potrazi za grobnicama na Kosovu na lokacijama koje su od interesa Beograda.

Neka od tela su ipak ispitana i uzeti su uzorci DNK koji su odneti na analizu, a radovi na iskopavanju će biti nastavljeni na proleće. Sumnja se da je reč o ostacima tela kosovskih Albanaca ubijenih u selu Rezala na Kosovu 1999. Na to ukazuje i izveštaj o napretku ljudskih prava na teritoriji Kosova, koji svake godine objavljuju Sjedinjene Američke Države. Još 2015. lociran je Kiževak, a sve se dovodi u vezu sa Rudnicom, obližnjom lokacijom na kojoj su već pronađeni ostaci kosovskih Albanaca. Fond za humanitarno pravo (FHP) objavio je te 2015. dosje 'Rudnica' u kom stoji da su u Rezali kod Srbice srpske snage počinile zločin 5. aprila 1999. ubivši najmanje 41 osobu, među kojima je bilo i dece. Tela 27 žrtava zločina iz Rezale pronađena su 2013. u masovnoj grobnici u Rudnici. U Rudnici su do sada pronađena i identifikovana tela 52 kosovska Albanca.

Pitanje nestalih, a ima ih sa obje strane, deo je i pregovora Srbije i Kosova, a prisustvo međunarodnih predstavnika i finansijska injekcija govori da postoje i pritisci sa te strane da se otkriju preostale grobnice i pitanje nestalih reši. Najavljuje se čak pretraga vojnih arhiva, što je i sam Odalović spomenuo kao bitnu stavku, a na što kao potrebu odavno ukazuju predstavnici udruženja poginulih i nestalih, bilo Albanaca, bilo Srba. Krajem avgusta, povodom Međunarodnog dana nestalih, predstavnici obje strane održali su u Beogradu zajedničku konferenciju za novinare. Istakli su da obje zemlje moraju 'otvoriti ratne arhive i otkriti informacije o ljudima koji se i danas vode kao nestali u ratu na Kosovu 1998–1999'. Otvaranje vojnih arhiva ključno je i u pronalasku nestalih i u Bosni i Hercegovini, kao i u Hrvatskoj, ali otvara i pitanje odgovornosti vojske i državnog vrha pre svega Jugoslavije, odnosno Srbije. Od 1643 nestale osobe sa Kosova trećina su Srbi. U narednom se periodu najavljuje istraživanje i pet lokacija na području Kosova, za koje postoje sumnje da su grobnice kosovskih Srba.

■ D. Kožul

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Ruski ministar vanjskih poslova okončao je turneju Balkanom

PIŠE Zoran Daskalović

Bure interesa

Lavrov je balkansku turneju započeo odmah nakon što je američki šef diplomacije Mike Pompeo posjetio zemlje srednje i istočne Europe radi učvršćivanja savezništva u energetskoj i digitalnoj utrci s Rusijom i Kinom

Najavili daljnje razvijanje srpsko-ruskih veza – Lavrov i Vučić (Foto: Milos Tešić/ataimages/PIXSELL)

KONCEM listopada ministar vanjskih poslova Rusije SERGEJ LAVROV naprasno je prekinuo svoju balkansku turneju odmah na njezinom početku. Zbog kontakta s ruskim diplomatom iz ambasade u Ateni koji je bio zaražen koronavirusom, Lavrov je odgodio svoje uglavljene posjete BiH, Srbiji i Hrvatskoj. Ovoga tjedna je nastavio i završio svoje balkanske poslove.

U međuvremenu se, međutim, promijenila politička atmosfera u kojoj je nastavljena balkanska turneja šefa ruske diplomacije. Zapadnobalkanske zemlje koje kandidiraju za članstvo u Europskoj uniji godinu su završile tamo gdje su bile na njezinom početku jer nijedna od njih nije se ni za milimetar pomjerila naprijed u pristupnim pregovorima o članstvu u Uniji. Raščistila se i postizborna gužva u SAD-u koju je zakuhao dosadašnji predsjednik DONALD TRUMP, a iz okruženja novog predsjednika JOEA BIDENA emitirani su signali o politici koju će američka administracija pod njegovim vodstvom navodno provoditi na balkanskim prostorima, pogotovo onoj koja se tiče Kosova i Bosne i Hercegovine.

Kako je istovremeno 25. godišnjica Daytonskog sporazuma u BiH i njezinom okruženju aktualizirala sporove o reformiranju daytonske Bosne i Hercegovine, i Lavrovljeva turneja ponajprije se procjenjivala kao ruski politički odgovor na zastoj u pristupnim pregovorima zapadnobalkanskih zemalja s EU-om te na najave o velikom povratku američke balkanske politike koju je Trumpova administracija navodno napustila i gurnula u zapećak. Prešućuje se pritom da je Lavrov turneju započeo u Ateni odmah nakon što je Trumpov šef diplomacije MIKE POMPEO posjetio i Hrvatsku na valu energetsko-geostrateške političke kampanje koju je vodio uglavnom u zemljama srednje i istočne Europe radi učvršćivanja i jačanja savezništva u energetskoj i digitalnoj utrci s Rusijom i Kinom.

Trumpova administracija je i svoje posljednje dane na vlasti trošila na potkopavanju i sprječavanju ruskih plinskih poslova u Europi, prije svega prijetnjama o sankcioniranju svih koji sudjeluju u izgradnji i širenju plinovoda Sjeverni i Turski tok. I odluka Vlade Srbije da iz parlamentarne procedure povuče prijedlog o davanju jamstva Srbijagasu za podizanje bankarskih kredita vrijednih 70 milijuna eura radi završetka srpske dionice Turskog toka u srpskim je energetskim krugovima protumačena kao pokušaj izbjegavanja američkih sankcija.

Da je kojim slučajem Lavrov svoju prekinutu balkansku turneju nastavio posjetom prvo Beogradu, a potom Sarajevu i Zagrebu, jasnije bi se u javnosti vidjeli njezini prioriteti. U Beogradu je ipak najvažnija vijest bila VUČIĆEVA objava da će Srbija zadnjih dana ove godine završiti i staviti u funkciju svoju dionicu Turskog toka. Uoči Lavrovljeve posjete Srbiji, ekonomski analitičar DIMITRIJE BOAROV je u svojoj redovnoj rubrici u Novom magazinu srpsku javnost podsjetio na američko kažnjavanje zemalja koje ne odustaju od razvijanja plinskih poslova s Rusijom, ali i na sporazum antimonopolske komisije Europske unije s Gazpromom o novom načinu formiranja cijene ruskog plina za tri baltičke zemlje, Mađarsku, Slovačku, Češku, Bugarsku i Poljsku. Po tom sporazumu cijena ruskog plina znatno je pojeftinila za te zemlje. Bugarska je, navodi Boarov, sukladno tom sporazumu u proljeće ove godine s Gazpromom utanačila novu formulu za izračun cijene koju će plaćati za ruski plin i koja je 40,5 posto jeftinija, i to retroaktivno od kolovoza prošle godine.

Premda cijena koju Srbijagas plaća za ruski plin javnosti nije poznata, Boarov na osnovu posrednih službenih podataka procjenjuje da je ona za 53 posto viša od cijene koju plaća Bugarska. No ni Lavrovljeva posjeta nije otkrila je li Srbija kao kandidat za članstvo u EU-u započela dogovarati novi model utvrđivanja cijene plina koju će plaćati Gazpromu sukladno aktualnom europsko-ruskom modelu. Srpskoj javnosti je uoči Lavrovljeva dolaska u Beograd jedino saopćeno da je Vlada Srbije prihvatila plan restrukturiranja Srbijagasa kako bi konačno prestao biti jedan od većih gubitaša među državnim poduzećima i postao moderna, tržišno uspješna plinska kompanija, poput NIS-a koji u partnerstvu s Gazpromom privodi kraju modernizaciju svojih rafinerija i lanac benzinskih pumpi.

Hoće li promjene u Srbijagasu donijeti i nove niže cijene ruskog plina na srpskom tržištu još nije poznato, ali Lavrovljeva posjeta Beogradu bila je prožeta najavama daljnjeg razvijanja srpsko-ruskih privrednih i političkih veza. Osim naftno-plinskih poslova koji dominiraju u privrednim odnosima Srbije i Rusije, ruska poduzeća nastavit će raditi na izgradnji željezničke infrastrukture, a već početkom sljedeće godine ruski diskontni lanac Svetofor, koji u europskim zemljama posluje pod imenom MERE, počet će poslovati i u Srbiji. Najavljeno je da će već do svibnja otvoriti 20 svojih trgovina diljem Srbije. MERE na srpsko tržište dolazi u godini u kojoj će bivši Agrokorov lanac trgovina i u Srbiji biti prodan, pa ne bi bilo iznenađenje da se i ruski Svetofor ubaci u utrku za njegovim preuzimanjem.

Vučić i Lavrov ovaj put nisu govorili o mogućnosti nastavka izgradnje plinovoda Turski tok prema BiH, odnosno Republici Srpskoj i rafineriji u Bosanskom Brodu. Lider bosanskih Srba MILORAD DODIK odavno je najavio da će sve učiniti da ruski plin barem do srpskog dijela BiH stigne iz Srbije. Zbog toga je, uostalom, odbio i Croduxovu ponudu da rafineriju u Bosankom Brodu spoji na dobavne plinovode iz Hrvatske. Nema sumnje da bi Dodikova vlast raširenih ruku dočekala i ruske trgovce iz MERE-a, pogotovo sada kad mu se u BiH i s pojedinih zapadnih adresa prijeti revizijom Daytonskog sporazuma i ukidanjem Republike Srpske, a iz Rusije stiže podrška protiv nametanja rješenja kojima bi se radikalno mijenjala daytonska BiH.

Komentirajući činjenicu da Srbija u ovoj godini nije otvorila nijedno novo pregovaračko poglavlje u pregovorima s EU-om, ali i da se ostale zapadnobalkanske zemlje nisu pomakle na svom putu prema Uniji, SUZANA GRUBJEŠIĆ iz beogradskom Centra za spoljnu politku u intervjuu Blicu podvukla je crtu i zaključila sljedeće: 'U godini koju je pojela pandemija, proširenje je opet blokirano, iako je Nemačka kao predsedavajuća Savetom stavila Zapadni Balkan na listu prioriteta. Niko se u regionu nije pomerio s mesta i to je loša poruka. Pokazalo se da još uvek nema političkog jedinstva u samoj Evropskoj uniji o tome da li će se i kada širiti. Čini se i da je Unija sada spremnija da uloži mnogo više novca u region nego da ga približi članstvu. To je, s jedne strane, dobro jer su regionu potrebni i evropski fondovi i kapital, ali s druge strane, širom se otvaraju vrata spekulacijama o alternativama punopravnom članstvu, poput članstva u Evropskoj ekonomskoj zajednici. O tome je nedavno govorio i predsednik Severne Makedonije STEVO PENDAROVSKI. EU poseduje iskustvo, instrumente, strateške koncepte i alate da ubrza integraciju regiona, ali je svojim oportunim opredeljenjem za sporo kotrljanje regiona prema Briselu stvorila prostor za ulazak drugih aktera koji se previše ne opterećuju vladavinom prava i demokratijom.'

Sergej Lavrov upravo je demonstrirao kako ti 'drugi akteri' koriste prilike koje im se na Balkanu ukazuju kad ga ponajprije Europska unija ostavi da se sam sa sobom i svojim sukobima i problemima suočava i traži saveznike od Washingtona i Bruxellesa do Moskve, pa i Istanbula i Pekinga. ■

PIŠE
Boris Postnikov

NEPRIJATELJSKA PROPAGANDA

Zeleno-lijeva koalicija slavi uspjeh na prošlim parlamentarnim izborima (Foto: Boris Šćitar/Večernji list/PIXSELL)

Balast

Amputaciju Radničke fronte iz Zeleno-lijeve koalicije mediji su, bez iznimke, dočekali kao logičnu i očekivanu vijest. 'Najpredvidljiviji politički raskid ikad', kaže jedan naslov: 'Najnoviji razvod na ljevici nije nikakvo iznenađenje', potvrđuje drugi. Iznenađenja nema – oko toga se također svi slažu – jer je Radnička fronta suviše tvrda i nesklona kompromisima, a tako se ne vodi ozbiljna politika: ako principijelno odbijaš koalicijsku suradnju sa SDP-om, nikad nećeš maknuti BANDIĆA s čela Zagreba. Osim toga, njihove su ideje u praksi neostvarive, a tvrdoglavo insistiranje na radničkim pravima samo antagonizira poduzetnike. Stvari koje govore, doduše, na papiru nekad mogu izgledati zgodno, namjere su im iskrene, ona KATARINA PEOVIĆ djeluje skroz okej, a i to što kažu za zagrebački SDP, da je zapravo stvorio Bandića i da još danas skriva ponekog njegovog spavača, ni to ne mora biti krivo... Ustvari, kada se utisci zbroje, čini se kako bi Radnička fronta medijima čak i bila prihvatljiva, samo da je manje radnička i da nije frontalna. A kako na nevolju jest, onda je, eto, dobro što je u koaliciji više nema. Oslobođena balasta radikalne ljevice, pred nama je sada dezinficirana politička opcija, daleko privlačnija umjerenim glasačima i medijski lakše probavljiva. Napokon u okvirima očekivanja, skladna i bez disonantnih tonova: nešto kao Zeleno-lijepa koalicija.

Dojam

Tumačeći koliko je politički razlaz bio očekivan i logičan, medijski komentarijat ponudio nam je pritom svu silu primjera, argumenata i dokaza: to mu je, uostalom, posao. Jedan ugledni društveni komentator upozorava tako da je Radnička fronta strašala iz lijevog bloka još od samih njegovih programskih početaka, kada je – u jesen 2018. godine – predstavljena zajednička 'Šibenska deklaracija'. 'Potpisala ju je', podsjeća on, 'ali i inzistirala da se objavi i njen izdvojeni aneks'. Drugi se ugledni komentator okreće budućnosti: osnovni problem RF-a je, tumači, taj što se njemu nikud ne žuri, što je spreman 'čekati da SDP propadne kao Agrokor' pa da tek onda 'ispražnjeni prostor ispuni stvarnim lijevim sadržajem', a to bi se – duhovito poantira – moglo dogoditi 'negdje oko 2036. godine po islamskom kalendaru'. U pomoć priskaču i sami akteri razlaza: nekoliko anonimnih izvora iz najveće koalicijske stranke Možemo! u Jutarnjem listu prepričava kako je teška i grbava bila suradnja s 'nepouzdanim partnerima' iz RF-a, priloživši kao dokazni materijal internu WhatsApp prepisku u kojoj su ih ovi omalovažavali i vrijeđali.

Katarina Peović
(Patrik Macek/PIXSELL)

Općenito je dojam, sve u svemu, jasan i kompaktan, a mi smo zadnji koji bi mu se protivili: vjerujemo svojim kolegama. U ovoj se rubrici, uostalom, ionako ne bavimo medijskom analizom politike, nego političkom analizom medija. Ne zanima nas toliko, drugim riječima, priča oko koje se očito svi slažu, nego način na koji je priča ispričana. Samo što to ipak otvara nekoliko skromnih pitanja. Na primjer: ako kažemo da se političko soliranje RF-a moglo prepoznati još u Šibenskoj deklaraciji, zašto zaboravljamo da tu deklaraciju stranka Zagreb je naš – iz koje će kasnije izrasti Možemo! – uopće nije potpisala? Ne strši li uskraćeni potpis nešto više od dodanog aneksa? Zatim, ako je problem što se RF-u nikud ne žuri dok čeka da SDP propadne, kako to da su iz koalicije ispali tražeći – između ostalog – podršku partnera za napad na riječku SDP-ovu vlast već na idućim lokalnim izborima? I kako točno vjerovati u priču o 'nepouzdanim partnerima' ako nam je pričaju ljudi koji su toliko pouzdani da im ne znamo ime ni prezime, ali znamo da su spremni prvom radoznalom novinaru dilati interne koalicijske poruke? Čudna stvar, taj općenito dojam, onako kompaktan i jasan: s koje god ga strane kvrcneš pitanjem, kao da popušta.

Kompromis

Zašto onda ne bismo krenuli i dalje? Kada se, recimo, spominje najveći grijeh Radničke fronte – njena infantilna nespremnost na političke kompromise – obično se prešuti ili neobično diskretno protisne u čemu se taj kompromis točno sastoji. A sastojao se, u trenutku raskida, u posve izvjesnoj podršci Zeleno-lijeve koalicije gradonačelničkom kandidatu stranke Možemo! u Zagrebu TOMISLAVU TOMAŠEVIĆU i – istodobno – u posve neizvjesnoj podršci koalicije gradonačelničkoj kandidatkinji RF-a u Rijeci Katarini Peović. Čak i prije nego što zakompliciramo jednadžbu uvodeći u nju SDP, odnosno mogućnost da najjača opozicijska partija potporu koaliciji na razini Zagreba naplati paktom o nenapadanju u Rijeci – mogućnost koja se može i ne mora ostvariti – prilično je očito da ovakav kompromis, najblaže rečeno, ne ide na ruku Fronti. Pa se nameće pitanje: zašto medijski komentatori RF-u pripisuju

Tomislav Tomašević
(Patrik Macek/PIXSELL)

radikalizam zbog kojeg nije sposoban shvatiti najprostiju realpolitičku računicu, ako najprostiju realpolitičku računicu sami ne primjenjuju na RF kako bi stranka izgledala što radikalnije? A kad smo kod Katarine Peović – saborske zastupnice koju, rekosmo, za razliku od Fronte baš svi komentatori uvažavaju – nije li za jednu tako infantilnu i neozbiljnu organizaciju poput RF-a ipak neobično zrelo i ozbiljno što baš takvu kandidatkinju sustavno promovira, od predsjedničkih preko parlamentarnih sve do lokalnih izbora? I kad smo kod izbora, sjeća li se netko još uvijek onih prošlih, kada se jedan od osnivača stranke Možemo! preko Facebooka odricao koalicijskih partnera iz RF-a, pa su novinari njegovu izjavu tempirano plasirali dan-dva uoči glasanja? Javno miniranje vlastite koalicije neposredno pred nacionalne izbore: je li to – kako je ono išlo – pouzdano, odgovorno, ozbiljno?

Priča

I tako dalje, i tako dalje, sve dalje od složne medijske predstave o ozbiljnoj Zeleno-lijevoj koaliciji i njenom razmaženom, nezrelom, napokon odbačenom političkom desništu. Da ne bude zabune: ne mislimo da između RF-a i ostatka koalicije nisu postojale velike ideološke razlike. A pogotovo ne mislimo da je Radnička fronta zapravo fantastično ekipirana i perfektno ustrojena partija koja bez vlastite krivnje postaje žrtvom misteriozne medijske zavjere. Upravo zato što ni jedno ni drugo nije točno, međutim, još je interesantnija ona hrpica pogrešnih podataka i promašenih zaključaka na kojoj se gradi medijska interpretacija razlaza. Ako svi od početka jasno vidimo ideološku liniju koja razdvaja RF od ostatka njihove dojučerašnje koalicije, ako se tako lako slažemo oko ishoda i povoda raskida, čemu onda prešutno krivotvoreni potpisi na Šibenskoj deklaraciji, čemu zanemareni RF-ov potencijal na riječkim izborima, čemu selektivna memorija i anonimni izvori, čemu dvostruki kriteriji? Odakle višak napora kojim nam komentatori, prkoseći logici i faktografiji, žele utuviti u glavu nešto što ionako znamo? Nije li se jedna tako jednostavna priča mogla ispričati s malo više vjerodostojnosti?

Linija

Bit će da ipak nije, jer jaz koji u politici razlikuje Radničku frontu od ostatka Zeleno-lijeve koalicije istodobno je programski ponor koji u medijima razdvaja iracionalnu od ozbiljne politike. Zato sada – po cijenu činjeničnih i logičkih falsifikata – treba utvrditi pozicije: treba iznova odrediti mjeru političke stvarnosti. S jedne strane dakle radikalni RF-ovi lunatici koje u najboljem slučaju čeka neka vrsta pokroviteljsko-podsmješljive simpatije, kao i svaku zaoštrenije lijevu ideju sve dok ona tavori na marginama. S druge strane, napokon pravocrtno trasiran put koaliciji prema srcu medijskog mainstreama: tamo gdje razumna, seriozna politika živi u žanru kuloarskih tračeva, neimenovanih visokih izvora i internih WhatsApp poruka. Lišena, u većini slučajeva, bilo kakvog sadržaja. Jer doista, o sadržajnim razlozima

WhatsApp poruke, mjera političke ozbiljnosti

razlaza nismo čuli skoro ništa: koji su točno stavovi RF-a i Zeleno-lijeve koalicije upravo ovog trenutka postali inkompatibilni? Što prizivani kompromis sa SDP-om nosi programski, a što odnosi: koje konkretne političke zamisli u tom kompromisu vrijedi kompromitirati, od koji se neće odustati? I nije li, napokon, zaobilaženje ovakvih pitanja neodgovorno prema glasačima koji su koaliciju do sada birali baš zato što je prostor lijevo od centra, odavno socijaldemokratski vakuumiran, napokon ispunila nekakvim sadržajem?

Ali to su ionako dileme koje se ne lome oko crte što su je prošloga tjedna podebljavali medijski komentatori. O drugoj je liniji riječ: o liniji koja te komentatore, zadovoljne jer se Zeleno-lijeva koalicija napokon uozbiljila, razdvaja od svih onih lijevih glasača što su pratili mahom besadržajna javna prepucavanja bivših partnera i pritom osjećali samo navalu srama.

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Splitski glazbenik u povodu nedavno objavljenog samostalnog albuma

RAZGOVARALA **Antonela Marušić**

SAŠA ANTIĆ Živimo zaista u vrijeme apokalipse

Naime, apokalipsa na grčkom znači ‘podizanje vela’. Strah i panika su konstanta već dugo, ova kriza je samo potencirala te osjećaje, ali i razotkrila pravu sliku i sve distorzije vremena u kojem živimo. S druge strane, pokazali smo koliko smo humani, disciplinirani, solidarni i pažljivi, i sad je red na političkoj vlasti da pokaže to isto

ALEJUANDRO BUENDIJA, glazbeni lik rođen iz mašte splitskog glazbenika ALEKSANDRA SAŠE ANTIĆA, nije više dijete. Iza njega je više od deset godina sporadičnog pojavljivanja, a ove zime izašao mu je i treći studijski album, nazvan ‘Škrinja’. Glazbeno najraznorodniji album Buendije jedno je od rijetkih karantenskih izdanja koja su objavljena ove godine.

Kako je nastala ‘Škrinja’, novi album Alejuandra Buendije, karantenska kolekcija pjesama o stanju straha i panike od virusa koji nesmiljeno uzima živote, iz dana u dan?
Većina pjesama je napisana prije covid-krize, a također i pola glazbenih skica. U karanteni sam napisao samo zadnji vers na ‘Gang Bangu’, i svoj vers na ‘Siempre antigo’, ali sam za vrijeme karantene i ovo ljeto dovršavao album s obzirom na to da sam imao puno slobodnog vremena jer TBF nije svirao. Strah i panika su konstanta već dugo, ova kriza je samo potencirala te osjećaje, ali i razotkrila pravu sliku i sve distorzije vremena u kojem živimo. Živimo zaista u vrijeme apokalipse, ako je shvatimo u izvornom značenju, na grčkom apokalipsa znači ‘podizanje vela’.

Pandemija je uništila turističku sezonu, što je posljedično smanjilo i na koncu potpuno dokinulo zarade glazbenicima koji žive najviše od koncerata. Više puta ste spomenuli da su glazbenici također sezonski radnici jer se vaš najplodniji dio koncertne godine zbiva ljeti. Možete li zamisliti vlastitu glazbenu budućnost bez živih koncerata ili s izmijenjenim pravilima?
Moguće je i tako, zašto ne, ali u takvom konceptu se otvaraju i prostori novih kreacija, npr. VR, a i sami koncerti mogu biti mozaične prirode, s dosta vizualnih i video-intervencija. To je mogućnost za novi art.

Životarenje glazbenika

Puno se kopalja lomilo oko prava glazbenika na rad i nastupanje u pandemiji. U jednom od spotova s novog albuma vidimo kako kopate krumpire na splitskim Bačvicama, u odijelu. Živcira li vas ili sneveseli kad ljudi bavljenje glazbom povezuju s lagodnim životom?
Ne živcira me, to je ustvari kompliment, pokazuje kako se velikim trudom i radom može doći do toga da svojom kreacijom stvoriš atmosferu lagodnosti, to je jedna od moći umjetnosti, ali i svake profesije kojom se baviš iz ljubavi.

Čini nam se da u ovom intervjuu vješto okrećete pilu naopako i iz negativnog fenomena činite pozitivan. Je li to vaša najvažnija karakterna osobina, koja se reflektira i u glazbi koju radite?
Pa ne gledam na te loše komentare kao na negativan fenomen, to je oduvijek tako, samo što ranije ljudi nisu imali mogućnost komentiranja na internetu. Ali realno, pozicija glazbenika oduvijek je bila životarenje, čak i onih akademski obrazovanih. Masovni mediji i *celebrity* pop-kultura to su promijenili, ali sad je neusporedivo više glazbenika nego prije. A s takvim podcjenjivačkim stavovima pojedinci samo pokazuju vlastite frustracije, al’ mi kao javne osobe na to smo navikli, i bolje je da se istresaju na interenetu nego da trpe u sebi i onda se istresaju na nekome u familiji. Na kraju krajeva, jedino me može pogoditi kritika nekoga tko ima iza sebe rad koji cijenim. Što se tiče mojih karakternih osobina, jedna od bitnih je objektivnost, pokušavanje sagledavanja stvari iz raznih kutova, to je ustvari znanstvena disciplina u kojoj angažiram i emocionalnu inteligenciju, a i izrazito sam empatičan.

Mislim da je došlo vrijeme da se podigne status rock-kulture i da se klupska scena dijelom financira javnim novcem, jer se to više ne može samo od prodaje karata i pića, nema dovoljno interesa

Pripadate skupini glazbenika koji imaju velik broj autorskih pjesama, niste među onima koji ovise samo od izvođačkih prava. Na koji način pomoći onima koji su isključivo izvođači? Jeste li zadovoljni mjerama pomoći za glazbenike koje su tijekom godine došle od HDS-a. Što se još može učiniti?
Istina, dobijem godišnje pristojnu svotu od ZAMP-a, ali to opet ovisi o tome koliko se naše pjesme vrte na radiju i koliko smo imali koncerata. Glazbenicima koji nisu autori je zaista teško, mnogi su morali pronaći drugi posao. Nešto se pomoglo, ali mislim da se može još više, recimo dati izvođačima, odnosno Hrvatskoj udruzi za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP) koja štiti njihova prava, postotak od vrćenja na digitalnim platformama, mada je situacija trenutno zabrinjavajuća jer su u zakonu koji uskoro ide na izglasavanje u Sabor, a koji regulira autorska prava na digitalnim platformama, izvođači potpuno izostavljeni.

Kako bi ovo moglo biti pravednije riješeno, pogotovo za one glazbenike, a takvih nije zanemariv broj, čiju glazbu domaće radiostanice vrte rijetko ili gotovo nikad, a koji također imaju svoju publiku?
Danas ima toliko mnogo novih imena i autora, glazba se može raditi i kod kuće, kvaliteta se digla. Radiji sigurno ne vrte dovoljno domaće glazbe, pri čemu mislim na glazbu u kojoj je vokal na hrvatskom jeziku, a i oni što vrte, vrte uvijek iste. Također, nema više toliko glazbenih urednika ni specijaliziranih emisija, ali opet mladi radio i ne slušaju. Internet je dostupan svima i najteže je naći pravi način kako doći do publike, ali mislim da se kvaliteta uvijek izdvoji. I onda je na glazbenicima da sviraju i to je jedini način kako bar nešto zaraditi od glazbe da bi mogao dalje raditi. U tom smislu mislim da je došlo vrijeme da se podigne status rock-kulture i da se klupska scena dijelom financira javnim novcem, jer se to više ne može samo od prodaje karata i pića, nema dovoljno interesa.

U pjesmi ‘Gang Bang 2020’ pjevate i o frustracijama koje su na površinu isplivale u pandemiji, o karantenskim burnim svađama i negativi na društvenim mrežama, u komentarima na internetu. Ovaj fenomen u pjesmi dovodite do apsurda. Ljudi uglavnom sjede doma i svađaju se na internetu. Dozirate li sami pametno internet ovih dana?
Pa to nije bila inspiracija za pjesmu, jer nisam aktivan na društvenim mrežama, ali može se valjda i tako protumačiti. Sve manje i manje imam potrebu čitati komentare, to samo opterećuje i stvara pogrešne predodžbe i udaljava čovjeka od onoga što on je. To stalno pokušavanje udovoljavanja nekome i podsvjesno stvaranje neke izmišljene i savršene slike o sebi ono je što sam odmah doživio kao veliku zamku društvenih mreža.

‘Škrinja’ je album pun zicera, pjesama s kojima ne možete pogriješiti jer ste sličan tekstualni i glazbeni pristup već iskušali

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

u raznim razdobljima solo i bendovske karijere. Ljudi su navikli da od vas dobiju pjesme koje slave laganini pristup životu. No je li to moguće u kapitalizmu? Kako vama uspijeva?
Ne bih rekao da je ovaj album pun zicera, u suštini je dosta mračan, tekstovi su izravniji, i tek je razrješenje u nekom vedrijem tonu. Dramaturgiju albuma sam zamislio kao onu kod romana, a glazbeno sam na nekoliko stvari ušao na dosad nepoznat teren. Ne vidim problem u kapitalizmu, i kapitalizam u teoriji želi postići blagostanje za sve, problem vidim u korporativnom sustavu u kojem korporacije imaju moć veću od države. Tu vlada beskompromisan zakon jačeg koji malom čovjeku nameće imperativ uspjeha kroz profit i građenje savršenog imidža, stvara nesklad između želja i mogućnosti, proizvodi depresiju i tjeskobu, a kao lijek nudi tablete i potrošnju. A ja svoju lagodnost pronalazim u filozofiji.

Nekad nam se po vašim pjesmama čini da spretno hodate tankom linijom između filozofije i *self-helpa*, to je akrobacija, nije lako. Što vi mislite?
Ne znam što točno znači *self-help*, ali ako prevedem kao samopomoć, filozofija je upravo to i bila oduvijek, kroz ljubav prema mudrosti čovjek istražuje sebe i traži u znanju i praksi izvor trajne sreće i duševnog mira. Znanstvenim pristupom pomiriti u sebi kaotičnost i relativnost pojavnog svijeta, apsurd egzistencije, i iracionalnost ljudske prirode. Ne znam koliko je to teško ili lako, to je put koji sam odavno odabrao, ali opet i pored znanstvenog pristupa neke od najdubljih uvida i spoznaja imao sam u nekom meditativnom i pomaknutom stanju svijesti.

Kako u bendu tako i solo: skloni ste jednostavnim i *feel good* pjesmama poput 'Kornjače' s novog albuma. Za vrćenje nije dobro imati samo 'teške' i kompliciranе pjesme, zar ne?
Drago mi je da tako doživljavate 'Kornjaču', jer ona tekstualno nije baš lako štivo, ima u njoj grintanja i razočarenja. Čujem da se dosta vrti u eteru, što me pomalo iznenađuje, ali znači da ima mjesta i za takve pjesme kad se upakiraju s dozom humora, a na tome sam zahvalan i FOG FROG DOGU na njegovoj sjajnoj interpolaciji.

'Lipo 'ko voli'

Svjesni ste sigurno i da ljudi često slušaju samo površno riječi, više surfaju na *beatu* i melodiji?
Pa jasno da većina ljudi ne drži do teksta, ali nema smisla ulaziti u ukus većine, on je takav kakav je radilo se o glazbi, literaturi ili filmu. Ne zamaram se time, i nemam namjeru niti znam kako podilaziti tom ukusu, al' na kraju krajeva, opet se mora nešto osjećati kad čuješ riječi neke pjesme, i koliko god ona

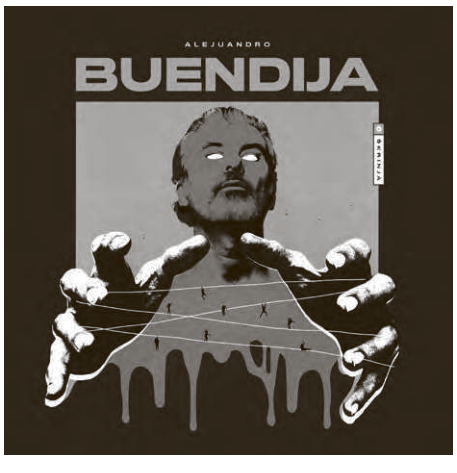

nekome može biti plitka i trivijalna, teško je otpisati nekoga kao nesposobnog za duboke emocije. Ne vidim zašto bi recimo netko 'ko voli CAVEA bio emotivnija osoba od nekoga 'ko voli JOLU, samo taj te neke druge emocije pronalazi negdje drugdje. Poanta je da vjeruješ izvođaču što govori, i konačno u popkulturi su ipak najbitniji produkcija, *image* i seksepil. Ima kod nas jedna lipa izreka, a glasi 'lipo 'ko voli'.

Pratite li domaću i regionalnu alternativnu i nezavisnu scenu? Glazbu za tri pjesme sa 'Škrinje' napravio vam je Mark Mrakovčić, mladi glazbenik i producent najaktivniji u ovom dijelu scene. Zašto vam je bilo važno surađivati baš s njim?
Pratim koliko stignem, volim Repetitor, Oni, Porto Morto, Šetače i Rezerve. A s MARKOM MRAKOVČIĆEM se znam još od 2012., upoznali smo se radeći zajedno na predstavi 'Garaža' u ZKM-u. Poslao mi je skicu glazbe za pjesmu 'Problem' još prije tri godine, a ovo proljeće još dvije, za 'Siempre antigo' i 'Kornjaču'. Njegove ideje odmah su mi legle, odmah sam pronašao tekstove koji su se fino sklopili s glazbom, i još malo poradio na aranžmanu, a na 'Siempre antigo' radili smo zajedno s KANDŽIJOM u studiu Dostava zvuka gdje Mark radi kao producent.

Spadate u autore srednje generacije, je li sad vrijeme da počnete raditi krupnije glazbene kompromise? Što je granica ispod koje nećete ići?
Ne gledam tako na bavljenje glazbom, još uvijek to radim iz strasti i zabave i nemam nekih zadanih granica. Recimo, mogu se zamisliti kako ću za desetak godina snimiti album starogradskih pjesama, jer volim i osjećam tu glazbu. To će nekome možda izgledati kao kompromis, a za mene bi to bio vrhunac karijere.

Zašto?
Pa dobro, to može biti i pjevanje u klapi, i klapska i starogradska pjesma mogu imati u sebi istovremeno jednu notu drame i mirnoće, izvedba je odmjerena i dostojanstvena, mada tekstovi znaju biti puni skrivene strasti i dubokih emocija. One su kao aikido u borilačkim sportovima ili DOSTOJEVSKI u literaturi, i zbog toga mislim da je ovladati tom vještinom vrhunac glazbenog zanata.

Mora se nešto osjećati kad čuješ riječi neke pjesme, i koliko god ona nekome može biti plitka i trivijalna, teško je otpisati nekoga kao nesposobnog za duboke emocije. Ne vidim zašto bi recimo netko 'ko voli Cavea bio emotivnija osoba od nekoga 'ko voli Jolu

Na početku pandemije dio ljudi je bio ponesen osjećajem zajedništva u katastrofi, idejom kako će nas ove nesigurne i turobne okolnosti ujediniti, učiniti solidarnijima, empatičnijima. Ima li još uvijek mjesta za takve strategije na širem društvenom polju?
Vjerujem da ima, pokazali smo i pokazujemo koliko smo humani, disciplinirani, solidarni i pažljivi, i sad je red na političkoj vlasti da pokaže to isto, ali ne kroz strogoću i zabrane, već tako što će provesti opsežne reforme i uložiti puno više u zdravstvo jer je ovo sramotno gdje se srozalo.

Prekratki su vam odgovori, a ja moram zaraditi honorar za prvi mjesec – znate da je najteže u prvom mjesecu. Kakav je vama taj početak godine, bacate li odmah bor ili ga držite do veljače? Volite li da je nakićen bogatije ili skromnije, za ili protiv svjećica?
Hahaha, oprostite, a ja se baš raspisao, sigurno bi bilo drugačije da smo razgovarali uživo, ali tad biste se trebali probijati kroz moj tok misli, bolje da ja to odradim za vas. Kod nas doma supruga kiti bor, ima svega, kugli i svićica, tiho obasjava tminu najdužih noći u godini. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

MAKSIMIR I MIROGOJ

Oscar Nicolaus

PIŠE Sinan Gudžević

U Napulju živi Oscar Nicolaus, njega bih želio da upoznam. Zato što sam čitao njegove rasprave o navijačkoj kulturi grada Napulja. I njegove confessiones *o vezanosti za nogometni klub Napoli. A najprije sam čitao njegove rasprave o fenomenu Maradona*

Mnogo ljudi među kojima se krećem kaže da ih ne zanima mogućnost da upoznaju autora čije knjige čitaju. Pri tome se, naravno, radi o autorima koji su živi, s kojima bi se moglo popiti nešto u kafani, ili možda odigrati na dva gola. Neki se pozivaju na iskustvo: jednom su upoznali autora svoga štiva pa se razočarali. I tako dalje. Razumijem, ali ne shvatam.

Evo, u Napulju živi OSCAR NICOLAUS, njega bih želio da upoznam. Zato što sam čitao njegove rasprave o navijačkoj kulturi grada Napulja. I njegove *confessiones* o vezanosti za nogometni klub Napoli. A najprije sam čitao njegove rasprave o fenomenu MARADONA. Nicolaus nije bilo kakav *maradoniano*, on je univerzitetski profesor socijalne psihologije, psiholog i psihoterapeut (nije to nepovoljno za želju da ga upoznam), prema tome, on o navijačkoj kulturi piše iznutra. On je, kako da to izrazim, subjekt koji podsjeća na onaj unutrašnji objekt u gramatici, lov lovili, put putuje, noć noćila, jesu li ovo primjeri za objekt unutrašnji. Ima još: on je i bivši igrač, nekada je igrao i veliki fudbal. On mi je dao potvrdu za zaključak do kojeg sam u Napulju sam došao, a nisam imao mjerodavna izvora za potvrdu: Napulj, veliki grad, megalopolis, ima samo jedan fudbalski klub! Svi pokušaji osnivanja drugih klubova nisu se pokazali neuspješnim, ali se njihovo održanje jeste. Održao se samo SSC Napoli.

Oscar Nicolaus piše o Maradoni, povodom njegova odlaska, zapravo izgona iz Napulja u Argentinu: 'A da li je on morao služiti za primjer? U Maradoninom ugovoru nije bilo napisano: obavezujem se da ću biti barjaktar društvenog, socijalnog i moralnog oporavka ovoga grada, da ću graditi puteve, zgrade, da ću riješiti problem saobraćaja, da ću iskorijeniti mafiju, drogu... Na ugovorima vlastodržaca napolitanskih, međutim, to sve piše! A mi još uvijek čekamo da oni osvoje koju titulu uljudnosti i kulture!'

Ovo Nicolaus ne piše 2020. godine, već 1991, na četvrtu godišnjicu osvajanja prvog i najprvog naslova prvaka Italije. Maradonin bijeg u Argentinu tada je posve svjež, i njegovi poštovaoci (dakako i obožavaoci) u Napulju osnivaju komitet po imenu 'Klasa nije voda' (*La classe non è acqua*) koji će u dva majska dana u najstarijoj gradskoj tvrđavi Castel dell'Ovo upriličiti skup pod imenom 'Te Diegum'. Imena i komiteta i skupa duguju se najviše Nicolausu. A na skupu je učestvovalo dvadesetak historičara, pravnika, ljekara, psihologa, antropologa, novinara iz Italije i izvan Italije. Prilozi sa rasprava objavljeni su u knjizi s naslovom 'Te Diegum' i podnaslovom 'Genije, stramputice & oltarolisci'. Tu bi knjigu trebalo prevesti, poznajem dosta ljudi koji bi je držali na noćnom ormariću.

U svom prilogu u toj knjizi, pod naslovom 'Voda i lopta', Nicolaus obrazlaže zašto je priređen skup 'Te Diegum' (čiji naziv je prerada ranokršćanske svečane himne 'Te Deum laudamus'): kaže kako su se učesnici željeli javno oglasiti o jednoj svojoj *boljki*, te se zahvaliti argentinskom asu za spektakle u njegovih sedam napolitanskih godina. Ti su spektakli bili sastavljeni od nepredvidivih poteza i velikih pobjeda, te on postavlja pitanje: ima li od toga većega simbola za napolitanski narod, naviknut da bude predstavljan kao kreativan a gubitnički?

Imao sam sreću da poneku od tih velikih Maradoninih utakmica i sam vidim, u jesen i zimu 1986/87. Nisam nikada vidio toliko *potpunu* sreću neke zajednice kakva je bila ta sreća naroda Napulja nakon pobjeda koje je režirao Maradona. Kad sam god čitao o GARRINCHI koga su Brazilci zvali *narodna radost*, meni je pred očima i u ušima uvijek bila ta nemjerljiva radost Napolitanaca. Oscar Nicolaus je doveo do izraza i tu radost i tu sreću, dakako i zahvalnost naroda Maradoni. On pokazuje, vodeći računa o izvorima i tezama drugih, da je Maradona slučaj koji je barem za deset godina gurnuo u stranu *politizaciju fudbala i fudbalizaciju politike*, nešto što nije predvidio čak ni njegov zemljak JORGE LUIS BORGES, koji je u fudbalu vidio čistu televizijsku fikciju, a ovu je navijački duh Napolitanaca izrazio muralom u povijesnom centru grada 'Mrzim moderni fudbal' (*Odio il calcio moderno*).

Oscar Nicolaus, profesor na Università Suor Orsola Benincasa u Napulju

Maradona je u Napulju dočekan s oduševljenjem i s dotad neviđenim povjerenjem. On je jedini igrač u povijesti radi koga je sedamdeset hiljada Napolitanaca došlo na stadion a da se ondje nije igrala utakmica. Ljudi su platili i simboličnu ulaznicu, samo da bi mogli pozdraviti nogometnog Mesiju. Argentinac je odmah izjavio da je došao kako bi s Napolijem osvojio talijansko prvenstvo. Nije to Maradona obećao napismeno, obećao je usmeno. I obećanje je ispunio. Napoli je s njime osvojio ne jedno već dva prvenstva. To su jedina dva prvenstva koja je osvojila neka ekipa s talijanskog Juga. Dobro, jedno je osvojio i Cagliari, ono 1970, ali nema jedinstva po pitanju da li Cagliari može biti smatran jugom Italije, iako se na globusu nalazi južnije od Napulja. Sardinija je skoro kontinent (MARCELLO SERRA).

Bez Maradone to se nikako ne bi moglo osvojiti. S Maradonom u timu Napoli je osvojio i kup i superkup Italije, a osvojio je i Kup UEFA. Oscar Nicolaus sažima sve te osvojene trofeje ovako: osvojena prvenstva, kupovi i sve pobjede ostvarene su onako kako su svi Partenopejci oduvijek sanjali – u znaku jedne igračke fantazije i genijalnosti stavljene u službu ekipe. Pri tome taj igrač nije morao podvrgavati vlastitu darovitost nikakvom modelu niti usklađivati svoje sposobnosti tako da se približi ili imitira modele iz uvoza sa evropskog sjevera. Nicolaus vidi u tome ostvarenje totalne simbioze između Napolitanaca i Maradone, te navodi riječi antropologa po imenu MARINO NOLA koji tvrdi da Maradonini golovi imaju ulogu koju i čudesa svetog JANUARIJA.

Maradonine igre i golovi reformirali su fudbalsku igru, a navijačku zajednicu s Juga oplemenili. Čuveni *Ragazzi dela curva B* proglašeni su najkorektnijom navijačkom zajednicom i dobili čuvenu nagradu *Fair Play*. Napolitanska oštroumnost i darovitost za poantu dala je i neprolazne primjere: u vrijeme kad se Vezuv malo jače drmusao, navijači Verone su na utakmici protiv gostiju iz Napolija pokazali transparent s natpisom koji bi se mogao prevesti kao 'Rokaj Vezuve!'. U drugom dijelu prvenstva, navijači Napolija su sa svoje tribine pokazali odgovor gostima iz Verone: 'Dobro, ali vaša Gulietta je kurvica.'

Dobri VITTORIO DINI mi je prije nekoliko dana poslao broj telefona Oscara Nicolausa. Zovnuo sam ga i razgovarali smo više od sat vremena. Dok mi je kazivao čuda i priključenija iz Maradonina života koja nisam znao, počeo sam mucati. Osjetio sam se najednom, opet u onom nedjeljnom vozu iz Rima za Napoli, punim navijača koji svi silaze na stanici Campi Flegrei. I njihao se cio voz od one jednostavne, a nepotrošive pjesme:

Oh mama mama mama,
Oh mama mama mama,
Sai perché mi batte il Corazon,
Ho visto Maradona,
Ho visto Maradona,
Ehi mama inamorato son!

I ti zaboravljeni horovi su bili opet sa mnom, i vratila su mi se ona lica stranaca na tribinama koja ne znaju kamo da prije gledaju, da li utakmicu u polju ili tu nestvarnu publiku u deliriju oko sebe. Bio sam ih ostavio negdje i pozaboravljao.

Dragi Oscare Nicolaus, kad ova epidemija prođe, pa ako je preživimo, hoću da se nađemo u Napulju, da evociramo čudesa sa stadiona San Paolo. I molim te, učini da odigramo jednu utakmicu. Nađi igralište i bar osam ljudi još, da nas bude barem dvaput po pet. Napoli je jedini grad u kojem sam boravio, a da nikad nisam igrao lopte. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

Skandal u HNK-u

PIŠE Saša Kosanović

Na daske bez maske

Mjere protiv koronavirusa u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu prestajale su na sceni gdje se igralo bez zaštite i razmaka, pa je među izvođačima buknula zaraza. Sindikat nezavisnih djelatnika u kulturi sada tuži intendanticu Dubravku Vrgoč DORH-u, a afera razotkriva odavno narušene odnose u kući

NEMA sumnje da je intendantica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, DUBRAVKA VRGOČ, kako sama kaže u intervjuu Jutarnjem listu 7. prosinca 'napravila puno' u zaštiti zaposlenika i publike naše najveće kazališne kuće. Činjenica jest da je ljudima koji su ulazili u zgradu na bivšem Trgu maršala Tita mjerena temperatura i da se ni u toalet nije moglo ući bez maske. Problem je jedino što intendantičino 'puno' ni približno nije bilo dovoljno. Mjere koje su se u kazalištu provodile rigorozno, prestajale su na sceni HNK-a, na kojoj su se probe odvijale na način koji bi zgrozio epidemiologe. Zaposlenici su se žalili, slali mailove i upravi i ministarstvu. TENA LEBARIĆ RAŠKOVIĆ prva je javno istupila u javnosti:

'Govorilo nam se da nema nikakve opasnosti, da oni imaju sve pod kontrolom, da su oni stalno u kontaktu s epidemiolozima. To je sve, naravno, bila laž. Epidemiolozi su ih nazvali tek kada sam ja poslala svoj nalaz da sam pozitivna, jer sam ga poslala na mailing listu cijelog zbora i onda to više nisu mogli sakrivati.'

Na kraju je 21.listopada u HNK ipak poslana inspekcija u narodu popularnog Stožera civilne zaštite koja je utvrdila da nikakvih nepravilnosti nema. Prema pisanju portala Teatar.hr u inspekciji je bila izvjesna gospođa ZRINKA OBHOĐAŠ, čije ime se dva dana kasnije našlo na popisu dobitnika besplatnih ulaznica za ložu iz koje je mogla gledati operu 'Seviljski brijač'. Izvedbu je prenosio HRT, tako da je cijela Hrvatska mogla vidjeti da su glazbenici u orkestru zbijeni i da se mjera socijalne distance ne poštuje te da mnogi, ni u orkestru, ni na sceni, nisu nosili masku.

Prigovori radnika HNK ostali bi mrtvo slovo na papiru da se nije dogodila tragedija i da od Covida–19 5. prosinca nije umro operni pjevač ANTE TOPIĆ, čija se smrt, prema mišljenju Sindikata djelatnika u kulturi, možda mogla spriječiti. U telefonskom razgovoru za Novosti, čelnik sindikata, DOMAGOJ REBIĆ, rekao nam je da je protiv intendantice HNK još 16. listopada podnio kaznenu prijavu, koju je nakon Topićeve smrti nadopunio:

— Na temelju činjenica, koje su prezentirane od sindikalnih povjerenika u HNK-u, postoje indicije o propustima u radu. Zato smo 16. studenog podnijeli kaznenu prijavu protiv zakonske zastupnice, odnosno, intendantice Dubravke Vrgoč zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela iz članka 180. KZ-a, a to znači da nije postupila po svim epidemiološkim uputama, a što je moglo dovesti do zaraze unutar HNK. Tvrdnja je da je ona prikrivala kontakte s ciljem održavanja djelatnosti.

Profesorica produkcije na Akademiji dramskih umjetnosti, SNJEŽANA BANOVIĆ, koja je i sama svojevremeno bila na čelu HNK, smatra da je intendantica pogriješila inzistirajući na provedbi dogovorenog programa, za koji je, iako je bilo jasno kakva će ovo biti sezona, prodavala i pretplatu:

— Nakon šest i pol godina vladavine Du-

Intendantica Dubravka Vrgoč i ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek (Foto: Matija Habljak/PIXSELL)

Snježana Banović (Goran Stanzl/PIXSELL)

bravke Vrgoč i njene ekipe na čelu s DUŠKOM LJUŠTINOM, koji ju je doveo najprije u ZKM, a potom i u HNK, strpljenje je došlo do kraja, jer su se ljudi prestrašili za zdravlje, jer nisu mogli doći ne samo do odgovora, nego ni do razgovora. Ravnatelj Opere je u listopadu bio na godišnjem odmoru. Intendantica je, na početku *lockdowna*, osigurala sebi dodatak na plaću za prekovremeni rad. Inzistiranje na realizaciji dogovorenog programa bilo je potpuno pogrešno, program je trebalo prilagoditi. U cijeloj Europi skinute su velike predstave. Nedavno je milanska La Scala otvorila svoj program preko RAI-ja, svi su na sceni držali socijalnu distancu i pjevali pod maskama – govori Snježana Banović.

NENOŠENJE maski i inzistiranje da se opere 'Carmen', 'Čarobna frula' i 'Seviljski brijač' postave na scenu, prema mišljenju zviždačice Tene Leburić Rašković, razbuktalo je zarazu u HNK:

— Gospođa intendantica je u emisiji na N1 nas proglasila lažljivcima, tvrdeći da se ne zna gdje su se ljudi zarazili. Međutim, činjenica je da smo svi dobili simptome u isto vrijeme. Ključan je bio sastanak u vezi 'Čarobne frule', nas je bilo previše u maloj prostoriji, mnogi nisu nosili maske. A na predstavi 'Seviljskog brijača' bio je statist koji je kasnije saznao da je zaražen i on je javio upravi, jer mu je doktorica rekla da javi da je zaražen, međutim, uprava je stopirala informaciju o tome. Tu se zarazilo par ljudi na toj predstavi. Nakon toga u studenom su probe na kojima sudjeluje i pokojni kolega Topić, zajedno sa zaraženim ljudima iz 'Seviljskog brijača' koji još nisu imali simptome.

Lebarić Rašković, svoje je strahove pokušala prenijeti i ministrici kulture NINI OBULJEN KORŽINEK, htijući joj reći za neadekvatne uvjete na probama opere 'Carmen', ali odgovora nije bilo:

— Ja sam obavijestila ministricu i rekla da se događaju neprimjerene stvari na probama 'Carmen', da je to takva izvedba da je bliski kontakt nemoguće izbjeći i da se nosi neadekvatna zaštita. Nije bilo odgovora od ministrice, ali sam sljedeći dan, što je vrlo znakovito, pozvana na razgovor kod intendantice. Tamo sam pozvana pod izlikom da sam jako uzrujala gospođu DUBRAVKU ŠEPAROVIĆ, jer sam joj na probi rekla da je kolega zaražen i da sam atakirala na nacionalnu prvakinju. To se dogodilo na probi pred više ljudi. Ja sam ih zamolila da upozore nadležne da je s nama radio kolega koji je zaražen. Oni su nas uvjeravali da taj kolega nema nikakve simptome. Šeparović mi je kasnije rekla da je uprava nju iskoristila i okrenula njene riječi, jer je tražila objašnjenje.

Inzistiranje na realizaciji dogovorenog programa bilo je potpuno pogrešno, program je trebalo prilagoditi. U cijeloj Europi skinute su velike predstave – tvrdi Snježana Banović

Umjesto odgovora iz ministarstva, Tena Lebarić Rašković dobila je lekciju o tome kako prolaze zviždači u Hrvatskoj. Naime, samo dan nakon što je poslala apel ministrici, pozvana je kod intendantice:

— Pokazali su mi skrinšot moje objave na fejsu i ja sam potvrdila da se mjere ne provode ili se provode pogrešno. Tu je bio direktor Baleta JAKOVINA i direktor Opere MOTADELLI koji ništa nije ni razumio jer je Talijan. Bila je i gospođa Vrgoč, koja je ispred sebe držala moj ugovor o radu. Rekli su mi da bi u nekoj drugoj kući za ovo dali otkaz, a vi razmislite.

Prije nekoliko dana se sastalo i Kazališno vijeće kojem je na čelu Duško Ljuština, koji je istu večer gostovao na N1 iznijevši pri tome sijaset rečenica koje će ostati dugo zapamćene. Jedna od njih svakako je ona da Kazališno vijeće kojem je na čelu nije 'organ nadzora'. Ljuština se predstavio kao čovjek zabrinut za štetu koju će kaznena prijava radnika čiji su životi evidentno ugroženi nanijeti 'kazalištu i ljudima', iako je, kaže, 'zdravlje ljudi glavna stvar'. Ljuština je direktno prozvao direktora Opere Marcella Motadellija, tvrdeći da bi ga on 'prizvao' da je na mjestu intendantice. Ostavio je dojam da problem s koronom vidljiv samo u operi HNK, ali to nije točno, jer dosta oboljelih navodno ima i u Baletu.

Na njegov istup, otvorenim su pismom odgovorili sindikalni povjerenici iz radničkog vijeća HNK, ukupno njih petorica. Prozvali su Ljuštinu da je nastup iskoristio da bi zaštitio intendanticu Vrgoč i da je tri tjedna odugovlačio sazvati sjednicu Kazališnog vijeća, unatoč apelima dijela članova i radnika HNK.

Razgovarali smo sa sindikalistom MARIOM BOKUNOM, inače tenorom u operi HNK, koji je komentirao Ljuštinino označavanje Mottadellija glavnim krivcem:

— Nama koji smo unutra i znamo kako sve funkcionira, ta je optužba smiješna. Prije svega, jer gospodin Ljuština kaže da nije Kazališno vijeće tu da nekoga optužuje, a onda gospodina Marcella Motadellija proglasi krivcem. Nama je mjesecima Mottadelli govorio da nijednu odluku ne može donijeti a da mu intendantica ne odobri. Iza svih njegovih odluka stoji intendantica. To je išlo do toga da ni odluku o nošenju maski nije mogao donijeti sam, nego je morao pitati intendanticu.

Snježana Banović, kao i svi naši sugovornici iz HNK, tvrde da je Marcello Mottadelli samo jedno od lica na ljestvici odgovornosti, ali da prava moć leži u rukama intendantice:

— Ravnatelji Dubravke Vrgoč ne odlučuju ništa, oni mogu samo predlagati, ali ona vodi sve. Naročito dramu. Jučer je dobila podršku 29 ljudi iz Drame, koji se nisu potpisali, ali to ne može imati odjeka kakav imaju sindikalisti i ostali koji su unisoni u tome da je s lažima dosta. Oni sada tu, naravno, iz pijeteta zbog ove situacije ne spominju prošlost. To je jako lijepo, ali trebalo bi spomenuti i to će polako izići van, mislim na optužbe za *mobbing*, kojih je bilo više desetaka, da izlaze informacije i za više od 200 ljudi koji su otišli iz HNK u prijevremenu mirovinu, na bolovanje, dobili otkaz – sve te tužbe koje ona vodi zbog taštine, a mi ih plaćamo. Intendantica toga nije svjesna, a nije svjesna ni ministrica koja je štiti i tako samu sebe potkopava, jer ne želi vidjeti širu sliku. I onda Ljuština, koji 15 godina obitava u Kazališnom vijeću, pokaže da ne zna što to vijeće zapravo treba raditi. On je zapravo poručio da on vodi HNK i da uopće nije važno tko nadzire rad, jer on štiti upravu.

Na predstavi 'Seviljskog brijača' bio je statist koji je kasnije saznao da je zaražen i on je javio upravi, jer mu je doktorica rekla da javi da je zaražen, međutim, uprava je stopirala informaciju o tome – prepričava Tena Lebarić Rašković

Duško Ljuština (Foto: Srećko Niketić/PIXSELL)

O tome što bi osim lošeg upravljanja koronakrizom moglo isplivati na površinu i koji kosturi se navodno kriju u ormaru Dubravke Vrgoč, u reakciji na Ljuštinin nastup progovorili su i sindikalisti, podsjećajući da je u siječnju prošle godine Kazališnom vijeću dr. ANTE LESKUR poslao pismo u kojem obavještava da mu se brojni radnici HNK obraćaju zbog 'teških psihofizičkih simptoma', uzrokovanih *mobbingom*.

Marin Blažević (Foto: Nel Pavletić/PIXSELL)

Osim toga, sindikalisti ističu da su se zbog *mobbinga* obraćali i samom Ljušti-ni: 'Samo Opera nije bila problem kada je Udruga za *mobbing* poslala apel za zaštitu radničkih prava i Vama i Kazališnom vijeću, gospodine Ljuština, s desetak osoba iz stručnih službi kazališta koje su prijavile intendanticu Vrgoč za agresivno ponašanje, uznemiravanje, ponižavanje i zastrašivanje zaposlenika. Opera također nije razlog desetaka, odnosno stotina otkaza i odlazaka u prijevremenu mirovinu u mandatu gospođe Vrgoč. Zbor, solisti i orkestar Opere nisu bili razlog promjene devet voditelja i rukovoditelja u odjelu prodaje i marketinga, o odlasku petero poslovnih ravnatelja, petero voditelja računovodstva i petero voditelja Ureda intendantice. Svi su oni otišli od muke od svakodnevne izloženosti autokraciji i nasilju koje lijepo vidimo i sada.'

ZANIMLJIVO je da je skandal buknuo samo u zagrebačkom HNK-u, iako je velikih problema bilo i u Rijeci. O tamošnjoj situaciji razgovarali smo sa zaposlenicom čiji ćemo identitet zaštititi:

— Na probi 17. listopada je bila kolegica koja je vanjska suradnica. Došla je s respiratornim problemima, kašljala je i šmrcala. Na to smo je upozorili da mi kao zaposlenici kazališta, ako imamo respiratorne smetnje, ne smijemo dolaziti na probu i ne smijemo raditi. Ona je tada otišla reći intendantu da je prehlađena i bolesna. On joj je odgovorio da ne pjeva punim glasom i da stavi masku i nastavi probu u neposrednoj blizini ostatka solista, koji su kasnije bili zaraženi. Ona je bila pozitivna, ali to nije znala. Poslana je na test, tek kada je jedna solistica javila da je bolesna.

Riječki intendant je MARIN BLAŽEVIĆ koji je, kao i Dubravka Vrgoč, čovjek od posebnog povjerenja ministrice Obuljen Koržinek. U Rijeci se malo brže reagiralo, pa su se, nakon što je zaraza buknula i nakon što je gotovo 40 ljudi zaraženo, dosta radnika poslano u samoizolaciju i mnoge su predstave otkazane. Danas je tamo bolja situacija. U Splitu i Osijeku nema značajnijih primjedbi na ponašanje uprave u vezi korone.

Što se tiče Zagreba, na potezu je DORH. Ministrica je uzela pauzu od tjedan dana do kada će analizirati sve one podatke i pritužbe koji joj se mjesecima gomilaju na stolu i nesumnjivo tražiti način da zaštiti intendanticu, jer tako štiti i samu sebe. Neće joj biti lako. Sama Vrgoč bi, umjesto vrijeđanja onih koji misle da nije dobro radila i da je u prvi plan stavljala svoj program, a ne ljude koji ga realiziraju, trebala ponuditi odgovore na neka pitanja. Recimo, zašto na jesen nije obnovila rad 'internog' Kriznog stožera u HNK, koji je ukinut u svibnju, a radio je od početka krize? Zašto je 30. listopada donesena interna odluka da se na sceni ne trebaju nositi maske? Zašto 4. studenog, kada je u orkestru zaražena prva osoba, o tome nisu obaviješteni svi koji su s njom bili u kontaktu? Zašto je 13. studenog donesena odluka da svi zaposlenici koji su poslani u samoizolaciju, jer su bili na spornoj probi 3. studenog, moraju antedatirati početak bolovanja i to s datumom 4. studenog? Zašto je pokušavala uplašiti zviždačicu Lebarić Rašković? Trebala bi uostalom odgovoriti na još mnogo pitanja koja vise u zraku. Ministrica kulture izjavila je da za kaznenu prijavu protiv Vrgoč nema razloga, a Duško Ljuština zavapio je da takve prijave nema u svijetu. Možda u DORH-u misle drugačije.

Pokušali smo dobiti mišljenje intendantice HNK Dubravke Vrgoč o kaznenoj prijavi i kritikama zaposlenika na njezin račun, ali Služba za odnose s javnošću nije se udostojala odgovoriti. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

TV RAŠETANJE

Ćaća Domovine

PIŠE Boris Rašeta

'Ćaća gleda svoje djelo, a djelo gleda Ćaću. Nije moglo bolje', rekao je Bandić na otvorenju Spomenika domovini. Zapravo se radi o frojdovskoj omaški. Tuđmana nikada nitko nije zvao Ćaćom, to je bio Sanaderov nadimak, ali gradonačelnik je pogodio, obojici možemo zahvaliti za sve ovo što danas imamo

Talijanski otoci, HRT, 8. prosinca, 14:55

U vrijeme otkazanih letova i uvođenja ausvajsa za putovanje iz općine u općinu čovjeku je najpametnije i najsigurnije obići najljepša mjesta svijeta bez micanja iz fotelje. Talijanski otoci – Lipari, Sicilija i Sardinija – spadaju među takve predjele. Njemačka serija koja ide na kraju dana na HRT-u, osunčani egzil za siromašne, idealna je za ova turobna vremena, pa je prinosimo vašoj pozornosti, kako bi rekao gos'n premijer. HRT inače u zadnje vrijeme emitira odlične putopisne serije, poput 'Velike Britanije iz zraka'. Iz aviona smo vidjeli fascinantne pejzaže kraljevine koja u zadnjih 300 godina nije imala nasilne smjene vlasti, a sunce u njoj nikada nije zalazilo, kao što kod nas nikada ne izlazi, pa su izgrađeni gradovi, mjesta, dvorci i drugi objekti impresivnih formi i dimenzija. (Na Drugom smo programu mogli vidjeti i odlične putopise SIMONA REEVEA. Obratite pažnju na Drugi, ima svega).

Otvoreno, HRT, 8. prosinca, 22:00

Pacijenti koji dolaze u covid-bolnicu nemaju grijalice, smrzavaju se satima, Hrvatska ima sedam regija koje su među prvih deset po sedmodnevnoj incidenciji na 100.000 stanovnika, a Američki institut za metriku i procjene u zdravstvu prognozira kako ćemo do 1. travnja 2021. imati 7.318 mrtvih od korone. To je, usporedbe radi, polovica broja mrtvih u četiri godine dugom ratu, a DAMIR SMRTIĆ usred tog koktela bijede i smrti priređuje raspravu o izgradnji nacionalnog stadiona vrijednog stotine milijuna eura. Nacionalna televizija bavi se utopijskim temama, a ako možemo procjenjivati motive priređivanja takve rasprave, onda bi se oni, možda, mogli kriti u namjeri da se *en passant* pomogne MILANU BANDIĆU, čiji je važan suradnik u emisiji zastupao gradonačelnikove stavove. Žičara, fontane, skijaška natjecanja, spomenici, duplicirani spomenici i na kraju megalomanski stadion gradu koji je na korak do financijskog sloma – ima li kraja ludosti?

Otvoreno, HRT, 9. prosinca, 22:00

MISLAV TOGONAL pozvao je u studio svježe posvađane ljevičare, KATARINU PEOVIĆ i SANDRU BENČIĆ, GORDANA MARASA, te sekundante ZVONIMIRA TROSKOTA i mladog HDZ-ova liječnika dr. MISLAVA HERMANA (ANDRIJA MIKULIĆ negdje je netragom nestao – je li tko vidio tog čovjeka?), pa je u studiju perje letjelo na sve strane. U zanimljivoj emisiji treba ipak prije svih pohvaliti režisera koji je pažljivo pratio tijek studijske rasprave te je krupnim kadriranjem gesti i grimasa aktivno pridonosio uzbudljivosti prizora. Već na početku, dok je Katarina Peović imala rafalno otvaranje, režiser je dao krupno Marasove ruke, koje su nervozno stiskale jedna drugu, otkrivajući unutarnju dramu mladog čovjeka. Potom je, kad god je za to bilo povoda, krupno kadrirao sudionike koji su izrazom lica komentirali izjave subesjednika u studiju. Ukratko, sve pohvale čovjeku iza scene. A tema? Kako su desni gosti ovdje bili reda radi, recimo samo bit. Pragmatični dio zeleno-lijeve koalicije kani sa SDP-om rušiti Bandića, a zauzvrat ostaviti Peović samu u Rijeci. To je, čini se, loša vijest za Bandića, jer neće uspjeti razjediniti protivnike, zeleno-lijeva koalicija će bez Radničke fronte privući više glasova centra, a Peović možda i sama dobije Rijeku, zašto ne.

RTL Danas, 10. prosinca, 18:30

Miki Bandić toliko voli Domovinu da ima dvije. Stvar podjednako stoji i sa spomenicima – i 'Spomenik domovini' je duplicirao, kao što su, skoro, podvostručeni i troškovi za isti monument (s planirane 21 narasli su na 35 milijuna kuna). Na otvorenju spomenika rekao je: 'Ćaća gleda svoje djelo, a djelo gleda Ćaću. Nije moglo bolje.' Uistinu, jedva da je moglo gore. Kad je TUĐMAN dizao Prvi spomenik, u Hrvatskoj je živjelo oko 4,5 milijuna ljudi, danas, kad dobivamo Drugi spomenik, u Hrvatskoj živi oko 4 milijuna ljudi, ako ih ima i toliko. Ljudi je sve manje i sve su jeftiniji, spomenika je sve više i sve su skuplji. Bandiću se zapravo omakla frojdovska omaška. Nadimkom Ćaća Tuđmana nikada nitko nije zvao (obavještajci su ga pod kraj zvali PANTELIJA), to je bio SANADEROV nadimak, ali je pogodio, obojici možemo zahvaliti za sve ovo što danas imamo.

Toliko voli Domovinu da ima dvije – Milan Bandić (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Koja je ovo država, HRT, 10. prosinca, 21:00

Ha, koji genijalci! HRT je na dan Tuđmanove smrti, prije više tjedana (ili možda mjeseci), isplanirao emitirati BREŠANOV film 'Koja je ovo država' u kojoj grupa nezadovoljnika krade Tuđmanov leš iz groba. Kad su, baš na obljetnicu, shvatili da baš taj film ide baš na taj dan, brže-bolje su ga povukli s programa i stavili 'Vis-a-Vis'. No na teletekstu i na info-stranicama kabelskih TV-a ostala je najava Brešanova filma, pa bi gledatelji koji su usred filma prebacili na HRT 2 ostajali zbunjeni: na ekranu bi vidjeli 'Vis', a ispod bi im, u infografici, pisalo 'Koja je ovo država'. Koja je ovo televizija?! Iz ovoga cirkusa slobodno smijemo zaključivati više stvari. Prvo, nitko na HRT-u nije znao datum Tuđmanove smrti jer bi o filmu koji stavljaju na taj dan inače vodili više računa (možemo se kladiti da datum TITOVE smrti znaju). Drugo, oni ni do danas nisu shvatili da je cenzura najbolja preporuka i izraz umjetničke alkemije – nije jedno osrednje djelo zabranom zadobilo kultni status (takav je otprilike slučaj i ovdje, ovo je satira koja nastoji udovoljiti ključnim kanonima domoljublja!). Stari Brešan zabranjivan je s razlogom, on je surovo ismijavao socijalizam, mladog Brešana ni kriva ni dužna zatekla je Ćaćina sudbina, iako on nikada ne prelazi granice dopuštenog. Ali, eto, pala mu sjekira u med – sad svi znaju da ovaj film ide u nevinijem terminu na HRT-u, pa će ga sigurno gledati stotine tisuća ljudi. Tako mu pao grah, tom Brešanu – što god dotakne, pretvori u zlato.

Newsroom, N1, 11. prosinca, 17:54

ŽARKO PUHOVSKI u 'Newsroomu' je izrekao nekoliko pažnje vrijednih konstatacija. Prema njegovu mišljenju, ZORAN MILANOVIĆ trebao je ići u Bruxelles umjesto PLENKOVIĆA, ali mu je – tu se profesor oslonio na BOJANA GLAVAŠEVIĆA – bilo ispod časti biti *porte-parole* 'plačipatku' i 'plamenom jazavcu'. 'Mislim da je (Milanović) pogriješio iz nekoliko razloga. Prvi su formalni. Ustav u članku 94. stavak 1. kaže da predsjednik države zastupa državu kod kuće i u inozemstvu, 99. članak stavak 1. kaže da predsjednik provodi vanjsku politiku s Vladom i članak 144. stavak 5. jasno kaže da Hrvatsku u Europskom vijeću zastupa predsjednik države ili Vlade. Dakle, nikakvih prepreka nije bilo i to je potpuno čudan izgovor', rekao je Puhovski pa dodao kako se tu 'radilo o jako važnoj sjednici, na kojoj je trebalo doći do izražaja jedinstvo (EU-a) nasuprot jednoj vrsti kancerozne tvorbe, koju u EU-u tvore Mađarska i Poljska. A Hrvatsku je zastupao, kako kažu u slovenskim vicevima, 'JANEZ JANŠA, premijer hrvaške deželе", koji je tako 'osramotio Hrvatsku'. Hrvatsku je, po njemu, osramotio i Milan Bandić (koji se očito pretvorio u središnju političku figuru u državi). 'Spomenik se podiže ili nekome tko je mrtav ili nečemu što je prošlo. Prema tome, to može biti spomenik Austro-Ugarskoj, prvoj Jugoslaviji, drugoj Jugoslaviji ili NDH. Ne može biti spomenik Republici Hrvatskoj jer ona, hvala Bogu, nije prošla, ona je tu', objasnio je Puhovski, dodajući kako je Bandić Hrvatsku pokopao prerano. Rekao je i to da nije istina da je Franjo Tuđman stvorio Hrvatsku. Neovisnost danas imaju Slovenija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora... 'Imala bi je Hrvatska s Tuđmanom ili bez Tuđmana, lakše ili teže, ta ideja da bi on bio otac domovine je loša inačica romantizma XIX. stoljeća koji u XXI. stoljeću ne bismo smjeli ozbiljno shvaćati', kazao je cijenjeni profesor. ■

Nikola Živanović: *Đulići i uveoci*

(Presing, Beograd 2020.)

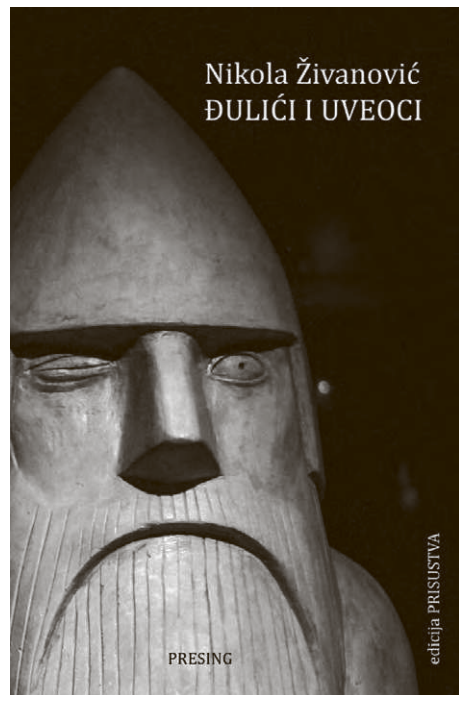

Živanović je kao kakav John Coltrane domaće poezije

PIŠE Đorđe Matić

Studija raspada uma

KAD suvremeni pjesnik svoju poemu u pet ciklusa, pet pjevanja nazove 'Đulići i uveoci', citatom – minimalnom parafrazom čuvenih, sentimentalnih, no ne manje bolnih i tragičnih elegija starog JOVE ZMAJA, a od samog početka pa nadalje udari takvim lirskim subjektom, takvim glasom i stilom, onda tu spram motivacije i autora postoje dvije mogućnosti. Ili je apsolutno ciničan provokator koji parodirajući klasike pokazuje i zastrašujuću bezobzirnost i 'postmodernu' lišenost same mogućnosti emocije pa time i pijeteta, ili je pak neuobičajeno radikalan, beskompromisan i suptilan pjesnik koji izazivački traži otvorenost i nedostatak predrasuda, slobodu čitalačkog uma, kao što je i pjesnikova vlastita, i kao jedini uvjet za otključavanje i razumijevanje. Ispostavlja se da je, srećom, ovo drugo.

Kroz lirski subjekt – interesantno: ženski, iz bečkog egzila (!), i potpuno opsesivan, mahnit, logoreičan, naizgled nepovezanog, shizoidnog govora, kao daleki eho stravičnog BECKETTOVOG monologa 'Ne ja' ('Not I'), gdje se čitava scena i stvarnost pretvore u jedna velika usta koja neprestano govore, povezanim i nepovezanim asocijacijama – srpski pjesnik NIKOLA Živanović od toga pravi kolaž najrazuđenijih referenci, kako osobnih, anonimnih lica, tako i društvenih, povijesnih, kulturnih pojmova i imena. Subjekt je u tom smislu 'reakcionar' balkanskog tipa, bijedan i megalomanski, surov i istovremeno silno human, u isti čas i uzorak i unikum kao glas, a time možda čak i dijagnoza mentalnog stanja sadašnjice pjesnikove zemlje – napisana bez demagoške retorike naravno, jer je Živanović suviše dobar pjesnik za to. Tu progovara psiha fragmentirana i rasuta, koju autor lijepi, sklapa dijelove potrganog uma, ujedno stvarajući seriju pjevanja fantastične efektnosti, ispisanu prividno govornim, kolokvijalnim jezikom, a zapravo promišljenom, visokostiliziranom tehnikom kojom majstorski upravlja. Kroz kvaziepigrame, izopačene sintagme, blasfemiju, verbalno ujedanje, nekad silno duhovite i lucidne, trajno egzaltirane, bijesne, provokativne ispade (*zaista* provokativne za razliku od tolikih autora ovdje koji se prave da to jesu), ali i u svjesnoj pjesnikovoj međuigri citata iz visokog i niskog registra, kulturne arheologije i povijesti, to je studija raspada jednoga uma. A iza nje žalost, prijetnja i anarhični pesimizam – u potpunoj suprotnosti sa sigurnošću pjesničkog izraza, u kontrapunktu sa lako uočljivim autorovim, gotovo eliotovski (samo)svjesnim poznavanjem poezije i poetskog kanona.

Manijakalna energija i žestina iskaza kakvoj se trenutno nijedan pjesnik mlađe i srednje generacije ovdje ne može približiti, ne sprječava Živanovića da poput dirigenta, ne gubeći ništa na osjećaju glatkoće kretanja teksta, usmjerava tijek govora i referenci subjekta, tu razlivenu rijeku kojoj je pukla brana pa iz nje, iz lika, liju asocijacije kao kod duševnog bolesnika – sve te fragmente na okupu drži autor u vješto kontroliranoj cjelini.

Živanović je kao kakav JOHN COLTRANE domaće poezije – od mulja i u zrak bačenih raspršenih 'nota', od razbijenih djelića riječi, pojmova, imena i citata, koje stalno kao motive vraća, on stvara smislenu, tečnu, otvorenu a sabijenu kompoziciju – glasom koji je kao rijetka potvrda i ujedno sarkastičan komentar one donneovske 'dobro iskovane urne' – iskovane od potpuno antisalonskog *fabera*. Zato zadnja dva, zbunjujuća, pjevanja, promjenom lirskog subjekta i glasa, time i perspektive, poprimaju suprotan ton. Elegičan skoro, pogotovo u kontrastu s perverznošću izrečenog: otrovna tuga skrivena iza opscenosti curi iz zadnjih, najkraćih pjevanja, kao epiloga.

'Đulići i uveoci' pjesnički su i psihološki *tour de force* jednog nemilosrdnog, istinski dekadentnog poete i glasa frapantno radikalnog među tolikim mekušcima, skribentima i sve brojnijim amaterima ovdašnjih pjesničkih scena. Briljantna, zastrašujuća zbirka, i u današnjoj poetskoj zajednici istog četveroimenog jezika sasvim jedinstvena. ■

Sanja Iveković: *Eppur si muove*

(Oaza Books, Zagreb 2020.)

Sanja Iveković

PIŠE Ivana Meštrov

Hrčak kao alegorija

Knjižica istaknute umjetnice u formatu *flipbooka*

POKRET, onaj filmski, mehanički, sažima se uvriježeno u pravilnom ritmu redanja od po dvadeset i četiri slike. Dok radnici izlaze iz tvornice, vlak ulazi u stanicu, konj se proteže u galopu i prelijeće ptica, ostvaruje se retinalna prilagodba, bazična narativna pokretljivost i vitalni signal, izvodi i razvodi društvena struktura u sklopu biranog reprezentacijskog prostora.

Otkad znamo za sebe živimo sa slikama, otkad znamo za sebe bilježimo slike, otkad znamo za sebe stremimo za pokretom. No što o tome reći danas, kada nam pokret tako spontano i nesmetano iščezava iz ruku, kada naše kretnje tako svjesno i svojevoljno sporije teku? Prema čemu stremi naša percepcija, koje kretnje bilježi naše oko u prostoru tog jednog ponavljajućeg kadra? Svedeni na osnovu, vraćeni na početnu postavku.

Ima par dana da mi je pod ruke donekle slučajno došla, još svježa iz tiska, jedna knjižica. Znakovita naziva, 'Eppur si muove', realizacija je to naše istaknute vizualne umjetnice, postojanog kritičkog stava i snažne feminističke posture, SANJE IVEKOVIĆ. Razveselilo me je spoznati da unutar sveopće tendencije sužavanja prostora za pokret, rad i smisao, Sanja Iveković, kao i uvijek, iznalazi način za komunikaciju svojih stavova glede općeg stanja stvari.

Njezina je gesta i ovog puta direktna, a proizvedena knjiga preuzima format *flipbooka*, koji funkcionira na način prvih filmskih istraživanja satkanih u kratkom fotografskom slijedu; dok vlastitim palcem vrtiš slike razlomljenog pokreta, rekreira se upravo taj isti pokret. To DIY 1:1 kino u Sanjinoj režiji svjetlo baca na hrčka na kotaču koji se vrti ukrug, i tako unedogled, dok god našem palcu odgovara ta igra. Negdje na kraju, prije novog početka, stoji kratka autoričina nota, koja napominje da su izvor za sliku *stillovi* iz njezine video-instalacije 'Svjetionik', kronike ovih prostora s kraja osamdesetih i devedesetih, u kojoj Iveković koristi sebi svojstvenu metodu sažimanja osobnog i javnog, združujući dokumentarne materijale preuzete s televizije i snimljene prizore iz svakodnevnog života. Danas se sve svodi na hrčka kao alegoriju uz kojeg se paralelno vrti i titl, postavljen lijevo od slike. Spomen je to na političke pokrete koji prate autoričin život, od studentskih pokreta u SAD-u, Europi i SFRJ 1968. do političke platforme Zagreb je naš 2017. i bjeloruskih demokratskih pokreta 2020.

Zanimljivo je da je ovu suradnju inicirao i producirao dizajnerski kolektiv Oaza, i da je skoro pa paralelno izašla i umjetnička knjiga NINE KURTELE, koja se značenjski nadovezuje na onu od Iveković. Knjiga naziva '365 rutina' sažima projekt iza kojeg je stajala jasno postavljena struktura dviju protagonistica, vizualnih i izvedbenih umjetnica, NINE i HANE (ERDMAN) u trajanju od godine dana. One su svaki dan putem interneta dijelile osmerotaktnu sekvencu pokreta s ciljem stvaranja zajedničke nadovezujuće koreografije u *loopu*, prkoseći distanci i tadašnjim realnostima nomadskog života, koji se svodio na prolazne susrete i egzistencijalni tremor koji nosiš iz projekta u projekt. Danas su okolnosti donekle drugačije, no prekarne pozicije kulturnog rada i djelovanja u pandemijskim uvjetima još razvidnije, dok nam je život ogoljen do srži. No utješno je da postoje kontinuirani dijalozi između različitih okruženja, prostora i vremena, podsjećajući nas na srž umjetničkog stvaranja, suradnju, prijateljsku etiku, solidarnosti i otpor.

Naša je egzistencija, bazno, možda sizifovski zapis kretanja u krugu, no ograničenjima usprkos valja ustrajati u kretnji, kako za generacije nekad, tako i za one sad. ■

Novosti
Tjednik za racionalnu manjinu
#1096, petak, 18. prosinca 2020.

PREPORUKE: MUZIKA

Dimitrije Dimitrijević, *Čar-pitanje*

(Menart Records, 2020.)

Svojim debi albumom 'Čar-pitanje' kantautor DIMITRIJE SIMOVIĆ nudi utočište svima onima koji žele pobjeći iz uznemirujuće pandemijske stvarnosti. Ranije poznat kao član niške grupe Igralom, a u posljednje vrijeme s bazom u Zagrebu, Dimitrijević je promišljeno i pažljivo skicirao glazbenu sliku svog prvog albuma i uspio iznijeti začudno i zaokruženo glazbeno djelo koje jednako plijeni instrumentalnom izvedbom, strukturom pjesama i lirskim

potencijalom. Mnoštvo je žanrova utkano u autorsku glazbu koju stvara Dimitrijević, no svi se oni mogu svesti pod art pop s primjesama jazza i funka. Za ukupan doživljaj svih devet pjesama s albuma 'Čar-pitanje' valja odvojiti vrijeme i mentalni kapacitet, no trud se višestruko isplati. Svijet je to u kojemu je mnogo zanosa, ali i urbane anksioznosti mladog čovjeka koji strastveno traži pravi ton i pravu riječ za glazbeni izraz. Na pekićevsko 'Čar-pitanje' iz naslova albuma Dimitrijević je odgovorio hrabro preispitujući svoje životne izbore i svijet oko sebe.

Pjesme 'Lepi su dani', 'Ponestaće' i 'More' u radijskom će eteru publici donijeti nešto posve drugačije od onoga na što je navikla. Prilično lagan i meditativan album Dimitrijević zaključuje sjajnom plesnom dizalicom 'Kovitlac' koja basom i klavijaturama podsjeća na najbolje dane Darkwood Duba. Originalan autorski glas, izvanredna sviračka postava i produkcija čine 'Čar-pitanje' jednim od albuma godine u kategoriji klupske glazbe.

Z++, *Zauvijek*

(Retfatlanta Records, 2020.)

Mladi osječki glazbenik ZVONIMIR HUSNJAK na svom drugom studijskom albumu 'Zauvijek' pitkim i zaraznim *crossoverom* trepa i *underground* popa donosi osvježenje na scenu. Trep laganice i ugodan srednji tempo su *zeplusplusov* forte i čini se kao da puls njegove glazbe određuje i banalna činjenica da se u Osijeku, gradu iz kojega dolazi, nalazi veći broj kružnih tokova kojima može dugo i bešumno kliziti kroz nemirne noći i senzualna jutra. Pjesme s ovog albuma idealne su i za odlazak u *clubbing*, na *after* ili, u novonastalim okolnostima, na kućnu zabavu koja simulira *clubbing*. Pjesme na albumu 'Zauvijek' govore o mladosti i borbi za svoje mjesto pod suncem, ali i tvrdoglavosti, ispod kojih se nalazi meko tkivo koje Z++ rado otkriva. Uglavnom ljubavne pjesme, među kojima se već istaknuo plesni hit kasnog ljeta 'Ljeto već je gotovo', presijeca izvrsna ulična 'Moshpit', koja baca svjetlo na frenetičnu briju urbanog polusvijeta i nudi odmak od dominantnih tema intime, a dojmljiva 'Znoj štedi krv' posvećena je vlastitoj radnoj etici i kolektivu iz kojeg je potakao. Z++ je majstor malih trenutaka, romantike i ljubavnih pjesama, formiran na dobrim funk, elektroničkim i r'n'b uzorima poput DINA DVORNIKA, Daft Punka, FRANKA OCEANA. Već je prilično prepoznatljiv na klupskoj sceni regije: kako vokalom, tako melodijama i produkcijom.

Meko, ali ne fejk, s opipljivim darom za dobra aranžmanska rješenja i melodije, album 'Zauvijek' s dobrom promocijom i malo sreće u narednim će mjesecima zadobiti poštovanje publike, a nadamo se i radijskih urednika.

Svemirko, *Skalamerija*

(Više-manje zauvijek, 2020.)

Svjesni činjenice da su s prethodna dva albuma 'Vanilija' i 'Tunguzija' iscrpili gotovo sav nostalgički potencijal *synth* popa, Svemirko novim albumom najavljuju završni dio svoje trilogije i označavaju studijski kraj projekta koji je obilježio konac drugog desetljeća 2000-ih. 'Skalamerija' iz dosadašnje Svemirkove diskografije iskače čujnom i opipljivom aranžmanskom raska-

lašenošću i opuštenošću. Bubanj, bas i gitara snimljeni su mnogo organskije nego na prethodna dva albuma, pjesme su mnogo plesnije i napucanije producirane nego na 'Tunguziji', dok tekstovi lirski i dalje ostaju unutar *emo-macho* programatskog okvira. Zanimljiva stvar sa Svemirkom jest što njihova najveća vrlina nerijetko biva i njihova najveća mana.

U namjeri da budu jako kul i duhoviti, vrlo često im to i uspijeva, no kada se okliznu, to onda zvuči prilično jeftino, kao kada u jednom od najavnih singlova VUKOVIĆ pjeva: 'Dok ja spavam, on ti sudi, bez odvjetnika, bez prigovora...' Plesne 'Još sam pri aparatu' i 'Južni trans' naći će se na brojnim plejlistama za kućne tulume, a hoće li se 'padanje u južni trans' ovog ljeta i jeseni doista dogoditi Svemirku, kao i velikom broju izvođača čiji koncertni potencijal diktiraju famozni epidemiološki uvjeti, tek ostaje za vidjeti.

■ Antonela Marušić

Direktor Festivala mediteranskog filma Split i Kina Mediteran

ALEN MUNITIĆ
Kino Mediteran od doma je pravo onlajn kino

Sa ALENOM MUNITIĆEM, direktorom Festivala mediteranskog filma Split i Kina Mediteran, pričali smo o novom onlajn projektu Kino Mediteran od doma.

Foto: Milan Šabić/PIXSELL

Projekt Kino Mediteran je započeo s ciljem revitalizacije zapuštenih kina u Dalmaciji. U nastalim okolnostima odlučili ste ga prebaciti onlajn. O čemu se radi?
Kino Mediteran i dalje postoji na fizičkim lokacijama. Trenutno djelujemo u 25 gradova i unatoč teškoj i nepredvidivoj godini za kinoprikazivače, tijekom ljetne sezone imali smo pad gledatelja od 30 posto, što je zapravo odličan rezultat u kontekstu manje ponude i rada pod raznim epidemiološkim mjerama. I prije pandemije mi smo 'eksperimentirali' s idejama da nezavisne filmove pustimo gledateljima *online*, a onda nas je ova situacija samo ubrzala da to i napravimo. Nezavisni program je kostur svih naših kina i često su nas ljudi pitali gdje mogu pogledati filmove koje su propustili, a mi nismo imali odgovor na to pitanje. Sada ga imamo – Kino Mediteran od doma. Specifičnost KMOD-a je što ne smatramo da je to samo još jedna *online* platforma u nizu, već *online* kino, zaista pomno biranog sadržaja, baš kako to radimo i u našim kinima.

Kako funkcionira platforma?
Ponosni smo na činjenicu da prvi u Hrvatskoj koristimo sustav Shift72 koji je jedan od najboljih u svijetu i na njemu su se održavali najveći svjetski festivali koji su ove godine imali svoje *online* verzije, poput Cannesa i Toronta, a u siječnju će ga koristiti i Sundance. Sustav je izrazito jednostavan i *user friendly* i kada se registrirate, u svega par klikova kupite film. Sadržajno, Kino Mediteran od doma je koncipirano u zanimljive kolekcije, primjerice 'Priče s Bliskog istoka', 'Feel good filmove', 'Pogledaj u jednome dahu' i slično jer smo tijekom naših Kino Mediteran putovanja i kontakata s publikom naučili kako je ljudima zapravo važna i draga takva vrsta preporuke te da ih takav sadržaj zanima.

Koji filmovi su na repertoaru, kako ste ih birali i koji biste izdvojili?
Trenutno u ponudi imamo 50 filmova, a do Božića stiže i novih 15-ak. Programski smo orijentirani na filmove koji su igrali u našim kinima diljem Dalmacije, ali isto tako i na filmove s Festivala mediteranskog filma Split koji nisu bili u redovnoj distribuciji. Teško je izdvojiti bilo koji naslov, ali moram preporučiti portugalski film 'Mosquito' koji je proletio ispod radara brojnim festivalima i distributerima, a radi se o zaista posebnom i vizualno prekrasnom filmu. Moram istaknuti i da imamo kolekciju za najmlađe s europskim crtićima i igranim filmovima. To je pravi način da svi oni koji vole ovakav tip filmova upoznaju i svoje najmlađe s dobrim nezavisnim filmom za djecu. Danas smo započeli i prodaju poklon bonova koje možete za blagdane pokloniti bližnjima. Sve u svemu, Kino Mediteran od doma je najbolje *online* mjesto kada se umorite od komercijalnog sadržaja i poželite drugačiji, ali dobar film.

■ Mašenjka Bačić

KVADRAT

Nakon nedavne Adidasove reklame za patike 'Jugoplastika', u kojoj se šampionska prošlost kluba svela na karikaturu Balkana i Balkanaca, KK Split sada i sam vraća svoje nekadašnje ime na dresove. Tvornice koja se tu reklamira odavno doduše nema, ali ovo je barem ljepši način da se ona ne zaboravi.

■ **B. P.**

Foto: Facebook/KK Split

DOBRE STA-
ДОБРЕ СТА-
RE NOVINE
РЕ НОВИНЕ

Poštovani čitatelji,
pozivamo Vas da se pretplatite
na Novosti.

Pretplata za Hrvatsku za mjesec dana iznosi 32 kune, za 2 mjeseca 64, za 3 mjeseca 96 kuna, a za 6 mjeseci 192 kune. Za godinu dana pretplata iznosi 384 kune.

Molimo da uplatu obavite na:
IBAN HR8423600001101506511
U rubriku Poziv na broj upišite svoj OIB.

Pretplata za inozemstvo iznosi za mjesec dana 64 kn, za dva mjeseca 128, za tri 192, za 6 mjeseci 384, a za godinu dana 768 kuna po važećem srednjem tečaju Hrvatske narodne banke.

Molimo da uplatu obavite na:
IBAN HR8423600001101506511
SWIFT: ZABAHR2X

Molimo da uplatnicu ili fotokopiju uplatnice obavezno pošaljete na adresu NOVOSTI, Gajeva 7, 10000 Zagreb, ili na tel/fax: 01 4811–281

ili na e-mail: info@portalnovosti.com

NOVOSTI
НОВОСТИ